

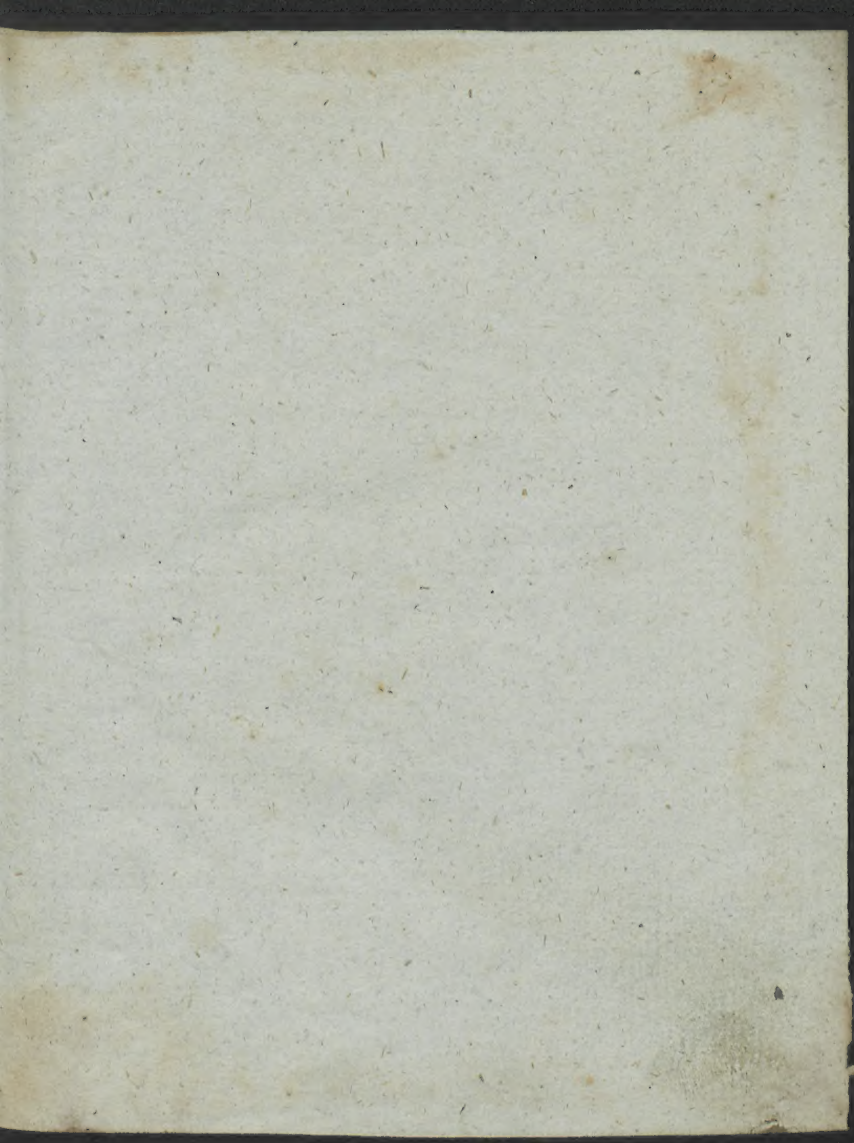
BIBLIOTEKA

Zakł. Nar. Im. Ossolińskich

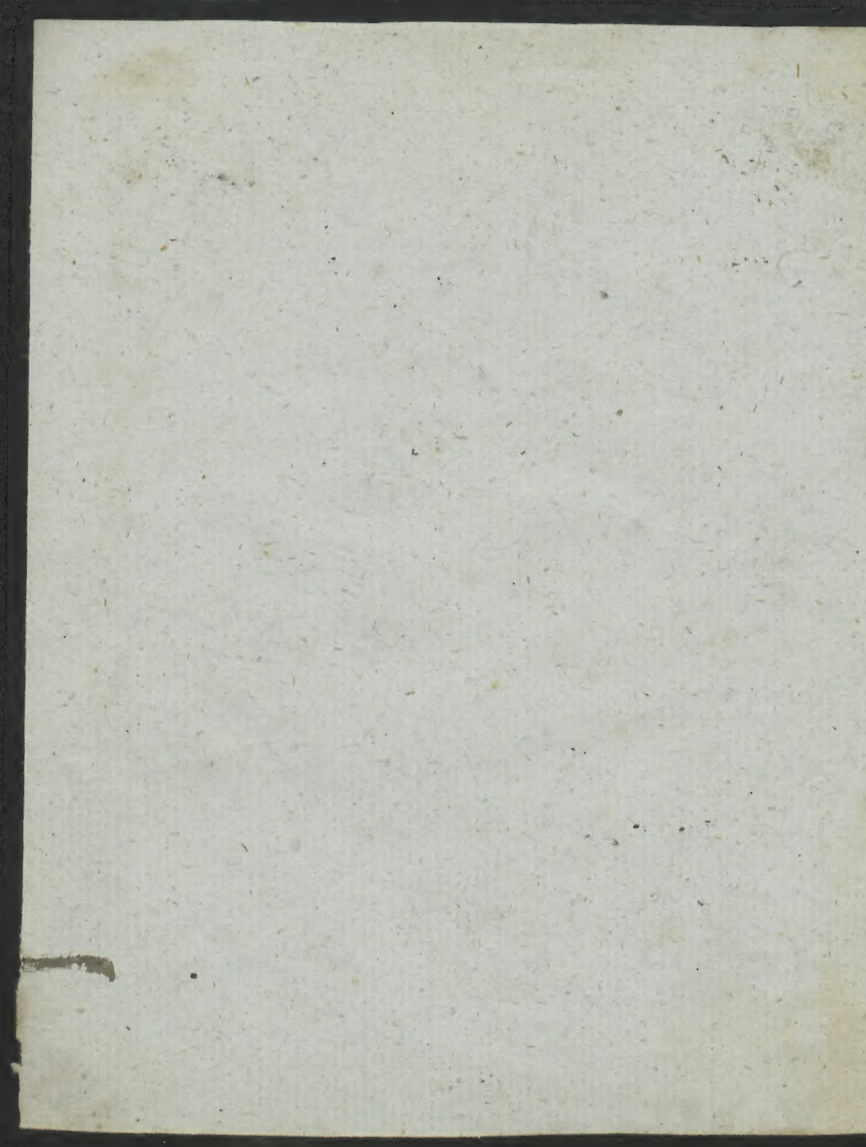
XVII

570

ZA W S T Y D Z E N I E
A R I A N O W,
Y

Wzywanie ich do pokuty y wi-
ary Chrześcijańskiej.

Przy nim Kazanie o przenachwałebniey-
szey Troycy.

Czynione od X. PIOTRA SKARGI, Societatis
J E S U.

Induantur qui detrahunt mihi pudore, & operiantur
sicut diploide confusione sua. Psal: 108.

Erubescant & conturbentur vehementer. Conuer-
tantur & erubescant valde velociter. Psal: 6.

Ex libris Nicolai de Rozice Augustini C.V.

W K R A K O W I E,
Z Drukarniey Andrzeiá Piotrkowczyká.
Roku Páńskiego, 1604.

15.603

XVII - 570 - III

Ialnie Wielmożnemu Pánu,
P. IERONYMOWI GO-
STOMSKIEMU Z LEZENIC,
Woiewodzie Poznańskiemu, Stáro-
ście Sandomierskiemu, &c.

Láska y pokoy od Bogá w Troycy iedynego.

Mziac wielki smutek y wstáwiczne ser- Rom: 22
ca mego trapienie / z odstepstwa od
wiary Chrześciańskiej / y z zelżenia
Bogá nášego w Troycy iedynego /
od ludzi tych ktore Ariany zowiem:
máłym tym písaniem do nich / trochem sie ochłó-
dzić / y żalóść moie iákożkolwiek roztworzyé chciał:
żá nádzieia iákie° w pámietania y zleczenia zwiédzio-
ných y máło rozumnych nieboraków. Bo nic do-
brym synom żalóśniejszego być nie ma / iáko nie-
czesć Oycá y Bogá ich / y pohánbienie máiestatu
iego / żá którym idzie zgubá dusz ludzkich / ták dro-
go kupionych / od tego ktorego sie bóstwa záprzeli.
Iżáiasz ná niebo y ziemié woła / áby mu smutku Isa: 2
onego pomogły / w którym nárzeka mówiac : Opu-
ścili Pána, zblużnili świetego Bogá Izdráelá, głupśymi
sie stáli nád osłá y wolu, którzy dobrodzieie y pány swo-
ie znáia. Synowie wychowani y wyniesieni, pogárdzili
oycem. Jeremiaś do płáczu y niewiásty zbiera / y Jerem: 2
) (u)
vzone

Jerem: 29.

Iza: 37.

1. Mach: 2.

Zach: 12.

wezane narzędzia nauce w pominięciu / aby mu płacenia po-
mogły / nad pobiciem ludu iego : Nárzekajcie, práz-
wi / aby oczy nasze były wypuszczaly, y z powiek naszych
płynęła woda. y żywot sobie dla żałości oney brzydz-
ki czyni. Ezechiasz ktol czytałac bluznienia ná Bo-
gá swego / śałe ná sobie drápa / y boleie iáko rodza-
ca. Máthátiasz pátrzac ná zelżenie Boga y żało-
stniwego / y ná postromocenie domu iego : wola y lzy
leie mówiac : Czemum sie národził pátrzyć ná takie zel-
żywości Boga, y ná upadek ludu mego, coż nam y po tym
zdrowiu ktore nam zostało? Leżczyśza im była śmierć
niżli słyszeć bluznienia ná Boga ich.

Takiego zasmucenia ácz my nie dochodzim / kto-
rzy mniey miłuiem chwale naywyższego Boga ná-
szego : iednąż zánimi idziem / y czynić sobie plánty /
iáko nád iedynorodnym chcemy. Prawie iedynor-
odny jest Syn Boży CHRISTVS, ktorego z pro-
stym człowiekiem ci niedznicy równáia / ábo go
stworzeniem czynia / y Bóstwo mu práwe odeymu-
ia / y gorzey niżli Żydowie / iezykli swymi y náuká biez-
dliwa zabýáia. Ci ktorzy pierwey poználi máie-
stat y Bóstwo iego / ktorzym sie iuż był obiáwił / y
stał sie im odkupicielem / zástępuiac grzechy ich y
do żywota ie wiecznego prowadzac. Ci ktorzy od
nas wyszli / á dobrodzieystwem światłości Bożej
pogárdzili / y do náuk sie y báhwochwálstwa Po-
gáńskiego y Żydowskiego bluznienia wdáli. Nie-
stety iż

stety iż ná to pátrze y to slyše. Nieszczęśliwy wiek
 náš ktoregosiny sie vrodzili. Już w Wegrzech tu
 pámi y woystiem do Turkow ida / sprosniey niżli
 oni o Synu Bożym y wierze nášey rozumietac
 y mowiac.

Tákieyes sie żałosci nápełnił / Mito : Pánie
 Woiewodo / gdys czytał roktęgo Artykuły z sžo-
 ty Károwstkiey / od iednegó Ministrá sobie w Sem-
 domierzu podane / y regestr bluznierstw ná Páná
 Bogá w Troycy / y ná Syná iego / y ná wszystkie
 Chrześcianstiey wiary droge stárby y tochánia ná-
 še / iáto sie niżej wspomni. A iáto sie nie zaśrąso-
 wác / pátrzac ná taki wpadeł duš ludzkich : Játo tzy
 pohámowác / widzac zelżywość Chrześciansta y
 śmiech Turkow y Żydow z niezgody nášey / y tá-
 kiego odstepstwa od zákonn y wiary przestawney :
 Pátrzym ná proste y nierozsadne mieszczány / rzemie-
 śniki Károwstkie / y niektórych miásteček Podgor-
 stich y Litemstich : y mowić z Prorokiem možem :
 Ubodzy sa y głupi , niewiedza drog Páńskich y sadow Jerem : 5.
 Bogá swego. Ubodzy / domá siedza / y robia / y zá pá-
 ny sroymy iáto im káza / ida. Nie moga miec kápla-
 now / bo ie pánowie wygnáli / ábo sa dowcipu má-
 tego / y nie poymnia náuki y táiemnic Božstich. Ale
 gdy pátrze ná śláchte y ludzie drugie nie domowe /
 ktorzy widza swiátość kóściolá Božegó wšedzie
 świecaca / dopytác sie o prawdzie moga / y o tym co
)(iij bylo

było przed nimi. Dważyć mogą bleśńców po-
 stronnych fałszy y plotki / y niezgody ich / y odpąd-
 znienie od wszytkiey wiary Chrześciańskiej. a przed
 się w błedy idą / sami się Biskupami czynią / tutajże
 Włoskie y Frącuskie przyjmują / onym się swego
 zbawienia zwierżają / na starożytność Apostolstwa
 y oycow swoich / na powszechność wieków wszy-
 tkich y narodow nie patrzą / na niezgody y niestátel
 ludzi odmiennych / na nietrwałość y zniszczenie ich
 ża wieków przeszłych / nie oglądają się. Jáko bez
 oczu w doł wpadają. iáko bez reku / bronić się od
 potus niechcą. iáko bez nog / wciąć od węzow y
 smokow iádowitych nie mogą. O Boże iákie po-
 tepienie ich / y iáka żáłość serca nášego / gdy na tá-
 ki wpadeł ich oczy obracamy.

Czymbych się mogli cieszyć / y **W. M.** Páná
 mego / námiennie troche. **Moge** przywieść słowa
 Páná nášego / ktory mowi : **Muszą** być scandala
 y grzechy / ludzi tych / ktorzy do swey woley y há-
 dości swey y do potus dyabelskich y świeckich my-
 śli przystają / a woyny z nimi nie podnożą. A z **A-**
 postolem mowie : **Muszą** być heretyctwa / áby się
 wierni doświadczały / y w swey się státeczności ku
 zákonowi Bożemu y prawdzié kościelney náuk /
 Bogu zálecali. Sady też Boże tájemne ná te przy-
 chodzą / ktorzy w grzechách brodzac / z nich nie po-
 wstają / y do zaślepienia w wierze przyczynę sobie
 dają.

Matth: 18.

Lucz 17.

1. Cor: 11.

Matth: 13.

daia. Sa ci ktorzy darow Bożych y wiary Cătholickiey ktora mieli / niewdzieczni będąc y zle iey
 używając / one wtracając. Jāto Pan rzekł: *Kto ma,* Luce 19.
temu daia: a kto nie ma, y to co ma, od niego wezma.
 To iest / kto wiary świętey wdziaczem nie był y nie
 wedle niey żył: ten iey odebranie zasługuie. Tacy
 choćby byli z nami w wierze zostali: przed sieby w
 grzechach swoich pogineli. Do tego: słuszniey iest
 plewie osobno w swey szpetney łupie leżec / a piez
 knej pszenice nie szpecic. Nakoniec pomyslic sie
 moze: iż P. Bog to Krolestwo za grzechy wielkie
 w nim karac chce. a gdy czas pomsty dochodzi / blu
 znierstwa tatie y odstepstwa od wiary s. nastacia /
 iż gniew Bosti przyspic musi. iāto sie na Wes
grach y Siedmigrrodzie mātniej Arzaństwa tego
 pokazalo. y na nas Cătholiki ostrzey sy miecz swoy
 P. Bog gotnie / ktorzy nātatie imienia iego zelzenie
 suchym okiem patrzym / a zelā nie mamy / y gniewem
 sie świętym nie zapalamy / iākobysiny żadney krzy
 wdy nie cierpieli / y nic nas to nie dolegalo. Jāto
 umarli gdy ie bȳa / nic nie czuiem. Czegoż czekać ies
 dno ścierwow taticz wyrzucenia y pogrzebienia:
 Zastap Pānie / ESV CHRISTE gniew tati nā ktory
 słužym. Ja swoje žalosc / oto ta trocha pisania cie
 sz / staranie iakiękolwiek / y nā obrone czci Boga
 Chrześciańskiego / y nā wpāmietanie duš wpaďtych
 czyniac / chłodzi sie / trocha tey nādzieie o pomocy ich
 iāciey / z tego żawstydzenia / ktore im wkrāzuie. To

To tedy piśanie moje W. M. Dobrodzieliowi
 naszemu y fundatorowi M. posyłam/ ná znák w-
 dzieczności/ y ná dobre wspomínanie cnot wielkich
 W. M. ktore P. Bog rozmnażay y onych przyczy-
 niaj. Szarliwość goraca tu wierze Catholickiej/
 w obronie y rozmnożeniu iey. / Szczliwość tu oycz-
 yźnie y dobremu pospolitemu/ Wprzeymosć y ser-
 ce z bliznim niepokryte/ Szamitowanie dobrych mi-
 łosiernych uczynków y hoynosć ná vbogie/ y táké
 w fundacyey Collegium czci Bozkiej pomnożenie.
 y inne cnoty/ ná ktore w W. M. patrzym / y z nich
 kochanie tu czci Bożej y pomocy oyczyny wielkie
 mamy: pomnażay P. Bog/ á co dzien niechay wiet-
 sze w W. M. czyni tu chwale swoiey. Ja też zá
 wielka W. M. y také á miłosć osobna tu mnie
 słudze swemu/ ktorey co dzien wietšey doznawam/
 wdziecznosć pokázuie. y zá gospodarstwo budo-
 wania Kościoła s. Piotra y Páwła w Krákwie
 z pobożnosći y hoynosći Króla J. M. Pána náš-
 šego M. wielkie podziękowanie/ ze wszytká brácia
 moia/ slugami W. M. y Bogomodlcy / oddáie.
 W Krákwie w Wigilia Narodzenia Pána y
 Boga nášego IESVSA CHRISTVSA. Roku tegoż
 Narodzenia/ 1604.

W. M. mego M. P.

Slugá y Bogomodlcá

1.

Zawstydzenie Arianow, y wzywianie ich do pokuty y wiary Chrześciańskiej.

PRZEDMOWA.

S Rzechy y występki ludzkie, mogą mieć rozmaite karania: ale własne jest rozumnemu człowikowi nystyd y smotota. Bo y beślie cierpieć mogą osne karagien, rany, głód, y boleści, y bićia: ale nystydzić sie nie człowice mogą, co rozumowi samemu służy. Sam człowiek z baczenia wrodzonego uważa nieprzystoynosc, szpetnosc y sprosność, y ciężkość ktora w grzechu jest: y z tego co sie przeciw sumnieniu y wolei Bożey cnotie dzieie, nie tylko sie sam siebie nystydzi: ale y na oczy Bożę y ludzkie wkazać sie chroni, y kryje sie iako może, y nadby aby nikt nań zbrodni jego niewiedział. y drugdy wielkimi mekami zwyciężyć sie nie dadzą, aby co na sie dla samego nystydu wysnali. y dla tego drudzy sami sobie woleli śmierć zaclawac, a niżli iawnie w oczach ludzkich nystyd y posromocenie znosić. Nádzień sadny grzeszni wietsego karania mieć nie będą, iako pobánbienie y zawstydzenie, którym Syn Boży grozi, gdy sie Pan Bog nimizbrzydzi, y ludzic ze wszystkich wiekow zebrani, y czarci wragac sie z nich, y o zlosciach y grzechach ich wiedziec będą. To sie przeklada nam dzieciom Arińskim, ktorzy Bogá Chrześciańskiego w Trojcy iedynego odstępuicie, nád ktorego nie mąs inszego ná niebie y ná ziemi. Jákie goscie karania coani zá takie odstęstwo, y zbluznicie Pána zaslepon, y zá te smotote ktora z was y domá y o pogánstwą odno sim, y zá dusz wiela proślych, ktorzy w te niemierność zá wami ida, zaráżenie: niech drudzy sadzą: ia was z miłosci oycowskiej zawstydzaniem, ktore wielkie w rozumnych y bacznych karanie ma, wkarać, y ogromienie y ofuknienie

Lucz 9.

A

ná was

na nas, ſonny Bożym paſcić, dla pokuty y nawrócenia náſzego, poczynam. Boże ná ludzic ginące láſkawy, rácz mi w tym dáć Bożką pomoc rek i woicy, á nápełni mie Proroctey y Apoſtołſkiey ku duſſom upádlým miłoſci. Nie bądźciecie onemi o których Prorok mo-

Jerem: 6. **Wſtydźcie ſie nie umieć, czolo nierządnicie máie, ſromać ſie nie chcieć: bo zá takimi upadek predki, iáko tám mowi, náſlepuie.**

Tacy podobno kácermiſtrzonie náſzy, czego obroń Boże, zoſtán: ále wy z niemiádomoſci grzeſzacy, wyrzaniſy iáko w zwiérciedle ſpewnoſć odſteptwá y błedu ſwego, y potepienie takiey niemiernoſci náſzey: zánſtydźcie ſie nie omieſkacie, y do pokáńcia przyſpie- iećcie. Myſmutek wielki y zátoſć odnoſząc z upadku duſſ náſzych,

Jerem: 9. **wotamy z Prorokiem: A kto da głowie moiey wodę, y oczom moim krynice też, ábych plákał we dnie y w nocy nád pobitym ludem národu mego? Przylimiećieli kárnoſć z oyconſkiego y ſmutnego nád**

Prouer: 9. **wámi ſercá plynąc, mądrymi ſobie y ná ſwoy pożytek, iáko Medrzec & 15. mowi, zoſtaniećcie. A ieſli wzgárdźcie ná pominanie y ſłuſzne táń- nie: wzgárdźcie duſſe ſwoie, y w tym potepieniu (ſtrzeż Boże) zo- ſtaniećcie, ktorećcie tu ſobie w takiey niemiernoſci záczeli. ieſli wam dobry czás do pokuty nie upłynie, y iáko ptak nie wzleci.**

Wſytkie ſtáre y nowe dziſieyſe heretyctwá, wiára ſ. y Chrzeſci- áńſtvo przeſtawne, dom zbáwienia náſzego pſui: ále inſſe z mnieyſz ſzkod: ſamo Ariáńſtvo fundament y ſciány tego zbáwiennego domu náſzego obala. Gły ludzic tym iádem zaráżeni, Bogá Chrzeſciáń- ſkiego nie tylko odſtepowáć, ále go težronno z Zydzy Turki błuźnić. ſmieć, iz nie ieſt w Troycy iedyny, Ociec, Syn, y Duch ſ. Bog ieden. Drugiego Bogá podleyſego y czynionego wkázuć, y pogáńskie nie- loboſtwa wprawdzać, Chryſtuſowi boſtvo práwce odeymić, z meki ſie y ſmierćiego ſmieć, zá pieczęć iá tylko láſki Bożey má- iac, á żadnego iey doſyćczynienia zá náſze grzechy nie przyczytáć. Ttak Chrzeſciáńſtvo obalá, á pogáńſtvo budui. Co ſie z kſiag piſánych y w druk podánych Fauſtá Sociná Włochá, y Szatoriuſá Fráncuza, y inſſych pokázuie, ktore tu do Polſki ná zgube wiáry Chrzeſciáńſkiey nieprzyiáciel ná podſiemánie kákolu tego z obcych ſtron poſtat. Fałſze y chytróſci tych kácermiſtrzon, ktoremi piſmo ſ.

Matth: 17

do ſwaich

do swoich błędów pociągają, rozbity odkrył mądrym i wielce wzor-
nym swaim pisanem Polskim, W. X. Marcin Smiglecki Sacien-
tius JESU, tak iż przydawać się nie może do jego wysokiego i
szczęśliwego nad to niewiernością zwycięstwa. Maie tym rozno-
żestw tym pisanu przedsięwzięcie: Co on na Ministri y subtelne
chytrości ich szeroko y roztropnie uczynił: ta ia uczniom ich zwie-
dżionym tacz y krotksa mowa podawać chce. Rychley się nam na
zwiadzionych, niżli na zwodzicach powadzi, których dla złości ich
rzadko światłość Boża odmienna. Te księgi y bluźnienia Sacina y
Statoriusa gdy mi do rąk przysły, zasmucilem się y z Ezechiassem,
swym sposobem, suknią na sobie drapając, y norem się pokrywusy,
mowie: Zemdlałem iako rodząca, ktorey siły nie stąie. Pragnia-
nych ktarzy się z ciebie śmieia, na mnie pądły Panie. Księgi ich blu-
źnierstwem na cie Bożę żywego nątkając, przed tobą otwarzam, y
mowie: Zaluie Panie krzywdy twoiey, płacze nad ślepotą ludzi
tych, zdumiewam się nad nierozumem ich, brzydze się taką zara-
zą dusz ludzkich. Zmiluy się, a otwórz oczy y skrusz twarde sercá
ich, zwlaszcza gdy im to przykładac z twoją pomocą tym pisanem
bada, coby oczy ich otworzyć, y upądły rozum ich oświecić, y za-
mitydzieć czło ich mogło. Jeśli nie kácermi strzowie, tedy prości á
nieniądomoscia pomieśani, pomoc iaka z dárń twego wezma,
Ktoż może z kámmeniá wytoczyć wodę? ktoż inşy skruszy serce ludz-
kie y wleie w nie wióre, iedno ty JESU CHRISIE Boże nasz,
ktoryś zesłaniem Ducha swietego, y one krwie rozlewce swoje ka-
zaniem Piotra twego do siebie pociągnął: iż y te kreń ktora na
krzyżu rozłali, w tajemnicy kościelney z dárń wśzechmocności y tá-
ski twoiey pili. Tobie chwala na wieki. Amen.

Ista: 37.
Psal: 68.

Astorio.

ROZDZIAŁ PIERWSZY

Jż Arianie nie są Chrześcíanie,

Mim was Arianu naprzód zawnstrebamy: iż twier-
dzim y dowodzim, żeście zpagánicli / á Chrześcída
nie nie jesteście / y tym się przestawionym imieniem pos-
trywać nie możecie. Boście do Żydowskiej y Tureckiej y ro-
gáńskiej

gąństey naucei fałszywey przysłali. Żydowie y Turcy wierzą iż Bog jest ieden / ten który niebo y ziemię stworzył: ale bez Syna y Duchá świętego. A Chrześcijanie Trojce s. wyznawają iednego Boga w trzech personách. y tym są rozni Chrześcijanie od Żydow y Turkow. Z ktorymi gdy wy Ariani Trojce s. odstępniecie: i chęście są weseńnicy / z Chrześcijany żadney społeczności nie macie: w inšego Boga / który jest bez Syna y Duchá s. wierzyćcie: nie w tego który ieden jest w Trojcy / Ociec / Syn y Duch s. który sam jest Bog Chrześcijański. A iakoż sie Chrześcijany zwąć macie / gdy Bogiem Chrześcijańskim gárdzicie / á do Tureckiego y Żydowskiego sie wdaciecie?

Ná chrzcie R temu / Chrześcijanie sie rodzą ná chrzcie moca Trojce s. **sie rodzą** ktora tam wyznawają / iako Chrystus nauczył: Chrzćcie w **Chrześci-** imie Oycá y Syná y Duchá s. y kto sie tak moca Bożka Oycá y Syná y Duchá s. nie ochrzci / wrodzić sie Chrześcijaninem nie może. Jakoż wy możecie być Chrześcijanie / gdy tego rozdziłu nie macie: Nie odradza tam iedno Bog w Trojcy / Ociec / Syn y Duch s. ktorego wy bluźnicie / y weń nie wierzy-
anie. cie. bez wiary w Trojce s. żadnego odrodzenia ze chrztu nie macie / y przeto Chrześcijany być nie możecie / á z Żydy y Tur-
Matth: 28. ki cząstkę macie. O iaka sromota wasza!
Ioan 3.

Statorius Do tego wważcie / iż Ariani nie tylko do Żydow y Turkow **in prefat.** przysłali: ale z pogánstwem wiele Bogow máia: gdy twierdzą / iż Pan Chrystus jest Bog prawy / ale czyniony / y czasow swoich od Boga postawiony. Toć dwu Bogow máia / wie-
Dwu Bo- cznego y czynionego. Otoż pogánie są / y wiele Bogow przy-
gow máia muia. A dšisiešy Ariani iešcie niewstydliwiey náuczają / iż Chrystus nie był przed Márya mátką swóia: á iednak Bo-
Ariani, y giem go zowia / y prawym Bogiem / dla pišiná iášnego / ktore-
bátwoch- go wysć żadnym wykretem swoim nie mogą. Dla tego Kon-
wilcy są. stántyn wielki w swym wyroku ktorym po Niceńskim Conci-
Athanasius lium pišiná Ariusowe palić kazał / názwiał Ariany Porphiri-
cont: Aria- any / y tak ie zwąć kazał. Bo iako Porphirius pogánin prze-
nos fer: 3. ciw Chrześcijanom pišac / Bogi pogánstkie zálecał: tak Arius

inšego

inšego Boga czyniac Syna / a inšego Oycą / wiele Bogoro
iako poganin udawał / y chrześć s. na którym jest boſtwa ie-
dnego wyznanie / pſował. Alakoż tu bałwochwaiſtwa ſwie-
pokryciecie? Żali to Bog prawy / który ſtworzony y czyniony
ieſt: Boſtwa pſnie / kto Boga ſtworzeniem czyni. Pogańſtwa
ożywia / kto dwu Bogow wnoſi. Jakoż ſie takiego pogań-
ſtwa y bałwochwaiſtwa wſtydzić nie macie? *Wścieście ſie y do Gentilis
Gentiliſa przyznać / który wiekow tych był przodkiem y pątry. Valens.*
archa waſzym / y te ſkołe waſze zaczął / który ſie prawdziwie
poganinem nazywał / y ſam o ſobie / iż pogańſka nauka wno-
ſił / tym imieniem ſwiadczył.

ROZDZIAŁ WTORY.

*Aryani Chrzeſćcianmi nie będąc, do piſmá Chrzeſćcian-
ſkiego prawá żadnego nie máia.*

Mistrzowie waſzy máia vcieczkę do piſmá s. z niego
chcac bronić bledow ſwoich: ale przyſtepu y prawá
żadnego do niego nie máia. Bo ieſli Chrzeſćcianie
nie ſa / iako piſmá Chrzeſćciańſkiego dotykać ſie y iako ie rozu- *Piſmá Ch-
mieć mogą? iako wykládać ie y Chrzeſćciany z niego pote- rzeſćcian-
piąć ſmieia? Gdyby mi Ewángelia 3y d y Turczyn wykládał / ſkie nie
izażbych mu nie powiedział: w Boga Chrzeſćciańſkiego nie ſłuſza me-
wierzyſ / a piſmo y tájemnice iego rozumieć chceſ? W dom chrzeſćcia-
cie y między czeladkę iego nie przypuſzczono: a iako bráć z nie- nom.
go obroki y ſtárby możeſ? Tálmudem y Alkoranem gebeſ ſwo- Luca 12.
ie nápełnił: a Ewángeliey koſtować maſ? Nie tak towarz-
ſzu / pierwey Chrzeſćcianinem zoſtań: toż piſmá Chrzeſćciań-
ſkiego y tájemnic iego ſkuſiſ. pierwey w tego Boga wierz w
ktorego my wierzymy: toż piſmá iego vżyway. Jako o takich
nápiſał ſtáry Tertullian: Jeſli / prawi inſzego Boga przyno- *Tertul. de
ſa: czemuż náſzego Boga piſmá vżywaia: a ieſli tegoż: a piſcript:
czemuż ináczey niſli my? haret.**

A znać to dobrze po was gdy náſze piſmo gmatwać /
iżecie obcy / nie náſzego Boga / nie náſzego wychowania / nie
náſzey

Nieśano-
wanie pi-
smá i. od
heretików.

nászey školy Chrześcijańskiej / ale inšey. Bo tego piśmá s. w
žadney powadze y śánorwaniu / iáko nie swego y krádzionego /
nie macie. Czynicie sobie osobne Biblie Nowochrześcijańskie
iákie chcecie / z wytłumáczeniem takim iákiego wani do wy-
mysłow y błedow wáśzych potrzebá / nie sie ná pierwšey y stá-
rozryne przekłady prawdy Bóžey y Duchá świątego słow nie-
wzruszonych nie ogladáiac. Wymiatacie nie tylko wierše y
rozdziały / ale y całe księgi / y eáť iáko cudze śárpacie. Inša v
nas powagá tego s. piśmá / ktorzy y kreski iedney z miyszć ru-
syć nie śmiemy / á podánia stárego y Apostolskiego y w lite-
rze iedney nie odmieniamy.

Wykłady
piśmá swo-
wój.

A gdy do rozumienia y wykładow słow stoiczych przy-
chodzi: o Bóże iákie tam piśmá tego s. od was niewezeczenie /
iáko swowolne wywróćanie bez wstydú żadnego záchodzi?
Ták ie wykłady swemi nienicie y figuruicie / iáko by básnia
iáka y plocká było / ktora kto chce pogardza / y śmiech z niey
czyni. A wykłady wáše z żadnym sie Doktorom Kościelnym y
ze wšytká stárożytnościá Chrześcian nie zgadzaiac / zá co sto-
ja? kto ich ślusznie zá básni y śny piśmnych nienie ma? kto
im wwierzy? kto do ták śmiałego głupstwa przestąpi? Ten
tylko co wšytkim piśmem gárdzi / iáko y wy / y zá plocki ie ma /
y eáť wáży iáko by od iákiego głupiego człowieká wyšlo / nie
gd Boga y Duchá iego.

ROZDZIAŁ TRZECI.

Okolo Piśmá swary muſzć mieć swój Tribunal.

Ná sedzi-
go sie nie
śliza.

Choćbyśny z wámi chcieli iáko z bómowniká poczy-
nać / á do zgody sie z wámi przychyláć / poczulibysny
wáše złe przyrodzenie / iź sie nigdy ná sedziogo nie
dadacie. Wšy sie o wykład piśmá ná Tribunal Kościelny spuszca-
my / ktory swary takie y watpliwości kończy y wšokáia: ále
wy nigdy tego nie wezynicie / by y Anioł z niebá zstąpił / náń sie
nie dadcie / iáko y inšy kácermistrzowie. Wšyctie narody wedle
przyrodzonego y piśmnego ná sereu prawá / máis sady y sedzi-
go /

Práwo
przyrodzu-

go / który swarom Poniec czyni: bez czego kążdaby N. P. y
 Krolestwo wpadło / gdyby sąsiedzi sami sie iedli / a swarom
 Końcá sedzia iaki y przelozony nie czynil. y niemáš ná swiecie
 tak nierzadnego Krolestwa y miastá / ktoreby swego Tribuna-
 lu ná pokoy ludzki nie miáło. A Kościol Boży tak porzadne
 y od tak mądrego zakonodawce fundowane Krolestwo / nie
 ma mieć wrzedu ná pokoy y skończenie swarow: Jákoby
 trwać mogło z wojnami domowymi / do ktorychby przycho-
 dzić musiało: kážde inſe ſwieckie y przyrodzone Krolestwo /
 byloby ſzeſćliwſze niſzli Kościol y miáſto Boſe. Ktore ieſli ná
 pokoy y iednoſć ſaſiedzka Tribunalu nie ma: nic náń nie nie-
 rzadnieſzego y ſpetnieſzego y nieſzeſćliwſzego być nie moſe.
 Lecz nie tak ieſt / wſytkie porzadki y ſzeſćcia y rozumy ſwie-
 ckich Krolestw Kościol Boży przechodzi. A w ſtarym y w no-
 wym zakonie poſtánowiony ieſt Tribunal ná bráty ſwowol-
 ne y nieſpokoyne / y ná rozumki nierozumne y ſwierzbiacego
 vchá. Czego iſz v heretykow nie máſ: záraz niezgody miedzy
 nimi powſtájące ſerzyć ſie muſa / y tym ſekty ich gina / y ſámy
 ſie wyiadá / iáko tego doznavamy. Bo gdſie nie máſ obro-
 ny y lekárſtwá ná niezgody y ſchiſmy: Krolestwo / iáko Pa-
 mowi / rozrywáne ona nieſtworností / ſpuſtoſeie. Znáczna
 cechá ná herezye. Bo z náтуры ſwey iáko pyſni / a nikomu ſie
 ná rozſadek nie dáciacy / roſterki ſámi w ſobie rodza / a vkrócié
 ich nie moga / y tak gina. A Kátholicki Kościol / wrząd ma ná
 ſwary y niezgody / y wnet ie duſzac y gáſzac / iednoſć ſwojá
 y zgoda trwa ná wieki.

Spytaſ co to zá Tribunal: Káplami ábo Biſkupi z na-
 wrzſzym Káplanem / zwlaſczá ná Conciliách: gdy iáko ieſt
 w Dzieciách Apoſtołſkich / ziáda ſie / y ſluchájac / co kto okolo
 zakonu Boſzego przynoſi / wyrok czynia: Tak ſie zdáło Du-
 chowi s. y nam. Tám ſilar prawdy / tám Kościol który niepo-
 ſtoſnie wſklina / y zá pogány ſe poczyta / y czáſtu ſe ná tra-
 pieniedáie. Tám páſterz owiec Chryſtuſowych / który drogę
 wcom poſluſznym wkázuie / a páſſwe y hárdę wymiáta.

Tám

ne náſady
 y końce-
 nie ſwa-
 row.

Porzadny
 ieſt Kościol
 Boży.

Tribunal
 w piſmie
 poſtáno-
 wiony.

Deut. 17.
 2. Par. 19.
 Matth. 18.
 Ioan. 21.
 Luc. 11.
 Ce. há ná
 herezye.

Aktor. 15.
 1. Tim. 5.
 Matth. 18.
 1. Cor. 5.
 Ioan. 21.

Matth: 16. *Tam* klucznik niebieści / który do rozumienia pisma Duchem
 Tribunal *ś.* pisanego / otwarza. Jeslibysiny was do tego Tribunalu
 kościelny. Concilis y kapłanow / sedziow od Boga dánych / y sprawcow
 Aktor: 20. *abo* rzadźcielow Kościoła Bożego / y nauczycielow prawdy
 przyzwali: izali sie ná nie dać: izali swego wykładu o piśmie
 świętym odstąpić / á ná Oycow świętych wyrokách przestá-
 niecie: Boże day wam takie serce. Dobrzebyście sobie porá-
 dzili / w potórzce ná posłuszeństwie wiary / y ná tych ktorzy was
 Lucz: 10. *zawieść* nie mogą / y ktorych Chrystus iáko samego siebie słu-
 chać kazał / przestáć.

Matth: 18. *Do* kogoż to wždy rzeczono: Kto was słucha / mnie słu-
 cha / kto wami gárdzi / mna gárdzi: Kto Kościoła nie słucha /
 zá publikaná y pogániną miány być ma: Izali sie to nie o-
 stárzých sprawcach Kościoła Bożego rozumie: iácy byli Apo-
 stolowie / y teraz następnicy ich są. A iáko mie ten *zawieść*
 może / ktorego mi Chrystus słuchać kazał: *rośkazy* sam Pan
 Chrystus nas *zawiodł* / y oszukał / który takich słuchać kazał:
nie mogą. nanby wszytká winá spadála: co jest niepodobno. Jabych *zaw-*
 wždy v niego wymowiony był / mówiac: Trę mi Pánie tego
 słuchać kazał. Jesliś mi omylnego y głupiego mistrzá dal: nie
 moia winá. Ty rośkazuieś / á ja słucham. Ty opátruieś dom
 y Kościół swoy / y wrzedniki do niego dáieś: á mnieś samo po-
 słuszeństwo rośkazał. Owca zá pasterzem idzie / przygánić mu
 nie może / on wie co czyni / y ty Pánie wieś / iákiego mi wodzá
 do zbawienia dáieś. y miałbych sie ná tobie pierowszym y wla-
Rośkazá-
nie może do
słuchania
yposłuszeń-
stwa. stw pasterzu moim / y ná rośkazaniu twoim / y ná posłuszeń-
 stwie moim tu tobie omylić: Nigdy to nie będzie ani być
 może. Tak mówiac y rozumieiac / miałbyście prawy rozum
 w prostocie y mądrości Chrystusowej. Dostć ná owce rozu-
 mu / znáć pasterzá ktorego Chrystus od siebie postáwił / á
 prostotą posłuszeństwá wszytko nágradza y następnie.

ROZDZIAŁ CZWARTY.

O Pierwszym Tribunale ktory naukę Aryáńską potepia.

Zhe was w innie Páńskie záwstydzić siedmiał Tribu-
nalni / do ktorych was przywiode / abyście pátrzyli/
iáko Ariáńska náuka ná nich potepiona iest / ktora
bosstwo Chrystusowe psuiac / wyznámie Troyce światey z dy-
bami y z Turki obala / y wiele Bogow z pogány przywodzi.

Pierwszy iest / dżiwnie prawdziwy / y do omylenia nie-
podobny / ná którym siedzi sam mistrz nawyzszy náš / y pra-
wdá nieomylna / sam *CHRISTVS JEZVS* Syn Boży / *nal. słowá Pána*
ktory o sobie do vczniow swoich mowi : Wierzyćie w Bogá / *IEZVSOWE.*
y w mie wierzćie. Żydowie wierzyli w prawdziwego Bogá : *Wierzyć w się*
tym Bogiem iednym z Oycem zowie sie Pan Chrystus / y toż kazal iáko
bosstwo sobie przypczyta / gdy w sie wierzyć káže. Bo wiára nie Bogá.
służy iedno prawdziwemu Bogu / w którym wszytkie nádzicie *Ioan: 14.*
náše do zbáwienia y dobrego nawyzszego pokládamy. Żadne *Wierzyć w sa-*
stworzenie zbáwienia dáć nam / y od czártá / grzechu / śmierci / *mego Bogá*
y piekła / wybáwić nie może / okrom samého práwego Bogá / *mamy.*
ná którym sie wiára náša pewna báwi : y bylby báłwochwál-
cá / ktoby w stworzenie wierzył / y wszytko serce swoje y nádzie-
ie / iáko wiára káže / pokládal. A iż sie nie inszym / áni drugim
Bogiem zowie / ále tymże w ktorego Żydowie wierzyli : y po-
tym znáć / gdy támże niżej do tychże vczniow mowi : Byście
mie ználi / wzdrybyscie y Oycá ználi. Dobrzeć ználi Apostolo-
wie Pána Jezusa iáko czlowieká świetego / mądrego / y Pro-
roka / y Messasá. A czegoż nie ználi y wyrażnie iescze niewie-
dzieli : Tego : iż iest iednym Bogiem z Oycem : á iż tak wén
iáko w Bogá wierzyć mieli / nie w inszego / ále w tegoż ktory
ieden prawdziwy iest / w ktorego stárzy Oycowie ich y Pátry-
árchowie wierzyli. Bo ácz Piotr święty inuieniem wszytkich *Matth: 16.*
wyznal / iż byl Synem Bożym : ále iescze tego co z obáwie-
nia wyznal / doskonałe przed przyiećim Duchá ś. towarzysze *lako Pána nie*
tego nierozumieli. y dla tego Pan mowi : Tak długo iestem *poználi Apo-*
stolowie.

z wami / a nie poznaliście mnie: To jest / iżem jest nie tylko człowiek i Messyasz / ale i Bogi jeden z Oycem. A gdy mówi Philip: Panie wkaż nam Oycę / a już nam na tym dosyć: Pan i tak mu nankę dał: Philippie kto mnie widzi / widzi i Oycę: a i tak mówi / wkaż mi Oycę: nie wierzysz iż ja w Oycę / a Ociec we mnie jest: Dał znać / iż on jest prawdziwym Bogiem tym / że co i Ociec / na którym samym przestawać / i w nim wszystko szczęście nasze i nadzieie pokładać możemy / tak i tak i na Oycę. Bo inaczej w żądaniu Philippowemu dosyćby się nie stało / który chciał Oycę widzieć / i na którego znajomości zbawienie nasze osądzić się ma: nie na żadnym stworzeniu / które serce nasze nie może / i w którym *sufficit* / to jest / mam dosyć / być nigdy nie może.

Na samym Bogu serce nasze przestaje.

Na obrazie nie przestajemy.

1. Reg: 8.

A kto mówi / iż Chrystus obraz jest Oycowski: dla tego mówi / kto mnie widzi / i Oycę widzi: głupie to mówi. Bo nikt na obrazie nie przestaje / a nie mówi *sufficit*: ale widzieć pragnie tego czy jest obraz / który z równania z tym kogo zna / czy nie ma / ale daleko różny jest od żywego. Żadna rzecz stworzona Boga żywego wyrazić i wymalować nie może / i tak pismo mówi: Nie masz podobnego tobie Boga. Tute nie mówi gdy obraz widzi / aby tego widział czy obraz jest. Lecz gdy Chrystus mówi: kto mnie widzi / i Oycę widzi: nie obrazem się Oycowskim zowie / ale tymże Bogiem i tak i Ociec / na którego znajomości zbawienie nasze osadzamy / i na nim we wszystkim przestajemy / i ono *sufficit* mamy.

2.

Ioan: 10.

Nie wola, ale mocą Syn ieden Bog iest z Oycem.

A drugiego podobnego wyroku Chrystusowego o samym sobie słuchamy: Ja i Ociec iedno iestemy. O te słowa Pana kámonować Żydowie chcieli / tak i rozumieć / iż się Bogiem czyni. i dobrze to rozumieli. Bo Aryani o samej to zgodzie i iedności wolej Syna z Oycem / a nie o bóstwie rozumieć / wielce bładzą. Gdyż wyszy Pan rzekł: Owiec moich i nikt z reku moich nie wydrze / ani z reku Oycanego. Bo ja i Ociec iednosmy są. gdzie nie mówi o iednej zgodzie i wolej / i tak i ludzie święci z Panem Bogiem mają: ale que

Oney mocy z Oycem swym / iż z nim wedle mocy ábo wśechno-
 mocności iedno iest: to iest iednego Bóstwa z nim. Bo w Bo-
 gu toż iest moc/ co y Bóstwo/ábo *essentia* y iestestwo. Co dobrze
 Żydowie zrozumieli. y gdy o te słowa kámiennie ná Pána/cheac
 go zabić porwali: Spytałich Pan: O co mie w kámielowac
 chcecie? Rzekli: o to iż bluźniś / á człowiekiem bedac/ Bo-
 giem sie czyniś. y nie rzekł Pan: Ja sie Bogiem nie czynię:
 ale one słowa powiedział: Pismo ludzkie (ná wrzędzie Bo-
 żym) Bogami zowie: á ia choćbych śanym tylko człowie-
 kiem był/ słusniey sie Bogiem zwać moge. Bomi od oycá po-
 święcony iest y pośłany. A potwierdzáiac Bóstwo swoje/ do-
 kláda: Jesli ia nie czynię cudow Oycá mego/ nie wierzyćcie mi.
 A iesli czynię/ á mnie nie wierzyćcie/ wżdy cudom wierzyćcie / á
 znaycie/ iż Ociec we mnie iest/ y ia iestem w Oycu. Jestem tym
 Bogiem co y Ociec/ bo takie cuda czynię/ ktore sam tylko
 Bog czynić może. y tak prawdy tey o sobie podpierał. Tánż
 toż rozumienie Żydowskie o Pánie sie potwierdza: iż gdy sie
 zwał Synem Bożym/ czynił sie Bogiem. y za iedną sie rzecz
 poczyta/ być Synem Bożym/ á być równym Bogu/ ábo być
 Bogiem. Bo Syn teyże iest náture co y Ociec. Syn ludzki/
 náture ma ludzká: Ták Syn Boży/ náture ma Bożá. Przez
 toż Bog iest Pan Chrystus/ y náture Bożá ma.

Iedną wśechno-
 mocność Boga.

Psal; 82

Synem Bożym
 być, iest Bo-
 giem być.

Jest y ono znaczne wyznánie Pána nášego o sobie / gdy
 Phárużow y wezonych pytał: Messyáš czyim synem iest? Oni
 powiedzieli: Dawidowym. A Pan spytał: Czemuż Dawid
 Pánem go swoim zowie/ mowiac: Rzekł Pan Pánu memu /
 posadz sie ná prawicy moiey? tu Pan *JEZVS* prawym sie
 Bogiem być oznaymil. Bo Pánem Dawidowym niht nie był/
 iedno sam Bog: á siedzieć ná prawicy Bożej/ nie tńsiego nie
 iest / iedno równym być Bogu / w mocy/ y czi/ y rzadzeniu
 świętác. A ná to Pan *JEZVS* to miety sce z Psálmu przywiódł/
 áby nie tylko sie człowiekiem y Dawidowym synem pokázal:
 ále y o Bóstwie swoim równym z Oycem oznaymil. Rzekł Pan
 Pánu/ Bogu/ Ociec iednorodzonymu Synowi: Siedz

Matth: 22.

Psal: 109.

Chrystus Pánem
 y Bogiem Da-
 widowym.
 Siedzieć ná
 prawicy, co
 iest.

Hebr: 14

na prawnicy moiej / iáko mnie rowny w bosstwie / y zemna kroluacy. Tegoż mieysca vzywál Páwel s. ná dowod bosstwa Chrystusowego / mowiac : Siedzi ná prawnicy máiestatu ná wysokości / wyzszej nád Anyolý. Bo ktoremuz Anyolowi powiedziáno : Siedz ná prawnicy moiej ?

4.

Początkiem

Syn Boży.

Ioan: 1.

Ioan: 3.

W tymże Psalmie iest y drugie wielce mocne świadectwo o bosstwie Messyáša : y nie darmo Pan do tego Psálmu Żydy odsýła : áby nie tylko o rodzeniu tego y naturze ludzkiej / z domu Dawidowego wziętey / wiedzieli : ále sie y o drugiej Boskiej tego naturze pytáli. Słowá sa te : Mowi Bog Oćiec do Syná : *Z toba początek* : to iest / tyś iest początkiem wszytkiego stworzenia / y przez cie wszytko sie stworzyło / iáko Jan s. mowi. y sam Pan początkiem sie zowie / gdy go Żydowie spytáli : *A ty cóś iest* : *Ná dzień mocy twej* : to iest / gdyś nawietśa moc swoie ná stworzeniu swiátá pokázal : *w iáśności swietych* : to iest / gdyś nie tylko widome rzeczy / ále y niewidome swiátła Anyolý uczynił. *Z żywota przed iutrzenką wrodziłem cie*. Jáko by rzekł : Tá moc początku stworzenia wszytkiego z tadci przysła : iż es iest własným y rodzonym Synem moim / y mnie natura rownym. Nie takim ktory sie z lásti y przywilein y przysposobienia czyni : ále takim Synem co sie z żywota y ze krwi rodzi. Nie iżby Pan Bog kreć miał y rodzenie tákie / iákie y nas iest : inákśe y niewypowiedziáne ma / podobne wedle s. Janá do słowá y rozumienia / ktore sie z rozumu rodzi : ále iż sie po ludzku z ludźmi mowi / ktorzy rozum máiac / domyslić sie moga co sie mowi : iż Bog Oćiec Syná od wieku z własney natury swej / iáko z żywota y wnetrznosci mátki człowiek człowieka / ták Bog Bogá sposobem nam niezrozumianým rodzi. y dla tego iest mu w naturze Boskiej rowny. Co y Psalm wtóry námienia : *Syneś, prawi / moy : dziśiem cie wrodził*. To iest / przedwierznie y bez času. Bo v Pána Bogá nie nie máś przeszłego y przyszłego / iedno dziś y wszytko záraz.

Psál: 4.

5.

Wyznania przed

Piate samého Pána o sobie świadectwo / iż iest prawým Bogiem / bierze sie z wyznania przed Kaíphasem. y wszytká rada

rąda y starszymi Żydowskimi / y przed Pilatem: gdy nam slo- Żydy Pánskie
 wa swoje / iáko testáment / przy vmierániu y w mece swey 30: przed smier-
 stánowat. Pytał pod záklínáním Káiphás od wšytekich prze- cia o boštwie.
 dnich Żydow: Poprzyśięgam cie / práwi / ná Boga żywego / Matth: 26.
 ábyś nam powieǳiał / iestliś ty iest Chrystus Syn Boga blo-
 gosławionego: Pátrz iákie to pytánie: Nie pyta iestli iest Sy-
 nem Božym / iáko inšy Swieci y Prorocy / y iáko sie wšyscy sá-
 mi Żydowie synmi Božymi zwáli: boby to bylo glupie pyta- Ioan: 8.
 nie / y ná obwiniénie ná smierć nie služace / y grzechuby zá-
 dneho nie ponosił / ktoryby sie takim synem Božym zwal.
 Ale pyta / iestli iest synem rodzoným y wlasným iedney náture
 z Bogiem Oycem. Co v nich zdálo sie niepodobno: gdyž go
 człowiekiem być y w ten czás bázno nedžnym / zwiázánym / y
 pogárdžonym / y ná smierć przywiedžioným baczyli. iedno iž
 slyšeli že sie Pan zwal Synem Božym. Což im odpowíedział
 Pan: Jestem Synem Božym. Co vlyšawšy / rozdáł háte
 swoje / y záwotál: Zblužnił / práwi / y świádkow nam ná iego
 smierć nie potřeba / slyšelismy z wšt iego. O iákimž synie
 zrozumiał slovo Pána nášego ten Káiphás z swoimi rowny-
 mi: O rodzoným pewnie y práwym / ktory teyže náture iest Synem Božym
 co y Ociec / Bog z Boga: y przeto mu blužnierstwo przycz- być, tož co y
 ta. A coby zá blužnierstwo bylo w ich nmiemániu / gdyby sie Bogiem.
 Pan názwál synem z lásti czynioným / iákim i oni sami być
 mogli: y mogli Pan nie záwodžac nikogož / mowić: Nie czy-
 nie sie Synem Božym z náture Božkiej / ále takim iáko byli
 sprawiedliwi y Prorocy / y iákim i sie wy sami zowiecie. Jesli Vmieraác Pan
 Jan Chrzciciel swoje veznie y Pháryzeuše přezstrzegál / áby wielka powie-
 go zá Chrystusa / y tak iego iákim nie byl / nie mieli: dáleto pře- dział prawd,
 wniesy czynilby to byl Pan Chrystus / áby sie ľudzie nie záwo- anie záwodzil
 džili. Ižali prawdziwšy Jan / nižli sámá prawda: Lecz roz- nas.
 mienie ich o swoim boštwie Pan potwierdził / mowiac: tak
 iest. Co wy zá blužnienie mácie / to iest sczera prawda / y mo-
 wić ináčey y ná smierć idac nie moge / iedno žem iest Synem
 Božym rodzoným y rowným w náturze Bogu. Tu sie godzi-
 to přy-

to przy takim testamentie y śmierci / mistrzowi prawdy nas
wezniow swoich nie zawodzić prożnym y fałszywym rozumie-
niem o boſtwie swoim / abyſmy nad wſytki nawieſtego grze-
chu / to ieſt bálwochwałſtwá / vchodzili. Pewnie tedy nas nie
zawiodł / y zá to / y takie o ſobie wyznánie / zdrowie ſwoie dał
y krwia ie potwierdził / y tak ſie ná krzyżu vragáć z ſiebie do-
puſcił. Jeſliżeſ Syn Boży. 2c.

6.

Nákoniec iáſne teſ bárho o ſwoim boſtwie Pan Chry-
ſtus ſwiádecctwo dał / gdy wſſepuiac w niebo / polecił y roſka-
zał wezniom ſwoim / mowiac: Idźcie á náuczaycie wſytkie
narody / chrzczac ie w imie Oycá y Syná y Duchá ſwiétego.
Z ktorych ſłow y Troycá ſie przybłogóſławiona / y moc á bo-
ſtvo Chryſtuſá Páná pokázuie. Oto trzy / Ociec / Syn / Duch
ś. oto ieden / gdy mowi: w imie / á nie mowi / w imioná. Coſ
trzy? Trzy perſony. Coſ ieden? Boſtvo iedno. Inſza perſo-
ná Oycá / inſza Syná / inſza Duchá ś. ále boſtvo nie inſze / tyl-
ko iedno / y Bog ieden / w ktorego ſie imie / á nie imioná
chrzćiemy y odradzamy. Ociec duſe ludzkie odradza / y grze-
chy odpuſcza / y ſynmi Bożymi czyni: toć ieſt Bogiem. Syn
chrzći / y z nowu duſe ludzkie odradza y grzechy odpuſcza: toć
Bogiem ieſt. Rowne tedy ieſt Syná z Oycem boſtvo / ro-
wna moc / rowna władza. Coſ ná to Aryani? Wyprowadz-
cie moſcieſli wſytkie czártz z pieklá / wſyſcy tey prawdy w
tych ſłowiech vfundowány / y wyznánia Troycy przewiel-
bioney / y boſtwá Páná Jezufowego y Duchá ś. z Oycem ie-
dnego / ſwymi chytróſćiami / rozumáni y wyládáni omyl-
nymi nie obála. Przywiedźcie ſeſć ſet mieyſc pokrzyſzionego
od was piſiná: to iedno / ten ſam wiátek / y tá kílá ſłow / iá-
ko proch y ſłome / te wáſe obłudne wywody rozwiſcie. Je-
dnym lenieſem Sándar Gedziak / ſeſć ſet chłopow pobije.
Ráczey mowcie: Nie máſz tych ſłow w Ewángeliey: Chrzći-
cie w imie Oycá y Syná y Duchá ś. ábo fałſzywa to Ewán-
gelia. tak rychley wydziecie. Mácie tedy ſamey prawdy o ſobie
ſámego Páná JEZUSÁ, ktory nie klama / wyroki. czegoſ
czekacie?

Math: 28.

Wielkie przeko-
wanie Aryanow.Trzech rowna
moc y iedno
boſtvo.Iedno ná Arya-
ny działo doſyć.

Iudic: 7.

czekać: czemu sie swoich przeciwnych słow y kazaniu tego
wymysłow y błędow nie wstrzódzicie: czemu ná ták iásnych ie-
go o sobie świadectwach przestać nie macie:

ROZDZIAŁ PIĄTY.

Drugi Tribunal sedziow niepodeyrzanych, Apostoloro-
w y uczniow Chrystusowych.

NA tym Tribunale zasiadł náprzód Jan Chrzciciel y
Piotr s. y Jan y Łukasz Ewangelistowie / Thomasz
y Pawel Apostołowie. Szesć tych sedziow prawdzi-
wym słuchaymy / co o Pánie mówia / á iáko Arjany potepiaia.

O błogosławiony przesłáncze / Proroku náš / powiedz co
o twym Pánie trzymać mamy: On ukázuie go / mówi: Owo I.
báránek Boży / ktory głádzi grzechy świata. Gdy go báránek Ioan: 1.
Kiem do ofiary y zabicia zowie: człowiekiem go prawdziwym Luna Chrzcicie-
wyznawca. á gdy mu zgládenie grzechow świata przyczyna: li wyznanie o
zá Bogá przymować go nam káże. Bo nikt grzechow nie boświe Pána
odpuszcza / iedno sam Pan Bog. czego y ná drugim mieyscu nájego.
poprawil / gdy swoim uczniom mówi: Kto z niebá przyszedl Ioan: 3.
nád wszytkie iest: to iest nád wszytko stworzenie. Kto w Syná
wierzy / ma żywot wieczny. Nád wszytkim stworzeniem nie
máš iedno sam Pan Bog / á nie wierzymy iedno w Bogá
prawego: nie czekamy infego żywota / iedno od Bogá same-
go. Jákoż ináczey rozumieć kto tego wielkiego Proroka y
Aniola może: iedno iz Pána Chrystusa zá prawego Bogá
wyznawca / y nam go zá takiego mieć káże.

O święty Pietrze / powiedz iáko nawyzszy pasterz náš / co 2.
o twoim Pánie trzymać mamy: wsák cie y sam Pan twoy o Piotra s. wy-
to pytal: A cożes wyznał: Rzekles: Tys iest Messyasz ábo znanie.
Chrystus Syn Bogá żywego. Synem go Bogá żywego zo- Matth: 16.
wie / iz żywi rodza syny: y to iest prawy syn / ktory sie z orca
rodzi. Przysposobiony y prąwem uczyniony / nie iest prąwym
synem. Dla tego infse pismo Pána Chrystusa zowie iedno: Ioan: 3.
rodzonym y własnym / iz z rodziánu iest przedwiecznego od Ojca Rom: 8.
ca / y

Syn Boży iaki. *ca / y własny Syn Oycowski nature mający. Jako Abel wła-*
sny syn Jadamow / oycá swego nature człowiecza miał : Tak
 Chrystus rodzony z żywego Boga / nature ma Boska. y gdy
 pochwała Pań *JEZVS* Piotra s. wyznanie / mowi : iż mu
 ie z niebá obiawił Ociec / á od żadnego człowieka tego sie nie
 nauczył. Od bącznego sie człowieka nauczyć mogł Piotr s.
 iż synow Bożych sposobionych dosięcieś : y wszyscy sie żydo-
 wie tak synmi Bożymi zwáli. Ale iż Bog ma Syná iednoro-
 dnegó / przedwiecznie rodzonego / y w naturze sobie rowne-
 go : tego ni kt go nauczyć / ni kt mu tego obiawić nie mogł / ie-
 dno Ociec niebieski. Co mi zá obiawienie / iż sprawiedliwy
 człowiek synem iest Bożym z láski y z przywileju : Przetoż ob-
 iawienie to wietśa ma náuke y mądrość / niżli wśytet świat
 podać ia mogł.

Ioan: 8.

Ioan: 1.

Lucz 1.

Co mówia : dla tego sie Synem Bożym zowie Chrystus /
 iż z dziewice bez meżá z Duchá s. národzony iest / iáko Aniol
 do Panny mowi : to szera baktá. Bo y Jadam bez niewiásty /
 y Jává bez mátki stánelá. A nie dla tego własnými dziećmi
 Bożymi byli. Ani dla tego synem sie tam Bożym zowie / iż
 z Duchá s. poczęty iest. Bo cym sposobem musiałby sie Chry-
 stus zwać synem Duchá s. czego żadne písmo nie mowi / y
 ni kt ták nigdy rozumieć nie śmiał. Ale dla tego zowie sie tam
 Synem Bożym / iż iest mocá najwyższego Boga / iáko Aniol
 mowi : to iest / rownym w mocy y boświe sámemu Bogu.

3.

Ioan: 1.

Sluchaymy co y trzeci sedzia mowi Jan s. Ewángeli-
 stá : Ná poczatku bylo Slovo / á Slovo bylo v Boga / á Bog
 byl Słowem. Słowem sie zowie Syn Boży. Bo niżej rzekł
 Jan s. Slovo ośtáło sie człowiekiem : dla podobnego rodzá-
 iu rozumienia ktore sie z rozumem rodzi. To Slovo záwždy by-
 ło / á nigdy stworzone nie iest. Jesli záwždy bylo / toć Bo-
 giem iest. Bo záwždy być / żadnemu stworzeniu nie służy. Co
 iáśmiej wyrzekł Jan s. gdy mowi : Slovo bylo Bogiem. Cze-
 goż chceś dáley ludzka ślepota : Oto Slovo iest Bogiem :
 Syn Boży Chrystus byl záwždy y iest Bogiem. iáko mogł
 iáśmiej

Słowo iest Bo-
 giem. A Slovo
 iest Syn y Mc-
 ssas.

iąśniey to wymowić Jan s. co my wierzymy: iż Chrystus Bogiem jest/ ten ktory sie dla nas człowiekiem ośtał: A małoli ną tych słowach: słuchay ieszcze także prostych y iąsnych: Przez Słowo/ prawi/ wszytko jest stworzono/ co jest stworzono. Tedyć Słowo y Chrystus/ stworzeniem nie jest. Bo on z Oycem/ albo Ociec przezeń wszytko stworzył. A iesli stworzeniem nie jest: toć Bogiem jest. Bo nie mąsł nic trzęciego/ iedno stworzenie/ a ieden stworzyciel Bog wszechmogacy.

Ná drugim mieyscu mowi tenże s. Jan: Páná JEZUSA Ioani 5.
 chcieli zabić Żydowie/ nie tylko iż Szábbátu nie chował/ ale
 iż Boga mienił być Oycem swoim/ rownym sie Bogu czy Rowny Bogu
 niac. Dobrze to Żydowie rozumieli/ iż gdy sie Synem Bo Syn Boży
 żym zwał/ rownym sie Bogu czynił. A być prawym Synem CHRISTV.
 Bożym/ nie inšego nie jest/ iedno być Bogiem/ y rownym być
 Bogu. Bo Ociec y Syn prawy rodzony/ iedney sa y rowney
 natury. To rozumienie Żydowskie Pan Chrystus przysiał za
 prawdziwe: ani go zganił/ ani poprawił. ani rzekł: Ja sie
 rownym Bogu nie czynię. y owšem potwierdził ich rozumie
 nie/ mowiac tamże: Cokolwiek Ociec czyni/ toż y Syn także
 czyni. Jako Ociec wskrzesza umarłe/ tak y Syn ktore chce
 ożywia. A ieszcze wiecey onymi słowy: Jako Ociec ma żywot
 sam z siebie/ tak dał y Synowi mieć żywot z samego siebie. Własność Boska,
 To jest nieodmienna własność bośwa: iż stworzenie żadne śmiennu z siebie
 nie ma żywota y iesťstwa z samego siebie/ ale ie z Boga bier żywot mieć.
 rze/ y od Boga w nim zawisło: iako promień od słońca/ y cie
 pło od ognia. y gdyby chciał Pan Bog/ wnetby wszytko swo
 zenie w niwecz wpadło/ amby go było. iako wpada promień
 gdy mu sie słońce wuknie/ y ciepło ginie gdy ogień vstąie. Lecż
 sam Bog jest raki/ ktory sam z siebie ma swoje iesťstwo y ży
 wot/ a od nikogoż go nie bierze/ ani od nikogoż w nim nie
 zawisło. A dla tego nawłaśnieysie iesťono imie Bośkie: Jan
 iesť ktorym iesť. Bo stworzenie albo kiedy nie było/ albo go nie
 będzie/ albo Bogiem y moca tego trwa y stoi: od ktorey gdy
 by/ odpadło/ w niweczby poszło. y dla tego imienia tego żadne
 stworzenie

Stworzenie nicć nie może: Jan iest. Syn tedy Boży *CHRISTVS JEZVS*, gdy mówi iż ma żywot z samego siebie / od Oycá dány rodzeniem przedwiecznym / nie dárem doczesnym / iż tak iáko y Oćiec nie od kogoż iestestwa swego y żywota zá trzymánia nie ma / ale sam w sobie záwždy iest / y żywot z siebie ma / y wszytko stworzenie w tym iestestwie y żywocie swoim / iáko Apostol mówi / zátrzymawa: pewnie tedy Bogiem iest / y rownym w boſtwie Oycu / y toż ma boſtwa iáko y Oćiec / y táż każ náture / rodzeniem przedwiecznym od Oycá pochodząca / á ni w czym nie rozna. A tak mniemánie o sobie Żydow onych / iż iest rowny Bogu / potwierdził.

Gdy ktore słowo Pánskie źle rozumieli Żydowie ábo wezmiowie Pánscy: Jan s. popráwiał. iáko gdy one słowá Pánskie: Zepsuycie kościół ten / á ja go zá trzy dni z nowu zbuduje / rozumieli o murách kościelnych: Jan s. popráwił gániać mniemánie ich / y mówiac: iż to sie o kościele ciała iego bráć miało. Táże gdy słowá Pánskie inſy towarzysze iego rozumieli o nim / iż nie vmrze. on popráwił mówiac: nie rzekł Pan *JEZVS*: nie vmrze. Lecz tu nic nie popráwił / ani Jan s. ani sam Pan Chrystus / iż sie czynił rownym Bogu. bo to ſczera prawda była: iż Syn tymże Bogiem iest co y Oćiec. y bárzo ná tym należało / ábyſmy nie bladziłi około prawego boſtwa / áby nas było przestrzeżono. Czego iż nie czynił sam Pan *JEZVS*, ani iego Ewángeliſtá: zá wielką to prawdę trzymać mamy / iż iest rownego y iednego boſtwa z Oycem.

A po trzecie tenże Jan s. w liście swoim mówi: Zostańmy y badźmy w prawdziwym Synie Bożym. Ten iest prawdziwy Bog y żywot wieczny. Którymiż słowy mogli prościey y iáſniey powiedzieć / iż Chrystus Syn Boży / Bogiem iest prawym / z ktorego żywot wieczny płynie / y ná nas sie wylewa: Bo to iest właſno ſámiemu Bogu / żywotem być wiecznym / y ſzrodkiem żywota.

Drugi Ewángeliſtá Łukáš s. Anyełskie słowá nápiſał / z ktorych Pan Chrystus prawym Bogiem Izráełskim sie zowie /

Hebr. 1.
Portans omnia
verbo virtutis
sue.

Ioan: 5.

Ioan: 11.

1. Ioan: 5.
Prawdziwy Bog
Chrystus.

Łuk. 1.

wie / gdy Anyol o Janie Chrzciicielu mowł : Wiele synow
Izraelskich obroci do páná Bogá ich : á on przed nim przys
dzie w duchu y mocy Eliášá. Nie przed Bogiem Oycem ^{Ian Chrzciiciel}
Jan s. przyszedł : ále przed Chrystusem Synem tego / do kto ^{przed Chrystu-}
rego ludzkie prowadził / y o którym wszystkie swoje kazania czy ^{sem przyszedł,}
nił. Chrystusa tedy Anyol názwał Bogiem Izraelskim. A ten ^{ktorego} Anyol
jest prawdziwy Bog. Wierzmyś wždy y Anyolom którzy te ^{Bogiem zowie.}
prawde z niebá przynosá.

Wierzmy y s. Apostołowi Thomasowi / który do páná ^{Thomasá k}
^{FEZUSA} rzekł : Pan moy y Bog moy. Nie znał ^{Thomáš} ^{wyznanie.}
naszego Bogá / iedno tego któremu Żydowie służyli / sami z ich
narodn bedac / nie rozumiał aby byli dwá Bogowie : musiał
tedy Páná y mistrzá swego tymże Bogiem názwać / któremu
z narodem swoim służył.

Niech nákoniec powstanie w tym Tribunale wielki Apo ^{Páwla i. p}
stol Páwel s. á was Aryaný pogromi. Ten náuczył mowiac : ^{znánie.}
Chrystus wedle ciała jest Izraelským / który jest nád wszystko ^{Rom : 9}
Bogiem błogostánwionym ná wieki. Wiedział y pisał / iż Bog
ieden jest / y Chrystusa Bogiem zowiac / tymże go Bogiem
iednym którym Ociec jest / názwał. Który nád wszystko jest : to
jest / narzyssy nád wszystko stworzenie. Jeśli sie Bogámi zowia
ludzkie / ábo kátwáni pogáńscy : tedy tácy / nie sa nád wszystko /
ále między wszystkim. A iż to imie / Bog / mowi pismo / jest niew ^{Sap : 14}
dzielne / y dzielić sie ná wielu nie moze : perwnie Chrystus gdy
sie Bogiem zowie / tegoż jest niewdzielonego bóstwa / y tenże
Bog co y Ociec. iáko jest w personách niezmiesány / ták w
bóstwie nierozdzielony. A ná drugim mieyscu / zowie Páná
naszego rownym Bogu. Z czego sie / prawi / nie chlubił iáko z
lupu / ále sie wniázł w naturze ludzkiey. A do Żydow pisać / ^{Hebr : 1 :}
mowi o synie Bozym : Ty Pánie ná poczatku fundowales
ziemie / y dzieło rúk twoich sa niebá. Jeśliż tedy Chrystus
swiát stworzył / iednym jest stworzycielem z Oycem. y indzicy
twierdzi / iż przez Chrystusa stworzone jest wszystko ná niebie ^{Colos : 1 :}
y ná ziemi / widome y niewidome / y Throny (Anyelskie) Pá

nowania / Przekładowania / Mocy / w sytko przeszeń y w nim
stworzone iest. Skład sie dowodnie pokazuje iż Chrystus stwo-
rzeniem nie iest / ale prawdziwym stworzycielem Bogiem.

Patrzcież na to pohánbienie swoje na tym drugim Tri-
bunale: a wierźcie ráczey weźniom y Apostołom y Ewángeli-
stom Pánstkim / ktorzy Duchem ś. pisali / a prawdziwie świade-
stwo dali: a niżli tym błednikóm y przychodnióm wygnán-
com / ktorzy sie tak wielkim świadkom sprzeciwiaiac / z pra-
wda przychodzić nie moga / iedno z fałsem a zdráda dusz
wáśzych.

ROZDZIAŁ SZOSTY

*O trzecim Tribunale Biskupow w sytkiego swiata na
Conciliach albo Zborach Oycow śś.*

Aktor: 15.

Concilia iako
wrośły.

Wyczay wzięty z pisma ś. y od Apostołow w Koście-
le Bożym wtarty y vmocniony ten iest: Gdy sie kto
z nowa nauka pokazał: Biskupi iako dozorczy wiary
od Apostołow podaney / zbierali sie na iedno mieysce / y v zna-
wali prawde / a fałsz zmyślony y fałszerzą / iesli sie nie wpámie-
tal / potepiali. Po Concilium Apostolskim / naznączniemy był
Synod na Páwła Samosátená Biskupá Antyoskiego / kto-
ry z Artemonem y Eubionem bostwá sie Páná Chrystusowego

Roku Pánisk.

272. Sámó-

sátenus potę-
piony.

Euseb: lib: 7.
cap: 23.

Athanas: lib:
de Synod.

Grzegorz Cu-
doworca.

zaprzął / prostym go człowiekiem wdaiac. Roku tedy Pániskie-
go 272. ziecháło sie 70. Biskupow do Antyochey: y vpor-
nego y przekonánego Samosátená / Troyce ś. y bostwo Páná
nášego wyznawaiac / potepili y z Biskupstwá złożyli / y Do-
mná na iego mieysce posádžili. A gdy z domu Biskupiego
vstąpić niechciał / vciekli sie do Cesárzá Aureliana poganina /
ktory tak skazał: aby tey stronie dom puszczony był / ktoreśby
go Rzymśki Biskup y Włoscy Biskupi przysádzili. y tak vsta-
pić on bluźniercą musiał: gdy go nie tylko wschodni / ale y zas-
chodni Biskupi z Rzymśkim Papieżem wykłeli. On Grzes-
gorz Cudoworca Neocesáriey Biskup / ktory miał osobne o
Troyce ś. obiańwienie / iako iest niżej / z inszymi Biskupy náu-
ke też

ke też one bluźnierstwa także w Antyochiey przytomny/potez
pil. Wznayże bledniku / iako sie tym fałsem Kościół wszytek
ściarożyny Apostolski brzydził / a iako mocno kostwa Pána
naszego bronil.

Nastal potym rychło Ariusz Káplán Alexandrijski. y roku Ariusz năstal
Pánstkiego 315. máiaczle serce ná Alexandriá Biskupa swego / roku P. 315.
y zayrzac mu dostoienswa tego: poczał wymyslać náuke o bo- Theodor: lib: 3.
stwie Pána nášego Jesu Chrystá: twierdzac / nie ták grubo 2. & 3.
iako Artemon y Ebion / aby miał być prostym człowiekiem: a Epiphan: ha-
le iž tákim Bogiem nie jest iako Ociec / iedno czynionym y swo- refi 69.
rzonym Bogiem / y był czas kiedy Syn nie był / y nie mógł sie
zwać przedwiecznym. A poczał wiele ludzi za soba wvodzić /
y duchownych nie máło pociągáć. O co Alexander Biskup ies-
go wypytawšy go / a náuke fałszywa w nim z wielkim vporem
zlaczona nálažšy: zezwał okolicznych Biskupow / z ktorými Ariusz z káplán-
go od iedności Kościelney odrzucił / y z Káplánstwa zložyl. stwa i zložony.

Lecz gdy do niego przysłał chytry y iádowity Eusebius
Biskup Nikomediey / bárho sie śerzyć zarázá ona duš poczelá:
ták iž musiało przysć do Zboru Biskupow wszytkiego Chrze-
ściánstwa / ábo Concilium. Sylwester Papież zmowivšy sie Concilium Ni-
z Konstantynem Cesárzem / zložyl Concilium w Bytyniey w ceńskie ná Ariu-
mieście Niceey. y ziecháto sie tam 318. Biskupow. A wczynili sá roku P. 325.
wyznanie wiary / w ktorým náuke o boſtwie Pána Chrystusa Rufinus lib: 10.
od świętych Apostołow podána / y záwždy w Kościele s. zá histor., cap: 6.
chowána ták zmocnili / iž Syn Božego iednoistotnym z Oyo-
cem názwáli: stowo ono *Conſubſtantialis Patri*, kládac: iž iedney
jest Syn ſubſtanciey y iednego boſtwa z Oycem / iako dſis w ká-
žda Niedziele ná Mſſey s. wyznawamy / *Credo ábo Symbolum*
Niceńskie. Wyznali tam Oycowie świeci: iž Syn Boży jest
prawdziwy Bog / iž iednego ieſteſtwa z Oycem / iž wieczny /
iž nieodmienny iako y Ociec. Przekonáli Ariuſá y iego towá Ariusz odwołat
rzyſe / ták iž Ariusz sam z ſwymi / okrom trzech vpornych Bi- ſwoy blad y ká-
kupow / blad ſwoy odwołat / y wiare one Oycow świętych cerſtvo.
przyal. Byli ná tym Zborze Papieſcy poſtowie / Oſus Biskup Athanaſ: cont:
C 3 Rorduby / Aria: Serm: 3.

Ná Concilium
Nicenskim iacy
święci.

Korduby / y Viktor y Vincentius káplani / y ná pierwszym
miejscu siedzieli. Było wiele starych Meczenników świętych /
ktory długie więzienia / kátowania / y roboty / dla Chrystusa y
bostwa iego wyćierpieli / y poderzmione v nogi żyły y oko iedno
wylupione mieli. Był tam s. Nikolay Mirrenski / y Páphnu-
cius / y Spiridion / y on cudotworny Jakub Tisiby Biskup / y
inzy wielkiey światobliwości ludzie : y on Athanasius Dia-
kon Alexandr. który mocno sie z Ariany wganiaiac / wielkie
zawaśnienie ich ná sie obálił. Był y sam obecnie wielki Kon-
stantyn. Zdáło sie iż inż miał pokoy Kościół s. Jako sie zaś
Ariusz do swego błota wrócił / w drugiey sie części powie. Wá-
ten czas wpominaamy błędne / áby sie temu Tribunalowi przy-
pátrzyli / á ná iego rozsádku przestawali / y potepieniem sie
Ariusza y náuki iego w pámiętáli.

Wtore Conciliū.

Socrates lib: 5.
cap: 2.

Drugi Zbor był ábo Concilium Generalne w Cárogro-
dzie roku Páńskiego 381. zá Dámásá Papieżá y Theodozysá
wielkiego Césárzá. Zebráło sie 150. Biskupow / ktory Nicens-
kie wyznánie pochwalili / y do niego o bóstwie práwym Du-
chá s. Mácedoniusza potepiaiac / słowa święte przyłożyli.

Trzecie Conci-
lium.

Cyrillus epist:
20. ad Nestoriū.

Trzecie Concilium w Ephesie zebrane jest roku Páńskie-
go 431. zá Celestiná Papieżá y Theodozysá mniejszego Cés-
árzá. Tam 200. Biskupow także Nicenska wiáre wyználi / y
Ariusza potepiaiac / przy nim też Nestoriusá Cárogradzkiego
Pátryárche / y iego zła o dwu personách w Chrystusie náuka
wykleli.

Czwarte Con-
cilium.

Leo epist: 52.
Euagrius lib: 2.
cap: 2.

Czwarte było w Kálcedonie roku Páńskiego 451. zá Leo-
oná Papieżá y Máryaná Césárzá. Wá ktore sie zebráło Bi-
skupow 600. ktory także Nicenskie wyznánie pochwaliaac
á Ariusza potepiaiac / Eutychesá który iedne tylko náture w
Chrystusie oporádał / potepili.

Piate Conciliū.

Concil: Quin-
sum cap: 1.

Piate Concilium Generalne zebráło sie w Cárogradzie
ktore sie wtorym Cárogradzkim zowie / roku Páńskiego 553.
zá czasú Vigiliusza Papieżá y Justinianá Césárzá / ná którym
było Biskupow 160. Wá nim Oycowie wyználi trzy perso-
ny w ies

ny w iednym iestestwie albo bóstwie. y przeklinała Ariusza y Eunomiusza.

Szosty Generalny Zbor był także w Cárogradzie na miey: Szosty Conci-
 sen Trullus nazwanym / roku Pánst: 680. za Agatóna Pa-
 pieżá y Konstantyná czwartego Cesárzá Pogonotá. Liczbá
 Biskupow ná nim nie iednáko położona. Theophanes y
 drenus liczą ich 289. Tam też Niceńskie wyznánie y prześle
 Synody pochwalili y Monotelity potepili.

Siodmy Synod był w Nicecy / roku Pánstkiego 787. za
 Papieżá Hadrianá y za Ireny Cesárzowey z máłym synem
 Erolinacey. Zebráło sie Biskupow 350. y potepiwszy obráz
 borce / wyznánie swoje o Troycy s. položyli / w którym y
 ceńskie *Symbolum* przeciw Ariuszowi wpisałi. Toż uczynili
 inne wszystkie Concilia powszechne / aż do Trydentstiego / któ-
 re zá nászych czasow szczęśliwie zebrane było.

Toć też iest wielki y poważny Tribunal / do którego was
 bledne pozrywamy / abyście sie swey wielce ciemney
 y zlego rozumu wáśnego wyszdzili. Jákoż Biskupom świata
 wszystkich / którym Pan Bog rzad Kościoła swego poru-
 czył y Duchá im świętego ná rozszáwienie prawdy dał / nie wie-
 rzyć? Jákoż ták wiel długi / w którymby sie wždy prawda
 nie zátála / odrzucić? Jákoż ták śláteczney zgodzie wszystkich
 świata rozumow przygánić? Wiele Synodow Ariani czyni-
 li / á ná wszystkich sie sámi nie zgodzáli / y często sie nie stá-
 nowiac roziedzáli / y nowe heretyctwa ná nich wynáydowa-
 li / y dla tego gineli / wpadáli / y zła sławę y ohyde náuki swey
 po sobie zostáwiali. Obroćcieś oczy ná ten wielce sławny Tri-
 bunal Zborow świętych: á ná nie sie spuszczać / smákuć
 ich śláteczności y zgody w prawdzie y náuce / y stárowiecz-
 ność y szerosć ich zámiluyćie.

ROZDZIAŁ SIODMY.

O czwartym Tribunale, który iest z Doktorow Kościelnych.

Postáwił

Dla czego Do-
ktorowie w Ko-
ściele s.

Ephes: 4.

1. Cor: 12.

Doświadczył Pan Bóg w Kościele swoim Doktorzy / iá-
ko Apostoł s. mowi: dla tego: ábyśmy wszyscy iedney
wiáry byli / y iedney wiadomości ábo náuki o Synie
Bożym: á żebychmy nie byli dziećmi chwielacy mi sie / áby nas
láda wiátr náuki nie powiewał w złości ludzkiej y w chytró-
ści ná oszukiwanie w błędach. Z tych świętych y poważnych
słów Duchá s. vpomnieć sie możemy: iáko potrzebni sa Do-
ktorowie w Kościele Chrystusowym. Z ich náuki y písania
zgoda około wiáry / y iedność rozumienia o rzeczach Bożkich
pochodzi. Bez nich iáko bez gospodarzów między domownikami
niezgoda y rosterki dom gubia. Z nich vmocnienie w wierze
y pewność prawdy / ná ktorey iáko ná opoce niewzruszoney
stoiem / nástepuie. Bez nich chwieia sie iáko trzciny rozności
náuk y rozumienia synowie nieposlušni. Bez nich osukani od
obcych y nieżyczliwych á fałszywych mistrzów zostáia. Bo ci
kácermistrzowie / ktorzy sie od nich y iedności wiáry odrywá-
ia / nie tylko sa chytrzy ná wymyślanie wykłádów fałszywych
písmá s. ále teź złością grzeszą iáko czárce / z szczerą nieżyczli-
wością ku ludziom / ktore do błędów tych wviodzą / o ktorych
sámi wiedzą że błędy sa / y prawdy nie w sobie nie máia. y ták w
onym grzechu / ktory Pan Chrystus przeciw Duchowi świę-
temu zowie / wvichłani zostáia. Jákoż prosty ich chytróści po-
zna: iáko prawdę osadzi y fałsz: Jáko siódla ich cichego y sło-
wy pięknymi pokrytego wydzie: Nie wydzie / iesli sie Doktorá-
mi Kościelnymi nie wesprze / á nie rzecze: Mam ia mistrze
swoie w domu Bożym ktory jest Kościół s. powszechny / ná-
uki cudzey nie słucham / zá pásterze Ministrów nie mam / ani
ich znam. Nie godzi sie tedy Doktorami gárdzić / ále z nich we-
dle tej náuki Apostolskiej / vmocnienie y iedność wiáry y obro-
ny od fałszerzów zlosliwych bráć winnismy.

Złoté, y iad
beretycki.

Grzeszą prze-
ciw Ducho-
wi s.

Matth: 12.

Ioan: 10.

Jednomyslni
w domu.
Psal: 67.

Á iáko gdy sie schodzą ná Concilium / z dárú Duchá s. y
cudem nieákim Bożkim / jednomyslni sa w domu / iáko psalm
mowi / y iedno mówia: choć z rozmaitych krolestw y kráio-
w dalekich y ięzyków roznych zebráni bywáia: ták wiecysz cud
jest /

jest / gdy nie schodząc się ani widując ani zmagając / ledno pisze / y ledney wiary zgodnie nauczaia / choć ieden ob drugiego bårzo w dalekiej stronie przemieszkawa. Co bez mocy dziwney Bożey y natchnienia Ducha ś. który w nich mówi / y ona zgodę czyni / być nie może. A kto się nie zadziwuje? Clemens w Rzymie / Ignacius w Azyei / Dionisius w Grecyi / iednegoż czasu pisali: a przedśie iedna nauka y wiara o Troycy ś. y boświe Pána nášego przynosi: Tákże Justinus w Palestynie / Ireneus w Gallii / Clemens w Egipcie / iednegoż wieku bedac / toż mówia o Troycy ś. y boświe Pána nášego. Tákże Grzegorz Thaumaturgus w Kappadocyi / y Dionisius w Rzymie / y drugi Dionisius w Alexandrii / Tertullianus w Afryce / Cyprianus w Kartaginii / iednegoż czasu: a przedśie o tym wielka zgoda.

Cud Doktorow
Koscielnych.

Doktorowie pi-
wszych sta lat.

Doktorowie w
drugie sta lat.

Doktorowie w
trzecie sto lat.

Tákże Hilarius w Gallii o Troycy ś. księgi pisał / Athanasius w Egipcie / Basilius / Nazianzenus / y Nissenus w Azyei / Ambrosius we Włoszech wieku iednegoż: a przedśie zgodnie toż pisa o Troycy świątey y boświe Chrystusowym. Tákże Chryzostom w Trácii / Gaudentius we Włoszech / Augustyn w Afryce / który o Troycy ś. piętnaście ksiąg napisał. Jeronim w Palestynie / Theodoretus w Azyei / Cyrillus w Egipcie tegoż wieku / który y księgi o Troycy ś. pisał: a iednák o tym Artykule iako y o wszytelich zgoda. Tákże Fulgentius w Afryce / Boetius we Włoszech / iednegoż wieku pisał księgi o Troycy ś. a iednák iedno mówia. Tákże Grzegorz wielki w Rzymie / Grzegorz Turonński w Gallii / Isidorus we Włoszech / który też księgi o Troycy ś. pisał: a iednák zgoda. Tákże Beda w Anglii / który Boeciusew o Troycy ś. pisano wyklada: a Damascenus w Syrii iednychże lat / iednoż o boświe Chrystusowym mówia.

Dok. w czwarte
sto lat.

W piate sto lat.

W szóste sto lat.

Doktorowie w
siódme sto lat.

W osme sto lat.

Tákże Theophilaktus w Grecyi / Izajmo w Gallii / y Rabanus w Anglii iednegoż wieku: a iednák toż mówia. Tákże Anselmus w Anglii o Troycy ś. księgi piše / y inszy przeczni y świeci po nim / iako Richardus de Sancto Victore / który

W dziewiate sto
lat.

Doktorowie po
tyśiacu lat y ni-

ktory icy.

Ktory Esięgi też o Trocy s. napisał / y Bernát s. y Thomáš s. z Aquinu / y Bonáventurá / y inšy przed trzemi sty lat Scho-
lastici Theologowie / w rozmaitych stronách zgodnie o tym
Artykule Trocy s. y Gostwá Chrystusowego mówia y pisa.
Aż do wielow nášych / ktorých sie ten iad Ariáński wznowił /
z tąž náuka przychodzili / á nigdy sie nie miemli. Słowá Do-
ktorow nie kłáda sie. Bo wšyscy wášy Ministrowie dobrze te-
go świadomi y przec nie moga / áni przá / iž Kościelni Dókto-
rowie y wšytká stáročytność / blad ten ich wielki y pogánští
potepia.

Ariani Siebmigrodzcy wyrymáia niektore słowá tych Do-
ktorow po sobie : ále ábo ná swiate potwarz kłáda / ábo litere
iáka watpliwa vchwyciwšy / źle zrozumianego słowá indziej
w tegož Dóktořá nie pátrzyli / y iásniejšych słow ná inšym
miejseu zámiecháli : proste tyłło zwodzác / co nie czytáia áni
rozumieia. Ná wiadome y te co doyrza písma Dóktořow /
nie nátra.

Athan: epist: de
decretis Nicæ.

Piše Athánásius / iž ná on čás Ariani / pilno sukáiac /
žadnego przed soba stářsego Dóktořá náleść písania nie mo-
gli / ktorzyby ich strone y náuke popierał. Obca znác y nowa / y
nigdy v Chřesćian nie słychána / náuka ich bylá.

Arianow ofu-
knienie w mi-
łości.

Luce: 10:

Tuście inž wielkie y ogromne ofuknienie záslużyli Ariá-
ni mili. Vciekacie od tych sedziow / gardźcie swiátá wšytkie-
go porzadnymi náuczycielmi / o ktorých rzekł Pan : Zto was
słucha / mnie słucha. Przekłádacie nád nie z dawná potepio-
ne heretyki / y teraz zbiegle te nowe z inšych kráin Minstry.
Wolicie Barábbasá niž Chrystusá / Zedy y Turci / á nižli prá-
wowieřne Chřesćianý. Jáko sie ná takí niewšydz zdobyć mo-
žecie : Mowicie : o Dóktořách Kościelnych wieďteć nie chce-
my / wšyscy pobladžili. Stáročytność náuk Chřesćianškich
nie przypuścámy : co stáre od pulťoru tyśiacu lat Chřesćia-
nštwó wierzpło / o to nie dbámy : co wšytkiego swiátá Bi-
skupi osadzili / co Dóktořowie po wšytkie wieki písáli / do te-
go nie przystáiem. Od stářych Cáhedeř Biskupich y náuk ich
vciekamy.

wciekamy. Gdzież poydżiecie : Do Ariusza : Ale już jest dawno potępiony / wyrzucony y wszytkiemu światu obrzydzo-
ny : Nic to : Ale już go przez tysiąc lat y daley pogrzebiono /
y nauki jego błedney przez czas tak dawny nikt nie nąsłado-
wał. Żadney ich nie tylko Catechizy Biskupiey / ale y Plebaniey
po wszytkim świecie nie było. zgineli / zatoneli y w piekle sa-
mym pograżeni / na ziemi sie nie ukazali : Nic to : Gdzież
poydżiecie : Do Gentilisa y Serweta / do Blandiarty y Socy-
na / Statoriusa y Dawida / do Siedmigródzan y Nowo-
chrześciców : Ale sie tymi nie tylko Catholicy / lecz y heretycy
brzydza / y jedne popalili / drugie powyganiáli / iako zarazę
škodliwą sąsiedztwa Chrześcijańskiego : Nic to : Ale tych lu-
dzi żaden urząd duchowny / y zacy ani Pan Bog na naukę
nie posłał / wdarli sie / y oknem do cudzych owiec weszli : Nic
to : Ale ci tacy zbiegowie sa / y w fałszerstwie w swej oycyznie
przekonani / wiary sa niegodni : Nic to : Ale ci swoje własne
a niechrześcijańskie ani powsechna / ale Żydowska y Turecka
wiare wnoszą : Nic to : Ale stary Doktorowie porządnie od
Boga posłani / żywotem świętym y męczeństwem y cudami
naukę o Bożstwie Pana naszego potwierdzali : a ci waszy y po-
bożności żywota nie mają / pokrytością sie tylko chcą wdąć
choć / y cudow żadnych nie czynią : Nic to : O głupstwo / o
ślepotę Sodomską / gdzieś oczy podziála : Ktoć ie tak zatkan-
czemu na tak pewne potępienie idzieś : czemu za przekletymi
od Boga y Kościoła jego do piekła sie kwapiś : czemu nie ro-
zeznać tak iasných fałsów / o których y dziecienny rozum w-
miałby rozsadek lepszy dać : O Boże zmiłuy sie á day mi ho-
te lzy nad fałsownictwem y zgubą waszą / á rącz wam rozum przy-
wość / abyście sie z tak głupiego y ciężkiego śródła y powrozow
batańskich wywichlać mogli.

ROZDZIAŁ OSMY.

O piątym Tribunale śś. Męczenników.

Męczennicy o
bosłwa Chrystu-
sowa cierpieli.

Niechże y do piatego Tribunalu was pozywam / do
meżnych y niewinnych Męczenników / ktorzy dla tey
prawdy po ktorey wy depcecie / zdrowie swoje poło-
żyli: gdy woleli kręć swoje pierwey dać / a niżli Chrystusa
prawdziwego Boga odstępować. Oni wszyscy ktorzy od po-
gąństwa pod dziesięć Cesarzow pogąńskich / wielkim okru-
cieństwem zabiciani byli / o to iż do Chrystusa nowego Boga /
(iako poganie mówili) przystawali. za coż cierpieli / y dla cze-
go w ścátku onym / majątności / domy / bogate y wielkie imio-
na / y dudy krolestwa y pánstwa y zdrowie nákoniec trátili:
Jesli dla Chrystusa iako prostego człowieka y stworzenia / iá-
ko go wy málwiecie / to cierpieli: nie nád nie głupszego nie by-
ło. y któż zbawienia y żywota lepszego y wiecznego po śmier-
ci y krolestwa niebieskiego od człowieka spodziewać sie mo-
że: Pewnie za Boga swego y wyznánie bosłwa iego umieráli /
y móca Chrystusowa cudá wielkie ná mełách swoich czynili.

Dla prostego
stworzenia kto-
by gárdło da-
wał?

Vide historias
Ecclesiasticas.

A osobliwie do onych was ná sad przywodzi / ktorzy ob-
próbkow wáśych Arianow / Cesarzow zwłasczá niebożnych /
y zá ich pomocá od inszych iádowitych Ministrów Ariáńskich
wcierpieli. Pytamy ich dla czego majątności / działki / sławe /
vrzedy / zdrowie / trátili: Powiedza: Kazáli nam Ariáńscy Ce-
sárze / y vrzednicy y Ministrowie ich / Chrystusa Syná Boże-
go zá stworzenie y mniejszego Boga mieć. Kazáli nam w
stworzenie wierzyć. Kazáli nam dwiemá sie Bogom klánić.
Kazáli nam wiáre Niceńského Zboru bluźnić / y wyznánie
Consubstantialis / to iest spólnego bosłwa Oycá z Synem odste-
pować. A o toście zdrowia nádstawiali / wygnániascie y sro-
gie nebdze y mełi y utráty cierpieli: Oto. O błogosłáwieni /
włarząceście niestátki modlitwámi wáśymi przemożnymi / kto-
rzy nie przymuszeni á nie nie cierpiac / nie á nie nie trócac /
zwiesć sie dopusćili ná bluźnienie bosłwa Pána swego / ná
zelżenie iego / przeciw prawdzie y przeciw Proroctwom y Na-
postolskiemu Kazániu / przeciw Conciliom y Doktorom wśys-
kiego swiátá / y wśytkey stárożytności Chrześciáństwa prze-
stawnego.

Aliesli

Alieśli kto tych okrucieństw Ariáńskich y przesładowania y mordow Cáholicckiego prawowierne go ludu y owieczek y wyznawcow bóstwa Chrystusowego nie świadom / ábo o nich nie słyszał / ábo nie czytał : krotko niektóre przypomnie. Alie nie lada świadki y pisarze y osoby przytocze / ale ludzie wielkie ktorzy o tym pisa / Achanásius / Lucifer / Hilárius / Bási-lius / Orosius / Theodoretus / Hieronymus / Sokrátes / Sozomenus / Osius Rorduby / y inszy.

Gdy Konstáncius syn Konstántyná wielkiego zwieździł ny od Arianow / á zwołaszá onego Eusebiusa Nikomediey / ná páństwo wstąpił : gdy dziećsictwo y dziełnice dwu bráciey swoich Konstánsá y Konstántyná / to iest wszytko páństwo Rzymńskie obiał : y gdy Tyranny Vetránióń y Magnenciusa w Pánnoniey zwyciężył y zgubił / roku Páńst. 353. w szczesciu sie onym podniósł y Ariáńskiemu ie nabożeństwu swemu przyczytał / y zá tym wielkie y stráśliwe przesładowanie pierwey ná Biskupy Cáholicckie / potym ná inſe wierne podniósł / z poduszczenia Ministrów Arianow / przymusiáiac do záprzenia sie wyznania Concilium Nicenńskiego y bóstwa Pána náſzego. áby wszyscy / ábo Ariáńska sekta przyieli / ábo Kościoly y doſtoieństwa Biskupie tráćili / y ná wygnanie / ná ſtrogie nedze prowadzeni byli.

Práwowierni ná obrone bóstwa Pána náſzego / dla wyznania rowney czci tego z Oycem / z żadney sie ciężkoſci nie wymawiali. Podawano ie żołnierzom / áby ie ná wygnania ciągneli / gdsie wielkie nedze cierpiac / drudzy od głodu y wciſkow umieráli / drugie dawiono y zabiano y topiono y męczono. Wiáło nád toba plákać mam stárcze ſwiety Oſius ie przestawny wodzu ſlug y Biskupow Bożych / gdy cie w Smirnie mieſcie męczono y ná palách roſciągano. O ſwiety Dionizy Medioláński Biskupie / iákoś ná wygnaniu áż w Phrigiey wdawiony polegl. O Szczesny Papież / iákoś zamordowany / y inszych bárzo wiele. Trzodo Boż : w Alexandrie coś ob Grzegorzá y Georgiusa Ariáńskich Biskupow w cierpiáło / zá-

Athanasius.
Lucifer.
Hilarius.
Basilus.
Orosius.
Theodoretus.
Hieronymus.
Secrates.
Sozomenus.
Osius.

Constancius Arianſki Cesarz.
Roku P. 353.

biłanin y krwie roſlanin / y pánienek Chryſtuſowi poſwies-
conych ſromocenin / á kto wyporcie? W Ariminie 400. Bi-
ſkupow Taurus ſtároſtá głodem morzył / Ariánſka wiára ná
nich wyciągáiac / zá náſtawánim y zdraáda Valenſá y Orſá/
ciúſá Ariánſkich Biſkupow. Po wſytekim pániſtwie Rzym-
ſkim / do podpisu ná bluźnienie Ariánſkie Biſkupy przyeſta-
no: ábo podpis / ábo Biſkupſtvo vtracay / y zdrowie ſwe ná
láſtkę Ceſárſką poday. Jákie w Cérogrodzie Mácedonius
mordy Cáholikow czynil / iáko 80. káplanow Stároſtá Mo-
deſtus z roſkazánia Conſtánciuſá Ceſárzá vtopil / czytaycie.
wſák o tym ſa ſwieżo wydáne kſiegi / y ná Polſkie przełozone.

Athanaſi^o ad vi-
tam ſolitariam
agentes.

Położe kilá ſłow ſ. Athanázyuſá y Hiláriuſá o tym. Pu-
ſcił / práwi / tenże Ceſarz wyrok ſwe po wſytekich kráicach / y pi-
ſárze z dworzány ſwoimi wyſtal / áby Biſkupi ná potepienie
Athanázyuſá podpifowali / ábo ná wygnánie poſli / á ludźie
żeby do ſpolecznoſci Ariánſkiej przymuſáni byli / á Stáro-
ſtowie y ſedziowie áby im przykłád dáli. Wodżono Biſkupy
przed ſedzie ſwieckie / lud wzdychał y plákał / Ariani nád ſe-
dziámi ſtali / pátrzac ieſli roſkazánium Ceſárſkiemu doſyc czy-
nia. Cieżſza niźli zá pogániſtwa narwálnóſć powſtawála ná
wierne Bożé. To ſ. Athanáſius.

Hilari^o ad Con-
ſtantium.
Oſtre ſłowá do
Ceſárzá.

Oplákiwa tež ſ. Hilárius tego Tyranná okrucieńſtvo /
przeciw temu wolnie y ſmiecie piſac / mowi: Sluchay wilku
drapieżny ſpraw twoich: Potepileſ Biſkupy / ktorych żaden
potepić niechciał / y ná Koſcielných podwoiách miedziáne
bláchy z napiſámi potepienia ich poſtáwileſ. Owo Alexán-
dra tákimi woynámi ſkolátána. dłużyieſ z nią woynę wiódł
niźli z Perſámi. Odmieniłeſ Stároſty / żetmány / popſowa-
leſ lud / żołnierzeſ ſtrudził / żeby tylko Chryſtus od Athaná-
zego wſtawiony nie był. Tęie wſpominaſ inſzych mnieyſzych
miaſt / y ludźi po wſytekich wſchodnych kráicach / ktore ábo
woyne twoie czuia ábo boiaſz. Obrociłeſ miecz y zbroie ſwoie
przeciw wierze zachodnych kroleſtw / puſciłeſ woyle ſwe ná
owce Chryſtuſowe. Neronem eſtałeſ ſie. Tęie Koſciół Tre-
werſkiego

werstkiego Pauliną wygnawszy osierocił / y ná wygnaniu go wmorzył. Tys Medioláński nabożny lud / furia swoia potrwóżył / gdy żołnierze twoi mieczmi sie przez ludzkie przebićciac / do Sancta Sanctorum (to iest / ná miejscu gdzie przeświety Sákráment chováia) wchodzili / y Káplany od ołtarzá porywáli. Wietfsy twoy grzech złośmku niżli Żydowski / ktorzy Zácháraśá w Kościele zabili. Obroćites y ná Rzym woynie swoje.żc.

Tenże Zilarius s. bedac w Carogrodzie ná iednym Scymniku Ariáńskim / á widzac iż przemogli wszytko Ałciáni / ktorzy żadney równości y podobieństwa Synowi z Oycem przyznawać niechcieli: wzruszony żalostíá tak wielkiey utrąty wiary świętey / podał supplicácia Cesárzowi / aby przy nim y Synodzie onym o wierze s. mówić / y z onymi Biskupy dysputacya stoczyc mogl. Ale vprosić tego nie mogl. y zwatpiwszy / á ná meczeństwie sie śmierć zgotowawszy: cistre y wzone księgi ná Constánciusá nápisal / w ktorych Kápláńskie serce / y żarliwość y śmiałość wielkáz roztropností pokazuje / gdy poczyná tak mówić: Czas mówienia / bo już czas minál milczenia. Chrystusá czekamy / bo Antychryst moc wziął. Wołaycie pásterze / bo naieinnicy vciekli / Kládkmy zdrowie záowce / bo złodzieie nástapili / y lew ryczacy kráży. Do meczeństwa to mówiac / wychodzimy. A niżej.

Księgi Hiláryna
s. do Ariáni-
ná Cesárzá.

Walczym z chytrym przesládownikiem / z nieprzyjacielem pochlebiuacym / z Constánciussem Antychrystem. Tak ná cie wołam Constánty / iákobych ná Hieroná wołal / to coby ode mnie Decius y Márimianus slyśal: z Bogiem walczyś / ná Kościół sie nieceś / święte przesládnieś / Káznodziey Chrystusowych nienáwidzys / wiare wymiataś / Tyrannem i. śles nie ná ludzkich ale ná Boskich rzeczách. A niżej. Klámáś abyś byl Chrześcianinem / nowy iestś nieprzyjaciél Chrystusow / Antychrystá vprzebzaś / Biskupstwem tego chceś dác rucies / zá dobre zle Biskupy odmienias / Káplany do wieszenia dácies. Zachodnych Káplanow (w Arimynie) wiare do niezwierności przymuszaś / zámknione w iednym miescie pogrozi

Constáncius An-
tichryst.

Ariani nie Ch-
ześciani.

Káplani

Cesarze głowę
Biskupom schy-
lałi.

kami strąsyß / głodem watliß / zimnem zabiłiß / zmyślanim
psuieß. á wschodnie niezgodami karmiß / pochlebstwem osu-
liwaß / życziwe ná nie nápráwueß / nowym y niesłychanym
obyczáiem dyablu zwycięstwo iednaß / á bez meczenißtwá prze-
śláduieß. Widziem drapieżny wilku suknia twoie. Złotem
pospolitym Boga czciß / y to mu dáieß coß z Kościołow zlu-
pil / ábo wyrokami odsadził / ábo winami wyćisnął. Cátuieß
kápłany / iáko y Chrystus zdrádzony iest / głowę ná ich błogo-
sławienißstwo schylaß / á po wierze ich depceß. v stołu ie częstu-
ieß gdzie Judaß zdráde zaczął. Sluchay wilku drapieżny o
wocow spraw twoich. To powiem co sie w Kościołách dzia-
ło. Wspomináiac iáko Biskupy wyswieceł / mówi: Dłu-
żejß z námi walczył niżli z Persámi. Nákoniec wyrzucił mu
ná oczy / wypchnienie Liberiusá Papieżá. rc.

Julianus Apostá-
tá, Biskupy wy-
gnáne przywra-
ca.

Trwáło ono przesládowanie y wykonanie wyrokow Ce-
sárskich przez lat blisko dwádziesćciá / áż do śmierci tegoż Con-
stánciusá Cesarzá Ariáńskiego. po ktorym nástál Julianus
powinny iego / Apostátá / ktory Cáholicckie Biskupy do do-
mow ich przywrać / ácz zdrádlivé y nieszczerze / ná wzgárdę
tylko zmárlemu Constánciusowi / á chce aby sie Cáholicy
z Ariány grzyli / y ták sie sámi swymi niezgodami gubili. Ten
Chrześciány do pogaństwa swego przymusił / y wiele wier-
nych pomeczył. Po nim Valens nád iusze okrutniejszy heretyk
Ariánin / piętnásćie lat Cáholicy meczył / wyganiał y zabí-
iał / Biskupy zwoleszá y mnichy. Czém poloże słowa s. Bá-
zyliusa / ktory do Papieżá Dámásá y Włoskich Biskupow ták
piße.

Basilus o Arián-
skiej okrutności
epist. 69. & 70.

Jednegosiny / práwi / ciála członki / niech głowá nogom
nie mowí: nie sáście mi potrzebne. Vtéch was do miłosier-
dzia náße medze pobudzáia / ták iáko sie my z pokoju wászego /
ktory wam dáł Pan Bog ráduiemy. Oznaymicie Cesarzowi /
(to iest Valentinianowi) zámießanie náße. á iesli to trudno /
niech ktorzy z was do nas przyjáda / ná náwiedzenie y póciche
náße / ktorzy swymi oczymá obacze tych wschodnych Kościo-
łow ne-

Wizytácy od
Rzymu prosi s.
Basilus.

tom nędze / których wcho nie ogarnie / y my ich iasnie wam
 słowy wyrazić nie możemy. Prześladowanie nas obiele / a nad
 reszkie nawietże. Wyganiaia pasterze. aby sie trzoda rospia-
 śala: a to nacieżey / iz y ci wygnani pewności o męczennictwie
 nie mają / y lud ich za męczenniki nie ma: dla tego iz sie prze-
 śladowonicy Chrześciańskim imieniem pokryli. O ten sam
 grzech nas karza iz podania oycowskiego przestrzegamy. o
 to oyczyznie traca / a na pustynie odsyłani sa. Sedziowie nie
 mają żadnego baczenia y na siwa głowe. Żadnego zloczynce
 bez dowodu iakiego nie potępiąia: same Biskupy na potwarz
 bez dowodow / y na meki y wygnania daja. Drudzy y tych nie
 znają co na nie żalowali. Drudzy y bez obżalowania w nocy
 porwani na wygnanie y nędze / do pustyn y na śmierć podani
 sa. Zaczym wszedzie smutek / płacz / wzdychanie wstawiczne /
 bez oycow w onym śieroctwie. Odesło od nas wesele świat
 nasych. Domy modliwy zamięnione / oltarze duchowney stu-
 żby nie mają / Chrześciane sie nie schodza / Doktorow nie
 estalo / nauka zbawienna wstala / śpiewania nocnego nie
 mają. To pisem wam / nie izbyście już tego niewiedzieli / ale
 smutni tym sie wzdychaniem cieśmy. Poty s. Bazylius.

Oltarz y Msza
 zburzyli Ariani.
 Śpiewanie no-
 cne.

Wspomnie y męczenniki w Afryce od Wandalow Aria-
 now / o których napisał *Victor Uticen*: y sam na nie patrzył.
 y s. Augustyn na wielu miejsc wspomina. Genserikus Krol
 Wandalow Ariani / wziawszy Afrykę y przednie miasto Kár-
 thagine / Biskupom y Káplanom Cáholicim / abo wygnancá-
 mi abo niewolnikami zostawać kazal. y dla ludu Bożego / y
 owiec swoich / aby bez Káplanow y Sákramentow nie zosta-
 wali: wiele ich wolalo niewolnikami w Wandalow / wszytkie
 dochody y majątności własne potraciwszy / zostawać. Wiele
 ich pomeczono / wiele ich w skájniach y gnoiach pomárlo: o
 to samo / iz bostrwa Chrystusowego odstąpić y od Apostolow
 y przodkow swoich podaney wiary opuścić niechcieli.

De persecutio-
 ne Vandalica.

Krol Zumerikus / który po nim krolowal / pisem tenże: kazal w
 Kościelnich drzwi gdzie sie Cáholicy schodzili kátom stać / y ty
 którzy

Victor Vtice:
lib: de perfe-
cut: Vand.

Ktorzy po Wándalsku ubrani byli / osiekami żelaznymi głowy
lupić / y skora z włosówmi odzierać: y tak wiele oboiey płci ludzi
pomęczono. Jedni zaraz ocy traciłi / dudy umierali / drugie
tak obłupione po wlicach na wżgarde y postrach wiedzono. A
iednak żaden z nich wiary s. nie odstąpił. y widząc słatek ich /
pobiał im wszytkie dworskie dochody y żywności / drugie na
roboty wiejskie rozestł / y ciężkimi na wpałeniu pracami tra-
pić y głodem moryć kazał. Jednemu na reke chromemu / gdy
go do roboty przymuszano / towarysze żalując go a do Boga
wolać / reke wzdrowili / y robili z drugimi co kazało. Cud on
dał prawdziwie Cáholiciey wielkie świadectwo.

Reka do roboty
wzdrowiona.

Ibidem.

O tymże krolu Zumeriku tak pisze tenże Viktor. W Afry-
ce Zumerikus tego roku wielce wciśnial Cáholiki. Naprzód
wszytkim wrzedyłożyć y stan rycerski kazał / ktorzyby Arianni
zostać niechcieli. Wielka liczba Cáholików y wrzedy y żołnier-
stwo porzucili / ktorym on majątności pobrawszy / do Sárdi-
niey y Sycylii samy wygnal. A wymyślił na nie on krol insa
potwarz. Zebral klastorne panny / y kazał swoim babom ich
czystości doświadczać / y męczyć ie y palić aby powiadały /
iako Biskupi y księza z nimi nieczyste żyli. W onych me-
kach wiele ich pomarli: a nie sie iednak dopytać nie mogli. Za tym
iáwnie gubić księza poczał / y Biskupow / Káplanow / Dia-
konow / cztery tysiące / dziesięć set / sześćdziesiąt y sześć na pu-
ste miejsca wygnal. Wiele między nimi było chorych y sle-
pych / a iść musieli. Czytaj o tym w Żywocie s. Eugeniusza.
Tak wiele y na on czas Afryká duchowienstwa Cáholiciego
miala.

Afrykańsko wie-
le miala Ducho-
wnych.

4966. Ktery-
kow wygnanych

Długoby sie o takim okrucieństwie Ariáńskim y cierpie-
niu Cáholików pisać miało. Ci wszyscy barzo was potepiają /
iżście tak lekkomyślni / y takim nieściągłym bóstwá Chrystus-
owego odstępować / o ktore oni meki / trapienia / więzienia /
wygnania / wráte majątności y zdrowia podejmowali. Czy-
ż sie wymowicie? Wielki dowód prawdy męczennictwa / na Ro-
ścielnym świadectwie fundowane. Wielkie świadectwo su-
mmienia /

Wielki dowód
prawdy męczeń-
stwa.

nnienia krwie dobrowolne rozlanie. Wielki Duchá s. dar y zmocnienie serca łaska iego / kto wszytkim y samym soba dla Chrystusa y prawdy iego pogardzi. O Boże / dar y mnie za te prawde umrzeć / iżes ty JEZU CHRYSTE Bog prawy y ieden z Oycem y Duchem świętym królujes na wielki. Amen.

ROZDZIAŁ DZIEWIĄTY.

O sołym Tribunale, o cudach ktore Pan Bog ná potępienie Ariáńskiego błędu przez CATHOLIKI czynić raczył.

MAm ieseze ieden przemożny á bázro wiary godny Tribunal / do ktorego was przypozynam: to / iest cudá ktorymi sami Pan Bog osadził / iż Ariani prawi so herezicy / y Chrześciańskiego imienia niegodni: y każdy bez inšych domodow z tych samych cudow palcá Bożego zá takie ie mieć moze. Inše opuszczać / przednieysze od przednieyszych ludzi napisane wylicze. Augustyn s. piše y Ambroży tákże / iż zá czáśn Justyny zachodney Cesarzowey Ariántki / przesła domnice iádowitey CATHOLICKIEY wiary / Ambrosius Biskup Medyolański nálaź ciáła swiętych Gerwázjusá y Protázjusá / gdy Justina Kościół s. Ambrożemu odcymować y swoim ie Arianom dáwać moca chciała. Pan Bog ná pobánbienie Ariáńskiego kácerszá / ślepego ná dotykánie kóści onych wzdrowił. y inšych wiele cudow czynił. Co ták bolało Ariany / iż ono przesła dorówanie w Medyolanie / od nich wáchło.

W Kárháginie Eugenius Biskup piše Victor Uticensis, gdy przymuśony od Królá Wándalow Ariániná / disputácyá z Ariany iego Ministry stoczyc musiał: pierwey ie sadem Bogá zem przekonał / (bo ná disputáciey kilem z swoimi towarzyszami bity był) y ślepego ktorego wszytko náśto znáło / wzdrowił. Król sam ślepego onego wypytýwał / y mlt przec cudu onego nie mógł. Cyrolá nieáki przedni Arclewisłi Minister / o taki sie reż cud kusać. nápráwił iednego ná cęzy zdrowego / y dai mu ziotych 50. áby sie ślepm reżymil / y gdyby Król do Kościoła pędł / á przy nim Cyrolá / áby ná Cyrole záwołał

1.

Aug: lib. 9. C. 2.
fessionum ca. 7.
Ambr: serm: de
S. Geruasio.

2.

Vticen lib: 2. de
persec: Vandal.
& Greg: Tur in:
lib: 7. hist. Irac,
cap: 3.

wolał: Proroku Boży Cyrola wzdrow mie ná oczy. Co gdy on sálbierz przeniáety uczynil / Cyrola wlozył reka ná oczy ie-
go / mówiac: wedle wiáry násey ktora opowiadamy / niech ci
sie oczy otworza. A zaráz on przeniáety uczul wielki bol w o-
czách / i z mu z głowy wylázily / y reka ie zátřzymáwác musiał:
y w teyże godzinie záwolał: Oślepiłs mie zdrayca Cyrola /
owo twoie pieniadze. A wciéł sie do s. Eugeniusa w pokucie /
y byl od niego w imie Troyce s. zleczony.

3.

Lib: 3. de perse:
Vandal.

Tenże Viktor píse / i z táńže w Afryce / gdy Ariani Cáo-
tholickim wyznawcom ięzyki wrzynáli: oni przedsie bez ięzyká
bóstwo Chrystusowe slawili. O tym cudu wspomina Grze-
gorz wielki Papież / y powiáda i z z iednym stárym Biskupem
(w Cárogradzie) mowil / ktory iednego z tálich z Afryki wi-
dzial / bez ięzyká mowiacego.

Gregor: Dialo:
lib: 3. cap: 32.

4.

Grego: Dialog:
lib: 3. cap: 29.
30. & 31.

S. Grzegorz tenże Papież píse / i z w Spolecie we Wloszech
zá Gottow Biskup Ariáński Cáotholikom Kóściol wydzec
chciál. Cáotholicy lámpy pogásiwšy / dzwi mocno zátarášo-
wali. A gdy on Biskup z swoimi żołnierzmi dobywác Kóścio-
lá przyszedl: wrotá sie wšytkie z trzástiem sáme otworzily / y
lámpy sie zápalily: á on Ariáński Biskup ślepota zaráżony y
wielce przestrášony / wniść do Kóścioła nie śmciac / do do-
mu sie miesć kázal / y o Kóściol sie iuž nie kusił.

5.

In vita Basilii.

Takiz podobny temu cud uczynil s. Bázylus / iáko Am-
philochius wceń iego nápisal. Gdy w Nicecy odiać Ariani
Kóściol Cáotholikom chcieli: s. Bázylus podal im ten obwiá-
zek: Zámknimy mocno y pilnie Kóściol: ktora stroná modlac
sie to v Pána Boga vprosi / áby sie sámy dzwi otworzily:
niech Kóściol ma / y niech sie wiára iey pochwala. (iáko He-
lias uczynil ná Cárnelu.) Dluho sie Ariani v dzwi modlac /
nie nie spáwili y z háńba odesli. A Bázylus s. woláiac w
Processiey z swymi Cáotholiki / Kyrie eleison: wnet to v Pána
Boga ziednal / i z sie dzwi one sámy otworzily / y iáko grom
w ściány wderzily. A támi Mša s. y služba Boža z ludem /
dziekuiac Pánu Bogu / odpráwil.

Bázylus

Hilarius Piskawski Biskup / wygnany na jeden wysep od
Arianow / wezje z niego iadowite wygnal / y umarlęgo tam Fortunatus in
cuis vita

Ża Konstanciusa Cesarza / mniſzy w Egipcie wielkie cu- 6.
dą czynili onymi słowy: W imię JEZUSA którego Lucius Rufinus lib: 11.
histo: cap: 4.
prześlądnie / wstań a chodź. Był Lucius wtrącony na Biskup-
stwo Alexandryjskie / iadowicie / bärzo Ariann / który praw-
wierne wielkimi makami trapił / y drugie zabijał / a zwłaszcza
mnichy.

W Neapolim gdy Marimus Biskup na Ariáńskie wy- 7.
znanie podpisać się niechtiał: Zozimus Ariánnin na tego micy Marullinus in
schismate Vr-
sicini.
wna Boska ręką nad sobą czuł: bo umi sie ięzyk z gęby wywie-
śiał y wciągnąć go do wst nie mógł pości w Kościele był. A gdy
to często cierpiał: wolal Biskupstwo porzucić a przy zdrowym
ięzyku zostać.

Jest inſzych wiele cudow niezmyslonych / a od ludzi wiel-
kich pisaných / ktore opuszczam. Obiáwienie Boskie o tym ká- 8.
cerstwie Ariáńskim przypominie. Okolo pięćdziesiąt lat nim Grego: Nifenus
de audibus
Thaumaturgi.
Ariusz bluźnić boſtvo Chrystusowe počal: przeczyszcza matka
Boża wkazala się s. Grzegorzowi Cudotworecy Biskupowi
Neocezarye / y z nią s. Jan Ewangelista / który na rozkazá-
nie przeczyszczy Dziewice napisał wyznanie wiary: iż Słowo
jest Bogiem prawdziwym / wiecznym / niewidomym / nieſtvo-
rzoným / y Troycą iednoistotną ábo *Consubstantialis*. Antonie-
mu też pustelnikowi o Ariannach nim nastali / ziawil Pan Bog- In vita Antonii
iáko piſe Athanasius / iż w Kościele Bozym wiele złego wczys-
nić mieli. Tákże Piotrowi s. Alexandryjskiemu Biskupowi
meczennikowi / obiáwił Pan JEZUS co miało być z Ariuszá.
Co sie w drugiey części wspomni.

Acz my teraz cudow do potwierdzenia wiary świętey nie Beda & Ado in
Martyrol: 25.
Nouembri.
potrzebuiem: bo już dobrze utwierdzona jest wszytkiego swiá-
tá przyiećim / y pochwała / y doznánnim prawdy. Jednáć ná-
přodku rozſiewánnia Ewangeliey / bylo cudow potrzeba / kto- Cudá iáko ſa w
Kościele Cá-
tholickim.

re Apłostolowie y męczennicy y inſy ſwieci czynili / ná oſwie-
cenie ſlepoty y proſtoty pogáńſkiej. Wſáłże czyni ie Pan Bog
po wſyſkie wielki w Koſciele ſwoim / wedle ſwego wpo-
dobá-
nia y náchnienia Duchá ſ. w ludziách ktorzy o nie / gdy ich
potrzebá do ludzkiego zbáwienia / proſa. Aleſt to wielki Tri-
bunał ſadu y prawdy Bożej / ktora ſam Pan Bog fałſze y nie-
prawde potepia.

Což ná to powiedza Ariani: Nie wierzymy tym powie-
ściom. Ináczey nie moga / gdy inſzey dziury nie máſi / á wciec
od ſzczerey prawdy trudno. Což czynia y piſmi ſ. Gdy ie o
Czyſciec y Modlitwie zá umárle / z ksiąg Máhábeyskich prze-
magamy: ná księgi ſie mieca y onym przyganiáia. Což czynia
y piſmu Jáku-
bá ſ. gdy im wiáre bez uczynków gánim. Nie
wiercieſz wſytkim hiſtoryom. Potepiajcie miedzy y prawdzi-
weſe y ſwiecobláſe niſzliſcie ſámi. Sławonym wſytkiemu
ſwiátu ſwietym Piſárzom y Doktorom fałſz zá-
báycie / á ſwo-
ie Miniſtry pokatne y o ktorych ludzic niewiedza / y ktorzy ſe
ná oczy rozumnych y roſtropnych wklázać nie ſmicia / zá pra-
wodziwoſe mieycie. O iákto to baczenie wáſe. Kto niewie co ſie
przed nim działo / á hiſtory nie czyta / dzieciná ieſt ktora z do-
mu nie wychodzi. A Medzec mowi: O mądroſci wſytkich
ſtárych pytać ſie mądry bedzie / y powieſci ludzi záwołánych
náchowa. A glupi y nie pyta ſie y nie czyta. A náde wſytko
nagłupſy / młómu nie wierzy. Kto nie wierzy co ludzic ſtárzy
mowia / y bektátem nákoniec brć muſi. Bo wiele ich ktorzy
oycom ſwoich nie ználi / á ludziom tylko o ſwoim weźciwym
rodzánu wierza. Nie ták ma brć / báczny káždy pyta ſie co ſie
ná ſwiecie przed nim działo / á z piſmá ktore Koſciól przial /
y z hiſtory / ktore mądry w retu máia / rozumu ſie wielkiego
wezy. o ktory proſe Páná Bogá ábyscie go doſtawáli.

Eccleſiaſt: 39.

ROZDZIAŁ DZIESIĄTY.

O Siódmym y ośmym Tribunalu, iako prawá wszystkie Duchowne
y Cesarzskie, y Historye y pisma w sech náuk po wszystkie
wieki Ariany potępiają.

V Sby sie nákoniec zawnstydzić y przestraszyć możecie / o-
baczymy iako was wysył świat y ludzie rozumni /
które Pan Bog wiara oświecił / potępiają: y przeciw
wam bosstwo Pána Chrystusowe / y Trojce s. iedności /
sławia y pokłon powinny oddać. Poczynając od praw Du-
chownych y wszystkich w nich Doktorow y Pisarzow / y Cano-
now: tam częste Trojce s. y bosstwa Chrystusowego wspomina-
nie / wychwalenie / wczeszenie / y pokłon pokorny Bogu w
Trojcy iedynemu. Amen.

De Summa Tri-
nitatis. &c.

O Cesarzskich prawach próżno też wątpić / nápełniły sie
chwały Trojce s. y bosstwa Pána nászego. Nátkły sie wyro-
kani ná Ariany bárzo częstymi / bzydza sie tym kacerstwem
iako skaza nie tylko wiary / ale y R. P. Chrześciańskicy. Ties
wierność te z miast y Kościołow wymiatają.

O Theologach y wszystkich ich pismach co mówić? Nie
máš żadneg / któryby Ariusá nie potępiał / przez te tak wiele set
lat. Nie masz żadnych ksiąg Ariáńskich / przez tysiąc lat: nie
máš żadnych szkół / ani mistrzow. Dopiero Rakowscy Theo-
ologowie y szkoły powstały / z wielkim o bacznych śmiechem.

Philosophowie / Doctowie / Oratorowie Chrześciańscy /
wszystcy przy Trojcy s. y przy bosstwie Chrystusá nászego zosła-
ia. Historykowie o Biskupstwach fundowanych / y szepieniu
wiary w rozmaitych stronach pisać / nie nigdy o Ariusie nie
wspomnieli. á iesli wspomnieli / tedy z bzydłością blad tego
przeklináli. Náša Kronika Polska / nigdy od fundácie Ko-
ściołow Bozych / żadnych Ariusow nie zna. Same náuke o
Trojcy s. y bosstwie Pána nászego od początku wiary wyzna-
wa. Nie wstydzie nie tylko Biskupstwa y Kościołow Ariá-
ńskich /

ślich / ale y wsi ledney / y Paćiká iednego nie wspomina / gđsies
 by tá náuka y táki Zbor od siedmi set lat w Polsceze przemies
 ſkiwał. Gdzież był zágrzebiony ten Kościół / á czemu sie przez
 tyle lat z swoia náuka nie wkazał? Nie táki Chrystusow pra
 wdziwy Kościół / ktory iáko rzeká wstáwicznie od narodu do
 narodu plynie / y zbáwienna prawda Boża sercá ludzkie pole
 wa. A coż o inszych stárszych w Chryściánstwie królestwach
 mowić? Wielki tedy wszytkie y narody wszytkie y Cáthedry
 stáre Biskupie / y Pisárze rozmaitych y wszytkich profesy y
 wieków / iednostáynie Ariáńska náuka potepiáia. A iákoż
 wy do niey przystáiecie? iáko sie potepienia ludzi swiátá wszy
 tkiego y wieków wszytkich nie boicie / ktorzy sie ná słowie Bo
 żym y Ewángeliey funduiac / wielki státek swoy y prawdę ni
 gdy nieprzekonána podáia? Znáia to Ministrowie wászy / iż
 sie wszytkiego swiátá Doktorom Theologom / Pisárzom / Hi
 storykom / Práwom / y co iedno z stárożytności y powszechno
 ści zálecenie ma / sprzećiwiać śmieia / á glupstwa stárádego
 swego y hárdości práwie blotney y zgniley / w takim vporze
 nierozumnym / poznác nie moga. Widzac nie widza / iáko
 Pan mowi / y slyšac nie slyša / y pod ono przeklectwo
 podpadáia / aby zbáwieni nie byli. Przetoż od
 takich wćiekaycie / aby was z nimi gniew
 Boški nie zágnáral / á czas do
 pokuty nie minal.

Druga Część.

Namowá y wzywánie Arianow do pokuty y wrocenia sie do Chrześcianaństwa.

ROZDZIAŁ PIERWSZY.

O Ariusie y trzech z nim postępákách.

NIE trudno by sie z wami biedzić Ariani mili, przedkoby chmy was do pokuty y wrocenia sie do wiary Chrześcianańskiej z pomoca Bozka namowili: byście nabożnie y pokornie słuchać y wiedzieć chcieli / wy zwaśczę że ktorzy nie wiecie / y przed ktorymi mistrzowie sekty tej radzi to kryja: iako Ariusz te nauke o Synu Bozym poczał, iako ta prowadził / y kilátroć sie tej zárzekał: iako śmierćia żył wot swoy y nauke zamknął. Tym ia zaczął / iuz sie z Meleciuszem odszczepieńczy, będąc Diakonem Alexandryjskim / towarzyszył / iako warcholy nieślátek. o co go Piotr ś. mecennik Biskup tego Alexandryjski wyklął. y gdy mu sie wkorzył / záś go do Kościoła przysłał. Lecz gdy drugi raz w tenże grzech wpadł / á Kościółna jedność z Meleciuszem rozrywał: powtore od tego Piotra od Kościoła wylaczony był.

Ariusz idki.

*Athan: orat: r.
in Arian.*

Wstáwiali sie zá nim dwá Káptani Achilas y Alexander w ciemnicy / z ktorey iuz Piotr ná mecenstwo wywiedziony być miał: ále im on powiedział: iże ten noc / prawi widzialem Chrystusa w rozdartej sukniey / y słyszałem głos tego: Ariusz mi / prawi, te suknieia rządzá / y Kościół moy rozewal. A prosić obierá / iż mieli po nim jeden po drugim ná Biskupstwie tego siedzieć: potwierdził ono widzenie swoje prorockim duchem:

*Anastaf Bibliotecarius in actis Petri Alexan.
Piotr ś. widział Chrystusa.
Ariusz suknieia podrápáł.*

duchem: y polecił im pilnie/ aby Ariusza nigdy do Kościelney
 iedności nie przyjmowali/ wiedząc iż już Bogu umarli zo-
 stal. Po męczeństwie y śmierci Piotra: Achilas wstąpił na o-
 no Biskupstwo / na którym nie posłuchał Piotra męczennika
 przodka swego. Bo nie tylko Ariusza do Kościoła przywołał:
 ale go też na kaptłaństwo poświęcił. y krótko na oney Stolicy
 siedząc/ Alexandrowi zmarły wstąpił. Za iego tedy czasu/ Ko-
 ściół Pánst: z 15. zaczął Ariusz skłaraba y w Kościele Bożym
 niesłychana naukę o Chrystusie Panie naszym: iż nie jest ie-
 dynym Bogiem z Oycem/ ale stworzonym y mniejszym Bo-
 giem/ y był czas kiedy nie był Syn Boży/ y przedwiecznym
 zwąc się nie ma. Napiisał o nim Theodorctus te słowa: Ariusz
 prawi/ pátzrac iż Alexander na Stolicy Biskupiey siedział:
 zazdrością pobudzony/ szukał nań przyczyny do swarow. ná-
 lażł niezbożność nauki. Przyzwany od Biskupa Alexandrá/ gdy
 się do tej nauki znał/ y przy niej wporne zostawał: Alexander
 zezwał okoliczne Biskupy. y wszyscy się ona nauka zbrydz-
 wszy/ á bóstwo prawe Syna Bożego wyznawszy/ Ariusza po-
 tepili/ y listy do Biskupow po wszystkich krainách/ o tak sro-
 motnym błędzie iego pisáli/ wpoimináiac: aby tak iako oni
 uczynili/ y Ariusza z iego nauka wyklínáli.

Od samego Ch-
 rysusa Ariusz
 porzeczony.

Ten był pierwszy postępek z Ariuszem / z którego każdy
 prawdę miłuiący poznawa / iż przez obiąwienie wielkiemu te-
 mu męczennikowi Piotrowi / od samego Chrystusa Ariusz po-
 tepiony jest/ iako nieprzyjaciel cści iego: którego z bóstwa ie-
 go zedrzeć chciał/ y Kościół święty iego rozrywał. A nie tylko
 Boskim/ ale y ludzkim sadem Biskupow/ którym Duch s. Ko-
 ściół swoy do rzadzenia polecił/ y strożami ich prawdy uczy-
 nił/ wykłety jest. y pokazało się/ iż ona nauka nowa y niesły-
 chana była w Kościele Bożym: ktora zaraz ci Oycowie w
 Egipcie zgánili y wyświecili.

Wtóry postępek
 z Ariuszem.

Siedział troche cicho Ariusz/ póki Licinius Cesarz wscho-
 dni Chrześciani gubił y zabił: ale gdy od Konstantyna wiel-
 kiego zwyciężony był/ á wiara Chrześcijańska między pogań-
 zą pracó

zã pracay wyroli Konstantyna wielkiego buyno wschodzila /
 y wyszy sie wierni / po onych dziesiaci Tyrannach pokoy szcze-
 slivy maiać / w weselali: Ariusz wesle ono burzliwa / y rozera-
 wanie zgody Chrześcianstey czyniaca nauka pswolat. Bo gdy
 do niego Eusebius Nikomediyski Biskup / chytry y w dworu
 Cesarzkiego moźny przystal: szerzyc sie barzo kacerstwo ono /
 od dworu pobudki maiać / poczelo. O co sie nowy Chrześcia-
 nin Constantinus Cesarz frasniac / wyslat za podaniem Syl-
 westrã Papieżã / do Egiptu Osiusa Biskupa Korduby / aby on
 skodliwy ogień / y w pogan na on czas barzo fromotna Chrze-
 ścianom niezgode / wgasil. Lecz Osius gdy nic nie sprãwił:
 przyslo do Concilium powszechnego w Niceey Bythiniyskiej.
 Na ktore sie ziechali 318. Biskupow / iãko sie wyszy wspo-
 mniãlo. Tam bylo przy Ariusie 30. Biskupow / ktorzy pra-
 wda przekonani / wyszy Ariusã / okrom dwu / Eusebiusã Ni-
 komediyskiego y Theognisã Nicejskiego / odstapili. A sam
 Ariusz wpamietał sie / gdy na iego bluźnienie Oycowie vsy za-
 tykali / y onego pismem y starozytym Kościelnym podaniem
 przekonwaiac / potepili. Zãczym na wygnanie osadzony od
 Konstantyna byl: ktorego sie boiać / swoie bledy y bluźnienia
 odwołał / y do prawdy przystaiac / od Concilium do Kościel-
 nego pokoju przyiety iest / z tym obwiazkiem: aby do Alexan-
 drey gdzie ono kacerstwo zãczal / dla pokoju miãstã onego /
 nie nagladał.

Athanasius ora-
 tion 1. in Ari-
 nos.

Ariusz odwołał
 swe kacerstwo. Socrates lib: 1
 cap: 5. & 10. Athan: ad solit:

To wtory postepok z Ariuszem / y wtore iego wyklecie / w
 ktorym sie y sam vsy swymi potepil / y od wszytkiego swiãtã
 Kãplanow swietych y mczennikow Bozych / iãki byl Niko-
 lay z Myrhy / Spirdion / Pãphnucius / Jakub Nizyby / y in-
 sy / ktorzy na Ariusã wotowali / potepiony iest. Czegoż tu da-
 ley czekać do uznania prawdy? Komuż wwierzym / iesli wszy-
 tkiego swiãtã Biskupom y madyim pismã s. wyklãdãczom y
 strozom / Rãznodzieiom prawdy nie wwierzym? Czynyżewam
 wiecey do wiãry pomoc dać mozem / Namilsy towarzysze?
 Cemu y samemu Ariuszowi trzeźwemu / gdy sie piãany prze-
 spał /

Vpommienie do
 Arianow.

spal / nie bawacie wiary? Oto sam odwołał / oto sam swoje nauke przeklął: oto sam wyznanie Oycow podpisał y pochwalil / y bosstwo Chrystusowe słowem onym *Consubstantialis Patri*, wmoenił. Nie czekajcie aby sie drugi raz wpiął y ślalał y klamał.

Trzeci postępek

• Ariuszem.

Athanasius Apolog: 2.

Ariusz do swego
sie kacerstwa
wrocil.

Z nowu zmyśla
pokutę.

Po dwu leciech / to jest Roku Pánskiego 327. poduszcza nim Eusebius Nikomedijskiego / onego gorszego niżli sam Ariusz / Ariánina: wrocil sie Ariusz do swego kacerstwa / y chciał do Alexandriey iechac / czego mu karanie / y pokuta na Concilium dana / bronila. Bo widzial / iż w onym miescie tak wiele kim / pomocnikow wiele náleść mogł. Bronil mu tego Athanasius iuz ná on czas Biskupem Alexandryjskim bedac / wyrok nań wczyniony przywodzac. A chcac sie wkrásć do Alexandriey Ariusz / z nowu zmyślił pokute y pokore / iż sie z Concilium y Cecholiki zgadza. A wżyl onego Eusebiusa Nikomedijskiego / aby mu list do Athanaszego Cesarstwieziednal. w którym Cesarz Constantinus pisal: iż Ariusz prawdziwie pokutuiacy / y dobrze od Biskupow doznaný y wypytany / słusnie przywrocony ma być do Alexandriey. Sprzeciwil sie onemu pisaniu Athanasius / twierdzac / iż w Ariusie falszywa pokuta: a iż sie nie godzi kacermistrza choć pokutuiacego / z pokuty oney danej ná Concilium wypuszczac. O co Athanasius / wielkie ná sie Ariánskie przesladowanie pobudził: y dlugo z nim potwarzami on Eusebius / z Melecianý sie zmowiwszy / y z towárzyšmi infymi Ariany walczac / y Konstántyná nań burzac: do tego przyšlo / iż samego Ariusza do Cárógradu Konstántyn przyzwól / chcac iego statku y pokuty doświadczyć. Pytal go Cesarz / iesli sie z Oycy Nicenskiego Concilium o wyznaniu bosstwa Chrystusowego zgadza? A on ochotnie powiedzial / iż tak wierze / Cesarza zdradzaiac. A przysiac mu ná to Cesarz kazal / y przysiagl falszywie. A Constantinus / gdy tak przyśiagl / iáto piše s. Athanasius / rzekl: Jesli dobra wiara twoiá / dobres przysiagl: a iesli falszywa / Bog cie o te przysiege potepi. A kazal go Cesarz do Bościola prziać.

Ariusz do Constantina Cesarza
przywany.

Athan: ad solit.

Socrates lib: 1.

capit: 25.

Ariusz falszywie

przysiagl.

Ad Serapionem

Socrates lib: 1.

cap: 19.

Ná ten

Ná ten czas w Cárogradzie był Biskupem Alexánder/
ktory sie Cesarzowi z tego wymawiał y wzbraniał mówiac: iż
sie nie godzi wynależce heretyctwa do Kościoła przyjmować.
Lecz gdy iego słowom Cesarz sie zá nálegáním onego Euse-
biusa sprzeciwił / moca do Kościoła wprowadzić go po kilku
dni kazał. Miał z soba Alexánder ná on czas onego Jakuba
Cudotworce z Nizybu. z nim y z ludem wsytkim wiernym po-
szac / prosił Pána Boga: áby tego nie dopuszczał / áby kácerz
mistrz do Kościoła prziety był. A gdy náziánuł z dworu Ce-
sarzkiego Ariani prowadzić mieli mistrza swego z moca do Ko-
ścioła: Biskup Alexánder padáiac ná ziemię / do Chrystusa
mówił: Jesli iutro Pánie Ariusa do vzwónia prześwietych
táiemnic do Kościoła wprowadza: Pánie / niech dziś spo-
nam / á nie trác wiernego z niewiernymi: (rozumiał iż przy
społeczności Ariáńskiej Pan Bog go strácić miał.) á iesli Ko-
ściołowi twemu błogosławiś / (á wiem iż to uczyniś) weyrzy
ná pogrozki Eusebiusa / á pokarz Ariusa / áby zá iego przyie-
ściu kácerstwo sie przystate być nie zdáło.

Gdy tedy Ariusa z wielkim pocztem dworzan do Kościo-
ła prowadzono: ná rynku Cárogradzkim ktore Konstanty-
nem zowia / padł ná Ariusa postrách: y pytał sie o miescu
ná táiemna potrzeba. Ktore gdy mu wkázano: táim wśedłszy
przepułł sie / y trzewá wsytkie z watroba wyrzucił / y zdechl
táko iáko Judaś śmiercia / Roku Páńskiego 336. To pisa-
wielecy ludzie Grecy y Lácińscy Pisárze / Athanásius / Sokra-
tes / Rufinus / Nazianzenus / Ambrosius / Gaudencius / y innzy.

To trzeci sad o Ariusie / ktory sam Pan Bog uczynił. tá-
ka go śmiercia y ták nagła y ták stráda / w táki czas y tákimi
modlitwámi gubiác. Coż rzeczem / Ciámiłszy towarzysze / ná
táki poczaték / nieśtátek / y krzywoprzysięstwo y klamstwo tego
człeká pátrzac? Byłáli w nim kłopotá prawdy: Mogłli ten w
tákiej złości y w porze y zmysłánu / y fałszywey przysiędze / pra-
wde Boga w sercu y w słách nosić? Mogłli ten zbáwienie lu-
dźiom podáwać / ktorego wszyscy námiestnicy Chrystusowi

Jakub z Nizybu.

Ariusa przy-
mować Biskup nie-
chce.Arius sie prze-
pułł iáko Judaś

Athanasius ora:

1. contra Arian.

Rufinus lib: 10.

cap: 13.

Nazianzenus in

laudib. Athan.

Ambrosius in

Gracianum.

Anáthema y przekletym osadzili: Mogli Pan Bog/ taka go śmierć i y w taki czas gubić/ nas osułać: Nie osułał/ ale przestrzegł/ abyśmy po karaniu/ wine y grzechy fałsz poznawali/ a od oney zarazy dusz ludzkich wciekali.

ROZDZIAŁ II T O R T

Ná iákiego Páná tráfili Ariani, y iáko Cefarzá Conſtanciúſa wſtowiuſzy, náuke ſwoie ſzerzyli.

Smierć oney ſromotney Ariuſá náſladowcy niewier-
noſci iego/ poczeſi ſie wſtydzić/ y zwáć ſie Arianni
niechćieli/ ale ráczey Euſebianmi mienie ſie dopuſci-
li. bo Euſebius Tiſkomediſki á potym Cérogrodzki Biſkup/
chytry y złoſliwy ſtárzec/ po Ariuſie zoſtaiac/ wmiat ná dwor-
rze Cefárſkim/ blád on zátrzymáwáć y wſeǳie rozmnáǳáć/ y
inſe Biſkupy do ſiebie láſka Cefárſka pociagáć: ták iſz ſie od
niego tey ſekty ludźie Euſebiani zwáli. A gdy tegoż roku Con-
ſtántinus Cefarz práwey wiáry y wyznania Nicénſkich Oy-
cow wielki obrońcá/ ſzczesliwie dokónal: ná wſchodné páń-
ſtwá gǳie ſie ogien on Ariánſkiey herezyey ſrodze záymował/
náſtąpił ſyn iego Conſtántinus. Ten był lektowierny y nie-
roſtropny áni roſſadny/ á ſkwáplivy y hárdy. Ktory záraz
wſiáǳy ná páńſtwie/ ſtryie ſwoie y ſyny ich pozábíiáł/ y one-
go Abláwíuſá/ ktory v oycá iego Konſtántyná wielkiego ná-
pierwſe vrzedy miał/ okrutnie ſtrácił. Nie trudno bylo Euſe-
biuſowi/ ktory v niego w wielkiey láſce był/ y dwor iego wſty-
teć/ y pány przednie práwie w raku ſwoich miał/ páńá ták-
go od prawdy Cáholicckiey obrázić/ á ná Ariánſkich go bles-
dách y pochtebſtwách wſundowáć: gdy rozumem ſwoim y
moca ſwiecká Koſciół Boży/ y wiáre táiemnic Chreſzczáń-
ſkich rzáǳić chćiał. One hárdóſć iego heretyckie mu pochteb-
ſtwá nádymáły. Bo heretycy ráǳi pánom ſwieckimi Koſciół-
ſkiekich ſię pá ne rzády podáia/ y dla ſiebie y ſwoich wymyſłow ná obále-
now wćiekáia y nie prawdy/ tákich obrońcow ſukáia. A boiáć ſie Biſkupich y
anyſſie podáia. Cáholicckich ſadow/ do tákich przybiegáia/ ktorzy roſſadku o
rzeczách

Athanafius A-
polog: 2.

Conſtántinus
ſkwáplivy y
okrutny.

Cedrenⁿ in com-
pend.

Sozimus lib: 2.

Hereticy do
ſwieckich ſię pá ne rzády podáia/ y dla ſiebie y ſwoich wymyſłow ná obále-
now wćiekáia y nie prawdy/ tákich obrońcow ſukáia. A boiáć ſie Biſkupich y
anyſſie podáia. Cáholicckich ſadow/ do tákich przybiegáia/ ktorzy roſſadku o
rzeczách

rzeczach duchownych nie miała / które wieść łatwo po chlebs-
 stwy łagodnymi mogą / gdy się im pod moc dała / y ná ich
 rozsadek nauka Boska podmiatała / do ktorey stanowienia
 żadnego pánom świeckim prawa nie dano. Al pánowie po-
 tym z nimi y z nauka ich czynia co chcą / y stawia im wiare
 iaka się im podoba. Takt Donatystowie w tymże wieku do
 Konstantyna wielkiego od Papieża Melchiada y Synodu
 appelluiac: ono srogie pogromienie od pobożnego pána od-
 niesli: O saleństwo / prawci / iadawite y śmiśle / włożyli appel-
 lacya iakoby w sprawach pogańskich y świeckich. Mego / pra-
 wi / sadu chcą / á ia sadu Chrystusowego czekam. To mówię
 co prawda ma: Kapłański stan takt się ma ważyć / iakoby sam
 Pan siedząc sadził. To Constantinus.

Appelluiado p.
 now świeckich.

Optatus libro 1.
 contra Patmen.

Nieumiał tego ten synek tego wyrodek: ále wszystkiego
 duchowienstwa y o náuce niebieskiej sady sobie przywołał. Sady o wierze
 O co náń wolał Osius on z Korduby / y s. Athanasius / y s. przynależał so-
 Zilarius / iako się wyzszy wspomniáło. Sami tobie Cefarz
 zlecono / mówi Osius / nie Kościoły. Day co Bożego Bogu / Athanasius de
 bierz Cefarz co Cefarskiego. zc. Al gdy szczęście go wietše świe-
 ckie obiele / iz po dwu zesłych bráciey tento Constantinus sam De Synodis.
 Cefarstwo wszystko Rzymskie do ręki wziął: śmiał się piśać / iá-
 ko sroiądczy s. Athanasius / pániem wiecznym. O co mu y po-
 gąński onego wieku pisarz Ammianus przygánia. Al Mini-
 ster żaden tego mu nie odradzał: y owšem z po chlebs twá /
 także go pániem wiecznym rádzi zwáli: to dáć śmiertelne
 mu człowiekowi / co Synowi Bożemu wymowáli / gdy go
 wiecznym Bogiem zwąć się wzbrániali. Umieráiac ten Ce-
 farz / niewiem z iaka pokuta / trzech rzeczy żałował: iz krewne
 pozabíł / iz Cefarzem Julianá uczynił / á iz się w duchowne
 y Kościelne sprawy y sady wdawał.

Umieráiac á-
 wal Constin.

Nazianzenus de
 laud: Athanlii.

Tákich sobie pánow herezye szukaia / ktorych dostawsy
 w rzeczy z swymi błędami kwitna: á po chwili gdy im onych
 niebożnych pánow nie stáme: iako kwiat polny wysychaia / y
 iako śiagno pokoszone polegáia. Nie takt Cáholická prawda /
 y nagorše

Herezye poki
 trwaia.

y nagorſe á przeciwnie ſobie pány y Tyránny wytrwa- y z po-
bożnych ſie rozſzerza y kwitnie. Żmá y láto iey iednakie ieſt.

Nie dziwuýſze ſie / towarzyszu miły / iż onego wieku y pod-
tákim pánem Ariáńskie Kácerſtuo moc biáło / tákiego drugie-
go Ceſárzá máiac / to ieſt Valenſá. Lees ſkoro y tego Pan
Bog z páńſtwa ſtracił: heretyctwo teſz ono wálic ſie znácznie
poczelo / y nigdy iuſz nie powſtáło / okrom wieku tego troche
tu y owdzie / póki ſie ludźie nie obacza. Oſtátek onych Ariá-
now w Sáraceny ſie y Turki y Máchometany obrocił / iáko
niſzey wſtyſzym.

ROZDZIAŁ TRZECI.

Jáko potwarzámi Ariani Biſkupy Cáholicckie gubili.

POki ná iáwne przeſládownánie Cáholicow Ceſárzá
onogo Conſtánciuſá Biſkupi Ariáńſcy nie wéciagne-
li: ſtáráli ſie áby potwarzámi y chytróſcia y fałſzy-
wym ſádem / ná Synodách Biſkupy Cáholicckie z ich Stól-
cow ſpycháli y wyganiáli / á ſwoimi Ariany Cáhedyy one
oſadzáli. ná wceńſze y ſlawnieyſze y poteżnieyſze pierwey one
ſwoie ſidlá obracáiac / á pokázuiac iż nie o wiáre / ale o zle zá-
chowánie y obyczáie trapić y wyrzucáć w rzeczy wyſtepné Cáh-
tholiki winni byli. Przednieyſze miáſtá ná wſchodnych krole-
ſtwách Alexándria w Egipcćie / y Antyochia w wielkiey Sy-
riey / mocnymi wyznawcámi Troyce ſwieteý ná on czás były
dobrze oſáđzone. Ná Alexándryſkiey ſiedział Athánáſius / á
ná Antyokſkiey Eufiácius / wielcy ſłudzy Boży w prawdzie y ży-
woćie. Długo ſie kúſili o ſ. Athánázego ieſzcze zá żywotá
wielkiego Konſtántyná. y zmowiwſzy ſie ſpolnie / nákládli
náń potwarzy: iż iedne niewiáſte geſpoda v niey badac / po-
niewolnie zeſtromocił / iż Diákonowi ſwemu Arſeniuſowi re-
ſe ná czynienie czárow wéiał / iż kielich ieden Koſcielny ná
ſwieckie ſwoie wzywánie obrocił / rz. A chcac náń dowodzić
grzechow onych y iego káráć: złożyli Synod w Tyrze. Gdzie
pohánbienie ſwoie wielkie odnieſli. Bo ná ſáđzie Timotheus
wceh s.

Potwarzy ná s.

Athánázego

Athan: apol: 2.

Sozomenus lib:

2. cap: 22.

Socrates libr: 1.

cap: 22.

Epiphanius hæ-
reni 68.

vezeń s. Athanázego do oney niewiaſty mowil: Izalim ia kiesz
dy v ciebie gospoda byl: izalim sie ia twoiego ciała dotykał:
A ona wſterecznie nań wolała: Tyś byl/ tyś mi to uczynił/
znam cie dobrze/ Athanazysem cie zowia. Czym sie Athanás
sius zaráż choć v onych niesprawiedliwych ſędziow/ oczyszcil/
iz sie ſami ſwoey potwarzy wſtydzac/ oſadzili.

A gdy Arseniusa onego do siebie y do oney potwarzy na
ſwego biſkupa namowili: ſkryli go/ w dalekie ſtrony poſylając.
Lecz mu Pan Bog dal pokaitanie / gdy ſie o ſadzie przyſlym y
niebeſpieczności ſwego dobrodźcia dowiedział: wciekl od A
rianow/ y do ſwego ſie Biſkupa wrocil. A gdy do drugiej po
twarzy o Arseniusie przyſlo / á reke iego odcieta Ariani na *Rek. i odcieta*
dowod wkażowali: ſpytal ich Athanazyus: ieſliby ktorzy z *Arseniusa.*
nich znali Arseniusa? A wnet ſie wiele Biſkupow ozwało /
mieniac iz go dobrze znali: on z iednego kata wymiodł żywego
go Arseniusa / y ſtawił go przed ſędziami/ pytać: ieſli ten ieſt
A gdy przytknelo ich wiele: ten á nie inſzy. on podnioſzy płaszcz/
dwie zdrowe rece iego wkażal/ mowiac: Bog tworca wſzykties
go z natury trzech reku ludziom nie dal. A tak z pohánbieniem
wolnym go uczynić musieli / á ſprawy one iego czáromi przy
czytali. Jedną potym dowiedli / iz wygnány y z Stolicy ſwoey *Hilarius de*
wyrzucony byl / y we Włoſech przemieſzczwając / y po wielu *Synod.*
ſie kroleſtw y puſtyniach kryć musiał. A oſadzili ſtolice one *Sozom: lib: 3.*
Alexándryſka Grzegorzem z Kápadocey/ ſrogim ſwoim Ari
áninem/ y okrutnikiem na krew prawowiernych/ ktorych wie
le pomeczyl y pozabinal / iz z nim przeſtawac w iego weſteſnie
twie y w wierze niechcieli. *Hieron: in
Chronic.*

Toż uczynili Antyoſkiemu Biſkupowi Euſtátiusowi. On
Euſebius inż Cárogradzkim Biſkupem bedac / ziechal nań
iákoby ſedzia iego do Antyochiey. y z ſwoimi towarzyszami na
prawił niewiaſte meżata dziecie małe noſaca / aby Euſtátiusa
o ono dziecie y cudzołoſtwo pomowila. Oſadzili Ariani ſad
na Biſkupa ſwiętego / ktory proſil aby iákie dowody nań by
ły. Lecz oni bez dowodow poprzyſiac go niewieſcie oney ka
zali / y

*Euſtátius ſpo
twarzony.*

*Theodoretus
lib: 1. cap: 21.*

Apolog: ad-
mer: Rufinu.

zali / y wyszepel iego Cesarzowi swemu oznajmujac / to zies
dnali: i3 go wywołał z ziemie / y na wygnanie do Illiriku wy-
pchnal / Roku Páńskiego 340. O tym piśe Jeronim s. te flo-
wa: To sa / prawci / sídlá heretykow mistrzow twoich / i3 prze-
konani prawda / do potwarzy sie wdáa. Ták Eustátius An-
tyochenński Biskup / dżeci o ktorych niewiedzial / nálażł. Ták
Athánásius Alexandrijski Biskup / trzeciá reke Arseniusowi
wciál. Niewiásta ona potym w chorobie grzech swoiey po-
twarzy y zdrády / y nápráwy Ariáńskie odkryła.

Postom co wcz-
nili Ariani.

Theodor: lib:
a. cap: 8.9.

Jocrat: lib: 2.
cap: 18.

Toż wczynili postom Concilium Sardiceńskiego / ktore
Oycowie do Constánciusá Cesarzá wysłali. Był tym postem
Vincentius Aápuński / on ktory téż postem był od Sylwestra
Papieża ná Concilium Niceńskie y Euphrátá Agripinński Bi-
skup. Ktore gdy w Antyochiey Constáncius w dżecznie przy-
iál: Stephan Biskup Antyoski Ariáńin / ktory był ná miejsce
Cátholika Eustátiusá náskapil / táká im złość wyrzodził. Ná-
práwił slugi swe aby do onych swietych y skárych Biskupow w
nocy mierzadnice wprowadzili. ná ktora gdy Eufkratá ze snu
zawolał / á mniemájac i3 czárt był / krzyż swiety ná sie kładł / y
ná czeladź zawolał / ogy / ognia przynieść kázal: nálażła sie nie-
wiásta / y przy niey slugá onego potwarce / ktory ta wyrowa-
dzał / poimány iest. Był sad o tym / y wyznála niewiásta ná-
práwe one / y Stephan pokarány był / y z onego Biskupstwa
złożony.

Tákimi rzemieśly robili Ariani / náuki swey podpierać /
połi mieczá iáwnego z reki swego pána Constánciusá ná mor-
derstwo prawowiernych nie dobyli. Jákoż sie obzydźć tobie /
dobry towarzyszu / tácy mistrzowie nie máia? Potwarcom y
mátaczom kto wierzy? Gdzie enotá mieysca nie ma / tam y
prawdy nie pytay. Prawda / falszywych obion nie potrzebuie:
iesli prawda iest / idzie sámá / á dufa mocy swey / i3 iest nie prze-
konána / choć ná czas pogrążona. A nieprawda chwytá sie
falszywych iáko y sámá pomocy.

ROZDZIAŁ CZWARTY

O nieściątku wyznania wiary Arianow.

PO nieściątku Ariáńskiey wiary y wyznaniu / poznac̃ b̃arzo nieprawde y glupstwo. Bo glupi / mowí Pi Ecclesi. 27.
 sm / odmienia sie iáko mieśiac. Wározmańtych Zbo
 rzycezech y zjazdách swóich ktore Synodami zwáli / zmagwá
 li sie ná iedne wiare / y ná zataienie iádu złey náuki swoiey. W
 Antyochiey Roku Páńskiego 341. przy poświęceniu Kościoła
 nowego zwanego *Dominicum aureum*, ktorego Constancius
 dokonał: gdy tam Cáholicow Biskupow bylo 60. á ich bylo
 30. potym iáko Cáholicy odiechali: oni potepiwszy / y z Sto
 lice złożywszy s. Athánázjusá / á Grzegorzá Káppádoká ná
 iego miejsce z żołnierzmi wedle Cesárskiego rozkazania / moca
 wprowadziwszy: nápisáli czworo wyznanie wiary. W pier
 wszym nie znala sie do Ariusá / aby zánim iśc mieli. W wto
 rym / Bogiem prawym Chrystusá wyznawáia. W trzecim coś
 wiecey ięszce poprawili: á w czwartym nawietśa odmiane
 uczynili. Albo sie nie mogli ná iedne wiare zgodzić / iednemu
 tá / á drugiemu inśa sie podobála / y wszystkie cztery zostác mu
 śiały: ábo chytróści y pokrytości záżywáiac / iedne Cáholic
 kom aby sie zataili / á drugo swemu Cesárzowi y uczniom swo
 im wkazowác chcieli / aby státku swego dotrzymáli. Tákze y
 drugie dwie wedle potrzeby y skłonności ludźi ktore zwozili /
 vsádzili. Wśátkze we wszystkie cztery / słowa onego *Consubstan*
tialis nie wlozyl / áni żadnego wspomnienia *Niceńskiego* wy
 znania nie uczynili. y dla tego Cáholicow osukać nie mogli.

Athanas: de
Synod.Socrat: lib: 2.
cap: 7.Czworo wy
znanie wiary
Arianow.Consubstantia
lis.

Co widzac zás Roku Páńskiego 344. z nowu sie tãmże
 do Antyochiey ziechali / y piate wyznanie wiary swey / iuż b̃ar
 zo serokimi słowy y z przydátki niemáлыми uczynili. z ktorym
 wypisáli posły swoie do Rzymu / Demofila / Mácedoniúsá /
 Eudoriúsá y Mártiriúsá / Biskupy / ktorzy sie Cáholicami
 czynili / y Ariusá sie y náuki iego przeli. Lecz Papież Julius
 poznat ich śálbierstwo / y nie przyialich / mowiac: Dosyć ná
 wyznaniu

Piąta wiara
Arianow.Socrat: lib: 2.
cap: 15.Sozom: lib: 2.
cap: 10.

Athanas: de Syn

Liberius epist.
ad Constantiu

wyznaniu Nicejskim / niech ie podpisza / a za Catholiki po-
czytani beda. A oni od tego wcieli / y żaden ich zachodny
Biskup nie przysmował. Byli y w Mediolanie aż ich posto-
wie w Cesarza Constantia Catholika wielkiego / onaż wiara
y piątym swoim wyznaniem / prosiac aby na niezezwolił. Ktory
zichac sie Biskupom przysległym / y doznawac ich kazal. Pro-
sili ich oni Biskupi aby Ariusowe błedy potępili: ale oni wo-
leli nie zegnaiac z Mediolanu wciac / daiac znać iż Arius w ich
sercach zostawał / choć sie go słowy przeli.

Photinus here-
tyk. Roku Pán:
357.

W Smirnie Sy-
nod.

Photinus Aria-
ny przemaga.

A w Smirnie / gdy Photinus tegoż mieysca Biskup to-
warzyś Ariáński náuczac poczał / iż Chrystus szczyry był czło-
wiek / iáko bluźni Ebion y Cherintus: Cesarz Constantius
zebrał do Smirny Biskupy Ariáńskie / aby iego náukę sadzili.
On ie mocno z ich fundamentow przepierał: gdyż także mo-
wili / iż stworzeniem iest Chrystus / y był czas kiedy nie był. A
musieli do Catholickiego sie wyznania przeciwnie iemu wciac /
nie mogac go przekonać. Bo był dowcipny / y tak omial Lá-
ciński ięzyk iáko y Grecki. po Catholicku / za rąda Márka Ares-
tuskiego / wieczność Chrystusowi przyznali / sossia one wiara
swoie pisac. w ktorey iednak słowá *Consubstantialis* nie bylo.
Ale sie przedko onego swego sossiego wyznania / bo bylo mało
nie Catholickie / zaprzeli / na przekonanie go tylko Photina w-
zywaiac / iáko o nich nápisal Wáziánzenus / iż kłámali / zwor-
dzili / a zmieniali wedle czasu słowá swoje.

Nazianzen: in
laudib⁹ Athan.

Semiáriani.

Milarius cont:
Constantium.

Socrat: lib: 2.
cap: 31.

Sozom: lib: 4.
cap: 20.

Byli miedzy nimi ktore Semiáriany zwano / ktorzy mo-
wili: iż Syn Boży podobnego iest iestestwu ábo substanciey
z Oycem. Leez y tych na swoim ostatnim Synodzie za Con-
stanciusa Cesarza w Cárogradzie potępili Achácciani / przy-
ktorych Cesarz Constantius mało inż co przed swoia śmier-
cia zostal. Ktorzy náuczali iáko Arius poczał / iż Syn żadnego
podobieństwa Boskiego z Oycem nie ma / y szczyry iest stwo-
rzeniem / tylko woley z Oycem podobieństwo máiacy. A z tym
nieściatkiem skończył żywot swoy Constantius Cesarz / Którniá-
ni onymy y nieściatki Ariáńskimi zmieścány. O ktorym tak po-
gánin

Constantius
Cesarz iáki.

gánin onego wieku wielki Philozoph napisał / y godził mu sie Ammianus lib: 21. in fine.
 wierzeć / iáto nie stronił. Chrześcijańska / prawi / wiare doste-
 nala y prosta / iáto by babie zabobony Constancius pomieśiał.
 Ktore gdy chciał wyhádać / wwiązl / y chce roznićce wyhádać /
 wiele mezgody násił / Ktore sie stowynymi przeciwnieństwami ses-
 rzysły. Kupami Biskupi ná odwozách y podwodách tam y
 sám biegáli / po Synodziech / iáto oni zowia. A gdy nabożeń-
 stwo rozsytko ná swoje wola náciagał: podwody pospolite po-
 psdwał. To pogánin / á prawdziwie śmiećac sie z nieściatców
 y odmian tak częstych Ariáńskich.

Amny iáto sie z nich śmiećac nie mamy? (ácz nád taka w-
 tráta dusz ich wolim plátac) pátrzac ná taki nieściatki tych
 mistrzow odmiennych. Izali prawda nie iedná jest?

ROZDZIAŁ PIĄTY.

*Jako sie Ariani ná Synodách spólnych z Catholiki zachowali
 w Sárdice y w Ariminie.*

 A zwolánim Juliusa Papieży y przyzwolenim obu
 Cesarzow Constanciusa wschodnego y Constansa
 zachodnego prawowiernego / Roku Páńskiego 347.
 ziecháli sie w Sárdice Biskupow wschodnych y zachodnych Sárdiceńskie
 Concilium. Bi-
 skupow 376.
 Roku P. 347.
 Athan: Apol: 2.
 Socrat: lib: 2.
 cap: 8.
 Theodor: lib:
 2. cap: 8.
 trzy sta siedmdziesiąt sześć / wšesey Catholicy / z trzydzieścia
 y siedmi narodow wšytkiego świata / Ktore Sokrates wyli-
 cza: dla Athanasjusá namiecey y inszych wyrzuconych od Aria-
 now niewinnych biskupow / aby Ariani dowodzili ná nie grze-
 chowich. Nie nátarli ná onto Concilium Ariáńscy biskupi / tyl-
 ko przy Theodorze Herátleskim sześci posłali. Leczi iáto piśe
Theodoretus / nim one posły wysłali / wczynili swoy zjazd /
 stánowiąc aby z Catholikami nie zásiadáli / ále sie tylko wšac
 zawšy wšytkiego odbiegli. Wiecháli oni siedm Biskupow
 do Sárdiki / y byli od Comesa Wusimiana / y Stárošty He-
 schiusa / z wielka pompa ná páłac Cesarst: prowadzeni. A wi-
 dzac iż Oycowie żołnierzow y śmiećców pánow do swego zá-
 śiadania tak iáto bylo w Tyrze nie przypuszezáli / á iż wscho-
 dni Bi-

Wpor beretycki.

*Pokor. Atha-
nasego..*

*Osiusowe slo-
wa.*

*Zdrzida niesy-
chana Arián-
skich Biskupow.*

*Swoie Zborzy-
sze Sárdiceń-
skim Concilium
názwali.*

*August: lib: 3.
contra Cresc.
cap: 34. & epi:
163.*

Dni Biskupi z nimi sie nie porozumiewáli: záraz o včiekánni
myslili. Stáli do nich Oycowie onego stárego Osiusa z infy-
m Biskupy prosiac aby przysli / y ná Athánázego y infse ktore
sromotnie z ich Kóściółow wyrzucili / záto by tładli y domo-
dzili przewinienia ich. A obiecowal im Osius mowiac: Jesli
czego zlego ná Athánázego dowiedziecie / záraz go wysyscy od-
stapim y odzucim: á iesli nie dowiedziecie / ia go námowie /
iz zemna do Hiszpániey poiedzie / á do was sie me wkláze / by-
leście tylko w pokoiu y wierze Kóściółá swietego zostawáli.
Tá co y Athánásius przyzwolil. Oni y ná to niedbái ac / táie-
mnie wyiecháli ábo včiekli. Oycowie wyznánie swoiey wiáry
zgodne uczynili / Níceńskie Concilium pochwalái ac / y Bi-
skupy obwinione oczysáli / y ná ich ie Cáhedy wyrokiem
swoim przymócili.

Alle pátrz ná zbrodnia onych Arianow. Vchodzac w bíd-
dze oney / zebáli iákoby Synod w Tráciey w Filipopolu / y ná
nim Juliusá Papiezá y Osiusa y infse Cáholti wytkli / o to
iz Athánázysusa y infse od nich potepione / przyieli. A nádto
wázyli sie oney zlósci ledwie sáránom piekielnym podobney /
nieslychánego falsu y klamswá pelney: Zborzysze ono swo-
ie názwali Concilium Sárdiceńskie / y plászczem ie onych ze-
bráných w Sárdice Cáholtow pokryli / y z wielka predkošcia
zá pomoca swego Cesárzá / listy imieniem Synodu Sárdiceń-
skiego rospisuiac / po wšem swiecie do Biskupow rozestáli
one swoje false / iákoby od Oycow Sárdiceńskich postánowio-
ne / wdái ac. A ták y sáme Cáholti zwiedli / ktorzy mniemái ac
iz onego Sárdiceńskiego Concilium nie bylo iedno to ktore o-
ni rozsyłáli: prawdziwym sie Sárdickim Concilium zbezdyš-
li / widzac w nim potepienie Papiezá y infych Cáholtow /
y mieli zá Ariánskie Concilium / to ktore bylo przešwiete y Ní-
ceńskiemu sámemu rowne. W czym sie y s. Augustyn niewiá-
domošcia wwiódł. Te ciemnošci uczynili ludziom falšerze
oni zlóšliwi y niewstydlivi. O iákó zá takimi náuczycielmi
iše maš / człowiecez bledliwy. Nie widziš tych sáráńskich cie-
mnošci

mnosći y tákiego zmyślania y kłamstwa / ktorego prawda nie potrzebuie.

A w Arimynie co poczynili / słuchay. Roku Pánst: 359. *W Arimynie co broili Ariani.*
 Gdy sie sami między soba pomiešali y rozrywali Ariani / iedni
 za Eusebiusem / drudzy za Achaciussem / drudzy za Mace-
 diussem / drudzy za Basileusem Ancyrańskim idac / y wpornie
 każdy swego wymysłu broniac: Constancius Cesarz trwożac
 z soba / kazał sie ze wszytkiego świata Biskupom ziechać / aby
 sie na wiare zgodzili / y iaka mu sie podobala. Jedno boiac sie
 Ariani swego od Biskupow Catholickich potepienia / namo-
 wili Cesarza / aby osobno sie ziechali wschodni / a osobno za-
 chodni Biskupi. A naznaczył Arimin we Włoszech zachod-
 nym / a Seleucia wschodnym. Do Ariminu ziechalo sie 400.
 Biskupow / między ktorymi byli Ariani / a zwlaszcza Valens
 y Ursacius / Germinianus / Auxencius / Gaius y Demophilus /
 ze wschodnych stron / iako poslowie / abo rącezy sadziowie y
 Starostowie od Cesarza dani. ktorzy czytając list Cesarzski do
 Biskupow / radzili / aby Oycowie ono Smirneńskie wyznanie
 po łacinie uczynione / gdzie sie Syn we wszytkim Oycu podo-
 bnym zowie / przysięli: a słowa substanciei iako trudnego y nie-
 zrozumianego / o ktore takie rozstęki byly / odstapili.

Czytano one wiare ich / przy ktorey napisany byl rok y
 dzien / to jest / 22. Maja / za Consulatu Glawiusa y Hippaciusa
 kiedy w Smirnie uczyniona jest. Przy ktorey nazwali Ariani
 Constanciusa panem swoim wiecznym. Po czytaniu onym /
 poznali Oycowie / iż w onym chytrym wyznaniu Ariusa po-
 grzebali. A rzekli do Valensa y jego towarzykow: Myslny sie
 tu ziechali / nie wiary nabycac ani sie tej wzyć / bo ia zdrowa
 mamy: ale na tośny sie stupili / abysny tych co sie tej sprze-
 wiada / a nowa / tego a tego roku uczyniona wymyslala / po-
 hanbili. Jesli wy wiare te pisac / dopiero sie tej wzyć / ie-
 szesćcie y Clerikami nie sa. My na Synodzie Niceńskim prze-
 staniem / y podania Oycow naszych nie przestapić. A uczyni-
 wszy porządne zasedzenie / Oycowie oni zgodnie wiare Ni-
 ceńskiego

Athan: de Sym.
 Sozom: lib: 4.
 cap: 26.

Pati wieczny
 Cesarz.

Athanas: de
 Synodis.
 Sozom: lib: 4.
 cap: 26.
 Socrat: lib: 3.
 cap: 29.

Ariminijskiego
Concilium wy-
sznane y sám-
knienie.

ceńskiego Synodu wyznawáiac / Valensá y towárzyse iego
wykleli / y Biskupy od Arianow wygnáne przywrócili. y ná-
písawšy list do Constánciusá Césárzá o tym co spráwili / y po-
šly do niego wysławšy / Synod on skóńczyli / y o rozciehánie
sie do domow Césárzá prosili.

Tyráństwo ná-
Biskupy w Ari-
minie.

Potym co sie táńże w Ariminie tyráństwem Césárskim
dźiało / nie było nic do Synodu podobnego / ále siezery był
rozboj y wéist niewiniących Cáholicckich Biskupow. Bo zroz-
umiawšy od swoich Arianow Césarz wyznánie mocne y wiáre
o bóstwie Chrystusowym Wyce onych: postow ich przypu-
ścić do siebie niechciał / y owšcem meczyc ie y przymusáć do
swey niewierności kazał. A Taurusowi Stároście Arimini
pilnie polecil / áby Wyce zebrane w Ariminie zátrzymal / y do
wiáry ie oney Smirnéńskiey y podpisow ná nie / przyciśtał /
głodem / zimnem / y długim ná micyseu iednym y gościnie zá-
trzymáním / y inšymi mekámí. obieciusc mu zá to / iesliby ie
zwyćiezył / Consulat / to iest / nawyzše w Rzymiskim páństwie
dostojność. Przyniewalał Taurus święte Biskupy / y drugie
slábsze do podpisu przywodził / drugie ná wygnánie skázował /
drugie meczyl / ták iż ich tylko 20. zostáło / náđ ktorými byli
iáko Exekutorowie Césárscy / Valens y Ursácius Ariáńscy
wodzowie.

Zdráda Arián-
ska w słowic-
h w Ariminie.

Aduerś: Luci-
ferianos.

Tám sie cnota y wprzeymość y prawda tego Valensá y
Arianow pokazála / iáko piše s. Jeronym. Wyznawał Valens
przed onymi Wyce / iż Chrystus iest Bogiem / y synem Bożym
ináťšym niżli inše stworzenia. y ták rozumieli niektorzy Wy-
cowie / że sie tymi słowy bóstwu Pána nášego nie nie wymo-
wáło / gdyž Chrystusá stworzeniem nie czynili. y odstąpili nie-
ktorzy słowa onego *Consubstantialis* / y podpisáli wyznánie ono.
Záraz śmiać sie z nich Valens počał mówiac: Nie mówiem
ia áby Chrystus stworzeniem nie był: ále iż takim stworzeniem
nie iest / iáko inše sa. y ták osultáni oni Biskupi / nie ná rzeczy
ále ná słowie zbráde poználi. Bo rozumienia dobrego o bo-
stwie Pána swego nigdy nie odstepowáli. W tym mieli przy-
gáne

ganie i z obłudnikowi y zmiennikowi wierzyli / a zrażić się z sto-
wá *Consubstantialis* dopuścili. y skoro wykład y oszukanie Va-
lensa poznali: zaraz się ona niewiernością zbzydzili. lecz już
to nie był akt Synodálny. Bo Synod dawno już był skończo-
ny: ale tylko pokusą heretycką / na ktorey iednak nie Ariani
nie wygrali / ani Synodu onego ktory się już był zamknął / po
sobie brać nie mogli. Zdrada y obłudność y iadowitość tych
ludzi seroko się pokazuje / za którymi iść y takimi chytrościami
mi prawdy popierać / y zdrada do fałsu ludzie przywodzić /
bezere jest omamienie / nie tylko Chrzęścianom ale y poganom
y dydom nieprzystoynne.

Tenż podobna chytrość chcieli CATHOLIKI zwodzić. Zdrada Arián-
Wymyslili dziwne oszukanie prawie czarłowskie. Za dozwol-
leniem Cesarza / zebrałi się do NICEEY Biskupi Ariáńscy / y tam
spisali wiare swoje taką iako w Smirnie: ono z niej tylko sto-
wo wyrzuciwszy (*per omnia*) i z Chrystus podobny jest Ocyu:
zamileczywać / i z nie we wszystkim podobny. A nazwali iá Co-
cilium NICEŃSKIM: aby y CATHOLIKI proste oszukać mogli / y sami
się do Concilium NICEŃSKIEGO gdyby ich spytano / przyznawali
/ swoje ono podzucione na myśli mając / a pierwszym y pra-
wodziwym NICEŃSKIM Concilium postaremu gárdzac. Słowy
tylko zdradliwymi y pokrytością fałsz swoje wdając. A to ba-
czny a rozum iaki ma / iacno się od takiego śalbierstwa odrązi.

Zdrada Arián-
ska o Synod Ni-
ceński.

Theodor: lib: 2
capit: 21.

ROZDZIAŁ SZOSTY.

O niezgodách Ariáńskich y sektách między nimi rozmaitych.

NIm w Ariminie zwięzienia onego y trapienia / w ktor-
ym siedm miesięcy byli / Biskupy wypuszczono: tym
czasem Ariani ktorzy się do Seleuciey ziechali / (gdzie
z nimi byłś. Hilarius Piktawski biskup / z Galliey tam od Arianow
zagnany) ziażd swoj niebezpieśliwie rozerváli. Na dwó-
ie się tam rozdzielili: Atakiani twierdzili / i z żadnego podo-
bieństwa do substanciey Bożkiej Syn nie ma. Drudzy / kto-
re Semiáriany zwano / ktorych był wodzem Bazylus Ancie-

Hila: de Synod.

ranus/

Cesarz o wierze
sąd czyni.

ranus / twierdzili iż ma Syn substanciey Oycowskiej podobieństwo w dobrym rozumieniu. To jest iako oni po swemu sobie wykładali. Wpiedzili Ałtacyani do Cesarza aby rozstrząsał / ktora wiara lepsza. A ziaćhało sie do Cárogradu 50. Ariáńskich Biskupow ná Synod. y wшыscy wstuchac Cesarza musieli / ktory sie za Ałtacyany wdał / y przymusił swoie Ariany do onego wyznania / iż Syn żadnego podobieństwa z Oycem nie ma / poczał: aby wypchnieni z Biskupstw ná wygnanie posłli / ktorzyby tey wiary podpisać niechcieli. O sprawiedliwosci Bożo / oni ktorzy nawiecey Catholiki przesładowali y z Biskupstw ie własnych wyrzucili / sami od swoich Arianow wyrzuceni sa. Pátrzyże ná ich zgode.

A co sprosił / gdy tymże czasem on Valens y Ursacius iusze wyznanie wiary przeciwne onym Ałtacyanom / z Arimianu / do ktorego tam Biskupy przyjeżdżano / do Cesarza posłał: Cesarz oboie wiare przyjmować rozkazał: Aby zachodnie Biskupy do oney ktora w Arimianie podana od Arianow była / á wschodnie do oney / ktora pod tenże czas w Cárogradzie pochwalit / przymusiłano. A tak dwie wierze Ariáńskie rozkazał przyjmować / iedne wschodnym / á druga zachodnym krajom. Sokrates te w Cárogradzie dziwiata zowie. O ślesopoty y głupstwo nieślychane / iż do iedney prawdy trącić nie mogli / á ná swoje sie zguby tak sprawiedliwym sądem Bożym rozrywali. Z Ariusá wysłli Eusebiani / Ałtacyani / Photiniani / Eudoxiani / Ałtacyani / Mácedomiani / Eunomiani / y inшы. Każdy z nich rote swoie prowadził: y iedną sektá drugá wyklisnął / á co dzień bluźnierstwa wшыscy przyczyniali. Mácedomius ná Duchá s. Bożstwo srodze powstał / iż wtore Concilium w Cárogradzie náń sie po śmierci Valensá zebrać musiało. Photinus iako Ebion za pro-sego człowieka Pána y Bogá naszego miał. Eunomius obiemá pomagat / y dlugo starym bedac / prawde Bożo pśował / o ktora sie pisaním náń s. Bazylius zaświáwał. A kto wyliczy niezgody ich w inшыch Artyskułach. między pyśnymi / mowi pismo / záwždy swary. y nie wstaia áż sie sami wygryza.

Z Ariusá

Dwie wierze
Cesarz każe
przyjmować.

Sozom: lib: 2.
capit: 32.

Theod: lib: 4.
capit: 22.

Basilus libro 1.
adversus Eunomium.

Basilus de Spiritu sancto.

3 Ariusza powstawaly zäs inſetäcerſtwä tämże nä wſcho-
 dzie / one Neſtoriańſkie y Eutychiańſkie falſze / y onych Mo-
 notelitow. Näkoniec z Ariuſä powſtał Mächomet Särä-
 ceñſki y Turecki falſzywy prorok. Bo iäko Grekowie piſä /
 miał miſtrzą iednego mnichä z Cärogradu dla kärerſtwä A-
 riäñſkiego wygnänego / y näuczył go co trzymać miał o Chry-
 ſtusie. A bärzo teraz bliſzey ſä ſobie ſäſiedzi Turcy z dſieſey
 ſyni Ariany / między ktorými ſie Ebionite y Photiniani näy-
 duia. Ci choć w bluźnieniu Chryſtuſä Turki / ktorzy twier-
 dza iż bez meżä z Dſiewice Pan näſz wrodzony ieſt / przecho-
 dza : iednak läcno barzo ſwoie miſtrze Ariany ktorzy Chryſtuſä
 ſä Bogiem czynionym y ſtworzonym w däia / przekonäc mogä /
 iäko ie Photinus przekonywał. Bo toż ieſt mowić / iż przed
 Jozeſem Syn Boży nie był / co mowić / iż kiedyſ nie był / ä
 ſtworzonym Bogiem ieſt. Czäs poczęty choć dawny / wiecz-
noſci nie czyni. A ſtworzonego Boga mieć / oſtätanie y pogaña
 ſkie ieſt głupſtwo. Wedle rozumu mocnieyſä ſtronä tych to-
 wärzyſtow wäſzych przemoże was zäwždy ieſli ſie do wieczno-
 ſci näſzey kora Panu Chryſtuſowi oddätem / nie wcieczećie.
 Jäko Luterany o Säkrämentie oſcarzä przemagäia Käłwia-
 niſtowie / y przemoga zäwždy / poſi ſie zä näſze Träñſſubſtän-
 ciäcia nie wyma.

Atoż tedy v tych ſwarliwych y niezgodnych prawdy
 chce ſukäć / ktorey oni ſämi nie näleſli / y ſwarämi ſwoimi wy-
 znawäia iż ieſy nie mäia: Prawdä nie da ſie dſtelić y tärpäć.
 Wy iä mieli y miłowäli / wſyſcyby ſie nä nie zgodzili / ä z we-
 ſelem iä przywitäli. Przetoż wciekajcie od nich / ä prawdy w
 Koſciele Cächolicim ſukajcie / v tych ktorzy od Apoſtolow
 rodzäiem duchownym ida / ä näuke prawdy o Chryſtuſie y
 täiemnicäch wiäty Chreſcäiäñſkiey od ſwietych Oycow po-
 dänö / bez żadney odmiany y z wielkä zgoda przynöſä.

Prawdy v Cä-
 tholikow ſukäć

ROZDZIAŁ SIODMĄ.

O końcu y zäpädnieniu Ariäñſkiey ſekty.

h 2.

Bliſko

B Lisko 30. lat po sprosncy śmierci Ariusza / nāsłabo-
wey tego moc mieli y powstawali / y swoje okrucień-
stwa nad wiernymi rościągali / y wiara s. CATHOLIC-
ka z wielkim wciśkiem y krwio rozlanim niewinnych psowali :
za pomocą głupiego y hárdego Cesarza Constanciusa / ktory
Papieżem y nawyzszym w nich Biskupem bedac / rzady Ko-
ścielne sprawować sie nie wstydzil. Po tego śmierci wciśkli tro-
chę Ariani / gdy Julianus Apostata / wygnane CATHOLICKIE
Biskupy / ácz zlym sercem / przywracał. Ten dwu lat ná pán-
waniu nie dochodzac / zabity jest w Perscey. Rychlo po nim y
Jowianie / ktory kilas miešcey Cesarzem byl / wstapil ná pán-
stwo Rzymskie Valens. A bedac trzy lata CATHOLIKIEM / námo-
wiony od żony swey / wdal sie zá Ariany / y chrzest biorac od Eu-
doriusa onego wicrutneę Arianiá / Carogrodzkiego biskupa /
przyšiega obwiazany od niego byl : aby CATHOLIKI wyganiał /
y wiary oney w ktorey sie chrzcił nigdy nie odstepował. Trzy
lata po chrście wojnami z Goty zabawiony / w pokoju pra-
wowieczne zostawiał. A siódmego roku Cesarstwa swego / troga-
ná nie moc y reke swoje wyciągnal. Psuic wyrok Juliana po-
ganiá / ktory byl CATHOLICKIE Biskupy z wygnania wybawił :
wznovil dekret Constanciusa / y obwołac kazal / aby wszyscy
wstepowali / ktorzy zá Constanciusa wygnani z swoich Bi-
skupstw byli. Dwu tylko z tego wyroku wyial / ktorzych sie cnot
wielkich y slawy Ariani bali : Epiphaniusa w Cyprie / y Pau-
liná w Antyochiey / Biskupow. Trudno wymowić iáko wiele
wciérpieli CATHOLICY. Wyżšey sie námiemilo co s. Bazylius wy-
pisał / o niedzách onych zá tego pánowania. Jáko mu sie sprze-
ciwiltenže Bazylius wielki / iákie okrucieństwa y mordy czy-
nil przez Stárošty swoje / iáko mnichy zabíwal / y ná wojne
wyganiał. iáko 80. Carogrodzkich duchownych wtopil / iáko
miášta puste gdy z nich CATHOLICY ábo wciékali / ábo wygubie-
ni byli / czynil : czytay w Roczných Dzieciách Kościelnych.

Miał trzech Żetmánow CATHOLICKICH / Arintheusa / y Tra-
ianá / y Terenciusa / ktorzy gdsie mogli ochramiali wiernych /
y tego

Theodor: lib: 3.
capit: 4.

Hieron: contra
Lucifera.

Socrates lib: 3.
capit: 4.

Cesarz Valens
zostaje Ariani-
nem.

Theodor: lib: 4.
capit: 11.

Sozomenus lib:
4. capit. 2. & 3.

Valens wygania
CATHOLIKI.

Epiphanius y
Paulinus wyig-
ci.

Sozom: lib: 6.
cap: 12.

Socrat: lib: 4.
cap: 2.

Theodor: lib:
4. cap: 13.

y iego drugdy prosili y wpoimináli o łaske y miłosierdzie nād niewinnymi Cātholiki. Gdy raz Terencius z wielkim sie zwoy-
 ciestwem z Armeniay wrocił: dziekniac mu Valens pytał o
 co by go prosić chciał: A on nie prosił o wysokie vrzedy / ani o
 zło to y bogactwa / ale o Kościół / aby choć tylko ieden Cātho-
 likom w Cārogradzie dany był: y one prosbe nā piśmie podał.
 Przeczytawszy Valens / z gniewu kártek zdrápal. A Terencius
 zbieráiac zdrápániny / mowil: Mam Cēsárzu podárek od cie-
 bie / prosić o inšy nie bede.

Theodor: lib: 4. cap: 28.
 Terencius Ca-
 tholik Hetman.
 Traianus He-
 tman co mowi
 Cēsárzowi.

Socrat: lib: 4.
 cap: vltimo.

A Traianus gdy bitwe z Gottami przegrał / á Valens go
 o to gromił / y niestwu iego przygániał: on wolnie iáko Żo-
 nierz Chrześciánski powiedział: Nie iam / práwi / poráżony /
 ale tyś zwycięstwo moje zepsował. Bo ty z Bogiem walczyś /
 á pomoc Boska do nieprzyiaciół przenośiś. Gdzie Pan Bog
 táń zwycięstwo. Wieś iákoś wiele ludzi świętych z ich Ko-
 ściół powyganiał / á iákoś wiele ludziom Kościół ich podał.
 Nie gnieway sie o prawdziwe wpoiminanie / ktore tobie Arim-
 theus y Viktor przekłádal. Złożył go o te słowa z Żetmáns
 swá. wśátkże iáko wierny przy nim potym w ostatniey bitwie
 zdrowie położył.

Theodor: lib: 4. cap: 29.

A gdy Pan Bog tego Valensá przez Gotty / z ktorými cze-
 sto przegrawał poniżył: rok przed śmiercią wyznawáiac grze-
 chy y okrucieństwa swoje nād Cātholiki: wśytkie wygnáne od
 siebie Biskupy Cātholickie do ich Kościółow przywrocił. Co
 uczynił z boiáźni / iáko Pháráó. Sam zaś rychło potym od
 tychże Gottom poráżony / gdy w bitwie postrzelony bedac á
 wćiekáiac / w iedney sie wieyściey chálupie z swymi pány prze-
 dnicyśnymi zátáić chciał: táń od Gottom spalony z onym do-
 mem poległ: y zá zle uczynki niewierności swey / ten zły koniec
 odniosł. Krolował lat 15.

Hieron: in
 Chronico.

Socrat: lib: 4.
 cap: 28.

Poty Krolestwa Ariánskiego nā wschodnych Krolestwach.
 inż potym iáko śnieg táłali y wypadáli / oni co moca y przy-
 stánnim y morderstwem iákie swoje po Turecku szerzyli. Nie
 Apóstolska ciłhosćia y Duchem Bożym y prawda ktorey nie
 mieli:

Ariani gina,
 gdy Cēsarz ich
 zginal.

mieli: ale mieczem nauke bledow swoich funduiac. Ktory gdy
wstal / nauka też ich fałszywa polegala y wystawala.

Theodozys Ce-
sarz Catholik.

Theodozys żołnierz prosty / ktorego Gracianus iego go-
dnosc vpatrzymosy / y rodzanego brata mlodszeo swego Va-
lentiniana minawosy / na Cesarstwo wschodnich krolestw po-
stawil: nastapiwosy na pánstwo / a badac vpzeczynym Catho-
likiem / wykonywal Valensowe wyroki / y wszystkie wygnane
Biskupy / skladaiac Ariany / do swoich Stolic przywracal.

Catholic prz-
wracani.

Catholicka la-
skawosc z Aria-
ny.

Nazianzen: ora-
gio: ad Arianos.

Biskupi prawowierni dziwnie sie laskawie z nimi obesli.
choć Cesarza y mandaty iego na nie po sobie mieli: przed sie
exekucyey na nie v sedziow y v rzadow nie popierali / chocie
laskawoscia do prawdy poimac. Lecz swietcy starzy Catho-
licy na nie barzo narzekali y gniewali sie / mowiac: Gdy A-
rianscy Cesarze krolowali / swoje Ariany na nas ostrzac / tak
wiele z tego nam czynili / tak wiele nam maitnosci pobrali /
tak wiele mordow y okrucienstwa nam zadawali / wyswie-
cali nas y z orczyzny wygamiáli / y niezliczone ciezkosci na
nas kladli: A teraz gdy Cesarza Catholika / y iego iuz wy-
roki na te nasze morderce mamy: milezimy / cierpiemy / y zby-
tniey laskawosci nad nimi wzywamy. Nie tak sie godzi / po-
mnac na okrucienstwa ich nad nami: slusnieby zlosliwym y
niesprawiedliwym to czynic / co oni niewinnym y swietym
slugom Bozym czynili. Odpowiadai swoim wezniom Na-
zianzenus w Carogrodzie na takie slowa: Prawda co mowi-
cie. ale mnie na ty co nam krzywdy czynili / dosyc sie karania
zda / moc miec na ich pokaranie.

Słowa Nazian-
zena.

Taka laskawoscia y cichoscia Catholicka / wiele sie Arias
now vpamietywalo / wiele sie ich przykladem Cesarstkim / y
otworzeniem oczu ich do prawdy nawracalo. A iz sie zdala
wielka ciezkosc Arianskim Biskupom / przy oney dostoinosci
Biskupiey y Apłanskiey nie zostawac / a tak z nagla zbozo-
nymi y ponizonymi byc: pokazowali im naszy Biskupi y te
laski / mowiac: Juz my y Biskupstwa wam pusciim / y przy tej
dostoinosci zostaycie: a my choc sa wlasne nasze / y nieslusnie
z nich

Laskawosc Bi-
skupow Catho-
lickichy pokora

z nich wypchmieni iestefny / iednak zofłaniem domowymi bez
 wrzedom: Jedno wy prawnymi C  tholiki zofłancie /    lud Bo-
   y zdrowa y Kościelna nauka karmie poczniecie. Ru  at   ich
 wiele on   t   wielka dobroc  w swietych ludzi / y   ami sie poniża-
 iac / zofław   dla t  ticy cnoty ich na Biskupstwach niechcie-
 li /    na potracie sie   czera z   grzechy y bledy swoje wdawali. A
 pom  lu gęstą on   herezya / gdy sie też y dwudzy na pr  w   y
 wyroki Cesarstkie ogladali: boi  znia sie przywodzac /    zł po-
 str  chy one zdrowe ich zbáwieniu / i  to mowi s. Augustyn/
 dzia  tuia.

Od onego czasu / żaden iu   Ari  niti w onych wschodnich *Ari  nscy Bisku-
 Prolestwach na Biskupstwie nie siedział / żaden iáwnie naukipi zginęli.*
 oney przeci  w Bosstwu Chrystusowemu nie rozsiewa   / y od ro-
 ku P  n  skiego od Theodozyusowego pánowania 380.   z do
 nászych czasów do roku Páná: 1500. przez lat tys  cie y wiecey
 ni   dwiescie / polegli Ariani y umar  la zla nauka ich. Wstrze-
   ala sie w Hiszpanii y we Wlo  ech od Gottow / y w Afryce *Ari  nstwo upa-
 d  .*
 od Vandalow Arianow / ále y t  m upadła przedko / y po ka-
 t  ch sie tylko wlo  yla tu y owdzie. J  wnego placu nigdy iu  
 poczynały od Theodozyusa na wschodnich Prolestwach nie
 mieli /   ni na Biskupich stolic  ch siedzieli /   ni swoich Syno-
 dow y schadzek sprawowali / y Ko  ciolow żadnych nie mieli /   -
 ni wolności   adney do rozsiewania fa  sow swoich. y zgoła
 zgineli / y przez tys  cie lat y dáley pogrzebieni nigdy nie pow-
 stali. Z   nászego teraz wieku pocze  i sie z   wstrze  a   /   le z  -
 raz z niezgodami y odmiennos  ciami nauk swoich gina. záraz
 ie inni ich towarzysze heretycy / Luterani y C  lwiniste / pali   y
 wyg  nia   pocze  i. i  to sie ni  zey powie.

Ru    ie sie tu / dobrze b  czne serce / iż to nie iest Kościol Bo-
   y ktory upada / ktory poniknem ginie / ktory sie ob  li   y zwy-
   ie  cie może. Bo to iest przeci  w nad  anemu przywileiowi od *Wpominanie.*
 Chrystusa Boga nászego / ktorego slowo iście sie musi y trw  c *Kościol prawy
 nie upada.*
 na wieki. C  tholicki Kościol n  s   po sto  ko   wiek   sie przes  ado-
 wania cierpiał od Pogan y Heretykow y Schismatykow /   
 nigdy

Marth: 16.

nigdy nie vstal. nigdy nie ginal. nigdy poniknem sie nie kryl. nt-
gdy zwoyćieżony nie byl. Pátrzy ná Rzymśka stolice. iáko ná niey
potomek Piotra s. nigdy nie vstal. pátrzy ná wśyſtkie inne.
Pátrzy ná ty Polſkie. Izali Gniezno / Krákow / Poznań / ié.
był kiedy bez Biſkupa? Jeſli w ktorey ſtronie ktora Káthedrá
vpadała / wnet ſie zaſ potrzebila y poroſtála. ieſli ſie koſciół
wiátry przeciwnemi topił / przed ſie nigdy nie vronał. Jáko o-
gień wiátrzem ſie ſerzy y rozmnáza / ták koſciół práwy / przeſlá-
dowánien roſcie / á fałſzywy ládá ſie náciázdem obáli iáko dom
ná piáſku zbudowany. Stoyćież ná ſkále / żadna was woda nie
podbierze / przewozi do niebá w tym okrećie ſukacćie / á nigdy
nie potoniecie / y do bżegu zbáwiennego przyplyniećie.

Matth: 7.

ROZDZIAŁ O S M T.

Jáko Ariáńſtvo przez iedennaćie ſet lat. y dáley zámo-
rzzone, niekow ſie náſzych ożywiło.

Luter y Eráſmus
y Kálwin zwáć
ſie moga oycá-
mi Ariánow.

Námi Ariánow náſzego wieku mozem ſuſtnie ná-
zwáć Lutrá / Eráſmuſa / Kálwiná / y inne ich towá-
rzyſze. Bo żaden bedac Kátholien / záraz Ariánem
nie zoſtáie / ále pierwey w Lutrá y Kálwiná w ſko-
le być ma /
toż z ich náuki y fundámentow Ariáńſtvo budue / y Troyce
przechwálebna y boſtvo Chryſtuſa Pána náſzego obálić chce.
Luterani y Calwiniſte záſádzili te fundámenta wnáuce y ſko-
le ſwoye i Pierwſzy: iż nie mamy nic wierzyć czego wyrażnie w
piſmie nie máſ. Z tego wnet ſie domyſli wezeń ich / iż Troyce /
perſony / ſpołieſieſtwa / eſſencyey / wyrażnie w piſmie s. nienay-
dzie. Druhá ich fundámentálná náuka ieſt: iż ná wyznániu y
piſaniu Oycow ſs. y Conciliy y ſtárożytnoſci koſciółney náuk
i / przeſtáwáć nie mamy: ále ná tym co komu Duch s. y ſum-
nienie podáie. Já czym weźniórte ich w te wolnoſć ida / iż
moga mowić mnié też to podáie Duch s. y ſumnienie / iż Chry-
ſtus nie ieſt takim Bogiem / iáko Oátec / iż trzech perſon w bo-
ſtwie nie máſ / ié. Trzeci ich ieſt fundáment: iż Pápież ieſt 21-
tichriſt / y biſkupi / y káplani / y mnichy iego ſa członkami. Z cze-
go wnet

Trzy fundámen-
ty heretykow
aziſciueyſzych.

go wnet wezeń ich pomysli y postanowi: gdyż nikt Troyce s.
mocniey nie wyznawa / y bóstwa Chrystusowego pilniey nie
broni / ieno Papistowie / Papieżowie y Biskupi y Ksieża Cás-
tholicey: á iákoż od Antichristá co prawdziwego wychodzić
może? iáko Antichrist prawdziwego Chrystusa sławić ma/
gdyż nieprzyjacielem iego jest? Kámieniem y pniemby był bez
rozumnym / ktoryby z tego fundámentu y z ich náuki Troyce
s. y bóstwu Chrystusowemu / przyjaćielem zostawał.

A co gorzezy / iż Luter / Kálwin / y inni / w słowiech y náu-
ce swoiey powod wielki do bluźnienia Troyce s. y bóstwa
Chrystusowego wezniom swoím podali / ábo chcac táť ze zło-
ści / ábo niechcac zá zdiáda sá táńská / ktory tákie óslepia. Bo
Luter śmiał táť piśáć: Dusa moia nie náwidzi słowa tego
mouison: ktorym Wycowie Nliceńscy Ariany porázili / y do te-
go času żadnezy siedziáta bázciey nie boia. Tenże Luter óne
modlitwe z swoich Niemieckich Ksiąg wyrzucił: S. Troyce
iedyny Boże / zmiłuy sie nád námi. Tenże Nestoryusá / ktory
dwie personie w Chrystusie kładł / y Eutichesá ktory dwie ná-
turze Chrystusowe / bożka y ludzka w iedne mieszał / wymawia/
y śmie mówić: iż dobrze wierzyli / w słowiech sie tylo potkne-
li. y wietśa wine przyczyta Leonowi Papieżowi y Cyryllowi
Alexánd: ónych swarów y trudności.

Kálwin śmiał náuczác / iż to imię Bog / przednie sie y nawyż
śey dáć sámemu Wycu / á nie Synowi. Toć Syn Boży mnieyszy
y niższy Bog niżli Oćiec. Tánże piśe / iż Syná z strony persony
nie własnje zowia tworca niebá y ziemié / á Wycá własnje. Toć
Syn miedzy stworzeniem zó stanie / á własnym Bogiem z iego
słow nie będzie. Tánże mówi: iż to grube y twárde słowo w
Kredzie Nliceńskim / Bog z Bogá / światłość z światłości.
Piękna obroná Troyce s. y bóstwa Chrystusowe. Choć Serwe-
tá / iáko sie niżej powie / ten Kálwin spalil: á przedśie z czárto-
wstiey chytrości / w ktorej sie blednicy y naczynia iego nie czu-
ia / do tegoż zmierzał / áby nárá o Troyce s. wpadála. A praw-
dśiwie óno malowánie wkrázowali / ná ktorym Luter y domu
kościola

Luterus contra
Iacobum Lato-
mum.

Luter y Kálwin
Arianom dája
O. powod.

Libro de Con-
ciliis parte 2.

Caluin° aduer-
sus Gentilem
prothesi 10.

Luter gonty o-
bina.

Kálwin ściány
pświe.

Serwet fundá-
menty.

Michał Serue-ś. był
Michał Serwetus Hiszpan / iáko o nim Calwínus pí-
tus pierwszy A-śe. Ten w Luterstich škółách cwiezenie máiac: slyśał / iź pí-
riánin wickow
náśszych.

Kościółá Bożego pokrycie odśiera / á Kálwin ściány obalał
á Serwet y Gentilis z swoimi Ariany fundámentá podkopywa.
Kapiernwszy wiekow náśszych bluźniercá náuki o Troycy

Bożego / ále wedle nádhcniénia Duchá S. iáko komu su-
nniénia tego świádecstwo podaie: poczał téż swego sie ducha
perwónie zle^o / rádzić: dźiwniac sie swoím mistrzom / iź z Papies-
żniká o Sakrámentách sie y Kościele nie zgadzáli / á o Troycy
ś. zgodnic trzymáia: słuśno mu sie zdáło do głowy sie rzucić /
á nie w członkách tylo / áley w głowie zgodę z Papistámi rozce-
rwać / y o Troycy ś. náukách psówáć. A iź mu młodość iego /
bo tylo lat miał 25. do powagi Prorockicy prześkádzála: ná-
nagrodę niedostálych lat swoich / názwał sie nawyższym Pro-
rokiem wśego świátá. A pod onym tytułem náuczáć y písáć
poczał przeciw Troycy ś. iź w Bogu nie máś rozdzielnych
person / á iź sie Chrystus dla tego Synem Bożym zowie / iź z
Bożego iestestwá y substanczey / ciáło sie iego w pánnie po-
czelo. W czym dwie sprosne herezje zámknął / Sabellinśá kto-
ry persony w bóstwie mieśał / y Euticheśá / ktory dwie nátu-
rze w Chrystusie w iedné zláczal / y wcielenie Syná Bożego
káił / iáko by nie ze kwié pániénśkiej / ále z substanczey Bożey
ciáło miał. Tego Serwetá Kálwin w Genewie do vrzedu v-
czniów swoich obzáłował / ktorzy go ná ogień potępili. Do
ktorego z wielká gorzkościa y postráchem y niecierpliwostí
przystępował / woláiac y prośác / áby rácezy ściety był. Ale nie
wprośil / wpieczony y vmorzony iest w ogniu od Żwingliá-
now y Kálwinistów / roku Pánśt: 1557. w Genewie.

Tego Serwetá vczniem był Georgius Blándiatá / Pau-
lus Alciátus / Lelius Socinus / y inni / ktorzy w Siedmigró-
dzie y tu w Polsce / przez swoje naczynia kłamlíwe te przeciw
Troycy ś. náukę nieśczęśliwie rozśiali.

Gentilis drugi
Arianow pátri-
archá.

Drugi Pátryarchá Arianow był tych czásów náśszych Vá-
lentinus

Caluinus Instit:
lib: 4. cap: 16.

Caluin^o de mor-
te Serueti.

lentinus Gentilis Wloch / ktory sie do Kálwiná ná náukę pu-
 ściwšy / nie dlugo v niego vezniem być chćiał. przedko nádety
 duchem swoim hárđym / náuczaić iáko mistrz poczał / iuż nie iá-
 ko Serwetus osoby w Troscy s. miešaić : ále trzy Bogi ro-
 źne sobie wkázuiać. Czego iź trudno miał z pišmá dowodzić /
 ktore o iednym Bogu ták wiele náukí ma : odmienił bášni
 swoje y ná Ariáštvo przypadł : náuczaić iź sámym włašnym
 Bogiem iest Oćiec sám náwyzšy : á Syn y Duch s. iego iest
 rodzaý / ále roźny effencya ábo iestestwem / y mnieyšy niżli O-
 ćiec. Tego Kálwin do vrzedu odniošł w Genewie. y boiać sie
 onego ognia ktorym Serwetá spalil : zárzełł sie oney náukí / y
 pokute czynil iáwna. bosso w samey košuli bez czapki pocho-
 dñia nošac / po miešcie wodzony byl / y kšiegi swey náukí / res-
 tka swoia w ogień wrzucił / y vrzedow przepiašal. y przysiágl
 bez woleý vrzedowey z miáštá nie odchodzić. Lecz pomálu sie
 wytrádl / y przysiége złamał : rozšiewal one swoje niewier-
 nošć po Fránczey y Helwecey / á podobno w Siedmigrodzie
 y po inych kroleštwách. áž tráfil do Berny / v Szwáycárów.
 gdsie poimány bedac / gdy mu o šmierci powiedziano / rad-
 chćiał błedy swe odwołać / by go bylo zdrowiem dárowano. A
 le nie nie ziednal v onych sedziow Zwingliánškich. Zábity ro-
 ku Páńšł : 1566. w iedennašcie lat po Serwećie. Vezniámi
 iego pozostáli Máttheus Gribáldus / Fránciscus Lisimá-
 nus Fráncištán Apostáta / ktory w studnię sie sám z rozpáczy
 wtopil. Tego vezniem byl y Fránciscus Dawid / ktory w We-
 grzech od swoich Ariánów do więzienia dány / tám ošalał y v-
 márł / wielki á niewštydlivy bluźniercz. ták daleko byl zášedł / iź
 mowil / iáko piše o nim Blandrata : Musim pogrzešć E-
 wángelia / á do Moýzešá sie y zákonu wroćić. Bo Moýzeš pro-
 šta droge ma / á Chryštus nie proša / c. Tegož Gentylišá ná-
 śládownca byl Gaustus Secinus Wloch / y Státorius Frán-
 cuz / y inni Polškiego narodu nieprzyšaciele y slawy iego / wlo-
 czegowie y wygnáncy z oyczyszñ swoich / ktore cierpieć tákiey
 z arázy y zguby wšáry Chryšćianškiey nie mogli.

Ex historia Pa-
 storis Bernēsis.

Bezain praefati:
 ad lib. Caluini
 aduersus Genti-
 lem.
 Gentilis odwo-
 łal.

Gentilis zabity
 w Bernie wryz-
 downie.

Blandin confu-
 tatione iudicii
 Polonicarum
 Ecclesiarum.

Mistrzowie A-
rianscy naszych
czasów.

Toć są waszy Pátryarchowie mili Ariani / ktorzy wam te Ewangelia Ariáńska za czasów naszych wskrzęśli / á ięszce błedów / o ktorych Arius nie myślił / wielkich y prawie pogańskich przyczynili / przez Socina y Scátoriusá / y inne y Podgorstiey Litewskie y Rátowskie Ministry / mieśaiąc sie z Ebiomity y Nowochrzeńcy iáko iedney sfoły uczniámi. Ktorzy wszyscy z fundamentów wiáre s. Chrześciańska obaláia / ábo z Dydaní y z Turki bostwa sie Syná Bożego y Duchá s. zápieśraia / ábo z pogány wiele bogów w bálwochwálstwie stáwia.

Jesli sie tych swoich takich mistrzów y przybłków wstydzicie poczniecie: oświećci rozumny wasze P. Bog. bo iest sie czego wstydzicie: Ludzi tuż nie od Cáhólików / ále od sámychże heretyków ná ogień y śmierć dla bluźnierstwa y stázy wiáry Chrześciańskiej potępionych. Ludzi od rozumu odchodzących / ktorzy sobie y hárdości mózgu swego vsáiac / á nád ludzie sáwiátá wszytskiego podnośac sie / sálenstwo swoje pokázali. Ktoż może sprosiniey sálec iáko taki / o ktorym Medzec mówi: Glupi zda sie być sobie medrzy / niżli siedm tych co rozumnie mówia. Ludzi bez powołánia boskiego do náuki / ktorzy áni cudámi áni porządnym wstepowaniem y Apóstólská successia / mocy do pástierstwa ludzkiego pokázac nie mogą. Ludzi kłamstwa pełnych y nieśáttku: raz co / drugi raz owo mówiac. Ludzi ktorzy sáme tylo rosiertki y niezgody między ludzmi sácia. Ludzi z swoimi argumenty y wywracaniem písma iedących. v ktorych wiára iest rozum y zmysł: religia / falszywe y zmyślane nabożeństwo y pokrytość: náuk á ich / sáma nieprawdá y zdráda słów gládkich. Skupienie ich / niezgodá y swary: rzád ich / wszytkiego rzádu vpadek y nieposłuszeństwo. Trwáłość y osády ich Cáhedr / sáma odmienność y ná ledzie budowanie. Przysáyże do takich / nie miey rozumu / zátkay oczy / nie wvázay iáko rozumny / co ogień / co wódá. Ledwie nie dziecinne go rozsádku osáloby ná te sálbierstwa ich: á coż bázniemu y letniemu / iáko schodzić má ná poznániu ták iáwnych falsów / odmian / nieśáttków y niezgod / y wielce odkrytego glupstwa / y siemiáłości ich niewsdydlwey.

R o z -

ROZDZIAŁ DZIEWIĄTY.

Jako ci nowi Ariani, wszytkie prawnie członki wiary Chrześcijańskiej odmiatają, y nąd Ariánstwo wiele brzydkich y pogąńskich błędow przyczyniają.

Roku te 1604. ieden z Ministrów Rákowskich Mściciowski nieiały / wcietać od swoich towarzysów / á przyczynę dając odmiány swey / podał w Sendomierzu do reki J. M. Pána Wojewody Poznańskiego / Járośa Gosłomskiego / Stárosty tegoż mieysca / goracego Catholika / y hoynego dobrodzieia wiele vbogich / ktorego tu ze czcią iáko fundatorá násego / rad wspominać: takie písanie / z ktorego z wielkím zdumieniem poznáć káždy moze / iáko sie ci luzdźie ná zgubę wszytkiey wiary Chrześcijańskiej wdáli / y nic inż w niey całego nie zostawia / y bez wstydu wstá swe ná false y wymysły otwarzają. Kláde to písanie od słowá do słowá / ná wielki podziw y zbzydzenie takiey ślepoty y śaleństwa práwie z mózgu.

ARTYKULY CONFESSIEY Rákowskiey, ná których 27. mam respons rekámi dwu przednieyszych Ministrów podpisány.

Symbolum Apostolskie wzgárdzili y odrzucili, tak zem go nigdy ani publicè ani priuatum profituiac nie slysat. Do tego dziatek mátych uczyc go zázakazuia. A pan Lubieński w responsie twierdzi, że temu nie wierzy, żeby go Apostołowie skłádác mieli ábo componowác articulatim.

Kátechizmy, które nie dawno wielkiey wagi były, zániedbáli y wzgárdzili, ábo niem teráz nieyszym náukom sá przecinwne. Wíec y dla tego że nowy Kátechizm (który Socyn piše) wynidzie.

Ná ponurzenie sie tárgneli, wkazuiac ie być teráz nieyszym czásom niepotrzebne, áni być roskazánim Pána Chrystusowym. Socinus o tym nápisal księge: Praelectiones de baptismo: kto-

ra czas niemáły w mnie bylá. W tey wszystkie donwody zburzył, ktore mándaty tey świętey ceremoniey w sobie miáły. Toż chce czynić y z Wieczera Páńskiego, czego dowod pewny ziego własnych słow oślátni Artykuł mieć będziemy.

4. *Quaestiy nowych y nigdy nie słychánych náprziymowáli, ktore iáko są škodliwe, ták y wrotá do złości otwierájące, miedzy ktorými tá: Ze ludzie niepobożni zmartwych nie powstáná: y by byli nagorszymi, tedy karánia wietšego iuż mieć nie będą, tylko to, że w śmierci z bydłem inszym zostáná. &c. y w tym resposńie toż ássfirmuá.*

5. *Ciátá ludzi pobożnych, ábo carnis resurrectionem, ktore Credo nam inculcuie, neguá. Ale iż tylko sensus człowiecze (o ktorých iedni iż nie vmieráją mowiá) wzbudzone będą. Toż y w resposńie twierdzi pilno przeciw mnie pan Lubieniecki.*

6. *Ciáto Pána Chrystusowe w ktorým zmartwychwstał, y w ktorým od obłokow był wzięty do niebá, z obuściem y z sukniámi zostało w obłoczech: to iest, pózárte iest od nieśmiertelności. Pan Lubieniecki w resposńie ná ten Artykuł twierdzi.*

7. *Pánu Bogu odeymuá wiadomość przyszłych rzeczy, ále iż tylko te wie, ktore w iego rzádzie y woleysá położone. Volkerius in locis communibus. fol: 182. Toż y pan Lubieniecki w resposńie ná ten Artykuł.*

8. *Pánu Bogu odeymuá wśechnocność, á to w tym, gdy twierdzą, iż z niśczego Anyołow nie stworzył, ále że miał materiam rudem atq; impolitam, quæ cum ipso á sempiterno tempore constitit. Z teyże materiey quoscunq; voluit effingere effinxit. &c. Sic & Angelos procreare potuit. Loc: com: fol: 200. Tegoż y pan Lubieniecki defenduie.*

9. *O Pánie Chrystusie, że się z Jozephá począł, z Ebionem rozumiey. bo ták Loc: com: fol: 143. nápisáli. Quid autem noui vel admiratione dignum, quòd adolescentula viro iuncta vterum ferat & paritura sit? Pan Lubieniecki w resposńie z tego się wymierza. Lecz z pozad idących Artykułow iáśnie się to pokázuie, że tá sententia ich iest.*

Chrystus

Chrystus kiedy się wrodził, nie tym różny nie był od innych ludzi.
Socin: in Seruatore fol: 212. *Toż w response przeciw temu*
Artykutowi.

Chrystus światobliwości y mądrości z przyrodzenia nie miał,
ani się z nimi poczył ani wrodził. Socin: cont: Vicleum fol: 248.

Chrystus takim sposobem jest synem Bożym, iako y my jesteśmy
już abo będziemy. Socin: in animaduersione cont: Posnan.

Chrystus jest człowiek rzecz stworzona, natura mortalis
caduca. Socinus in animaduer: 22.

Chrystus jest brat nasz starszy. Czechowic w Dialogu. fol: 65.

Chrystus kiedy się wrodził, tedy jeszcze nie był sam Zbawicie-
lem ani Panem. Animaduer: 28. Statorius w Disputacyey z Rá-
dzimińskim.

Chrystus jest przysposobionym synem iako y inшы ludzie. So-
cinus contra Vicleum. fol: 262.

Chrystus przed śmiercią nie był całę synem Bożym. Socinus
in Seruat: fol: 262.

Chrystus chociaż zmartwychwstał, nie miał przyrodzenia nie-
śmiertelnego. Socinus contra Vicleum. fol: 242. y w respon-
sie ná ten Artykut Volkerius.

Chrystus z natury włafnie jest człowiek, álc człowieczeństvá
nie ma. w Disputacyey drukowaney z Smigleckim. fol: 20.

Chrystus takim jest Bogiem, iakim rzecz stworzona być może.
Animaduersh: 20. Socini.

Chrystus iako y Moyzesz takim jest Bogiem. Budny w obronie
w dowodziech zárowno z Socynem ciągnę.

Chrystus jest Panem nie z przyrodzenia ále z łaski. Socinus.

Chrystus nie mógł zámie użyć Duchá s. in animaduer:
assertione 17. *ták mowi Socinus.* Et ne quis putet hoc sem-
per fuisse, aut ex ipsius filii natura pendere: audiat ip-
sum filium ita dicentem: & ego rogabo Patrem. &c.

Chrystus vrząd Krolenski od Oycá ma, który záś iako wieccy
niepotrzebny Oycu odda. Czechowic w Dialogu. fol: 182. y inшы.

Synem Bogá żywego być, jest pomázáńcem być. In animad-
uerf.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

72. *Namowá y wzywánie*

uerf. fol: 128. Socin.

26. *Chrystusa wzywać nie powinniśmy. Loco com: fol: 128. & contra filium Dei. Socinus.*

27. *Chrystusa nie tak mamy czcić iako Bogá Oycá. Loco com: fol: 134.*

28. *Wybáwienie y odkupienie inſe ieſt Metaphoriczne, id eſt nie-prawdziwe. Socin: in Seruatore. fol: 65.*

29. *Chryſtus pierwey z á ſive grzechy pokutował, potym z á ludz-kie. Socin: in Seruatore. fol: 189.*

30. *Chryſtus Bogá proſit, áby go od śmierci wieczney wybawił. Socin: fol: 285. y pan Lubieniecki w reſponſie.*

31. *Chryſtus co cierpiat z á nas nie ma to wielkiej wagi, iedno iá-koby to ktory proſy człowiek cierpiat. A ráná zádána człowiekowi nie ma wietſey wagi, iedno iáko by teſz zádána byłá ktoreykolwiek beſtiey. Dáleko wieccy co Chryſtus cierpiat nie ma to wietſey wa-gi, iedno iáko by to proſy człowiek cierpiat. Socin: in Seruatore. fol: 268.*

32. *Dziatki máte nie uſtána z martnych. Socini & omnium ſententia. ná ktorá mam w reſponſie Volkeri affirmationem.*

33. *Zywot wieczny nikomu nie będzie dány, iedno temu ktory uſy-tko roſkazanie Páńskie wypełnił. Statorius & alii plerunq; pro Concionibus idem affirmant.*

34. *Roſkazanie Páńskie wypełnić, y Chryſtusa w ſwiątośliwoſci żywotá wyrazić, ieſt to w mocy człowieczey.*

35. *Evángelicy ſá Zborem prawdziwym Bożym. Valentinus contra Lublinen: toſz przyznał. Takſze Volkerius w reſponſie, choć iáſz támſze zowie ich aſinos.*

36. *Evángelicy y z ſwými ſentencyami będą zbáwieni ieſli by po-bożnie żyli. Socin: in animaduer: fol: ultimo.*

37. *Piſmu ſwietemu niemięrzá, y ſwiádecłwá z niego lekce wa-żá. O czym Socinus. Testimonia quæ aſſerunt, in quibus Ieſus ab ipſo ortu Rex Iudæorum, Dominus & Serua-tor appellatus eſt, nullius planè ſunt ponderis momen-tiſque. Animaduer: 24.*

Sakramenty obá w niwecz obrocić chcą, iakoż iuż ieden zá-
rzućili. O czym Czechowic przecínko Socynowi pišćac in erro-
ribus fol: 167. tak słowá iego cytuić. Populus noui testamen-
ti est regnum spirituale, quod per Spiritum sanctum
gubernatur non constitutionibus externis & obseruati-
onibus. ergo externo sacramentorum vsu opus non ha-
bet. Baptismus erat externa caremonia, quo sub initi-
um Ecclesiae & Euangelii gentes sunt initiatae. Qui igitur
ex gentibus baptizati originem ducimus, baptismo
nullo opus habemus. Ita quoq; cœna primariae Eccle-
siae fuit amoris symbolum, nunc nihil ad nos pertinet.
Jáko tedy iuż przewiodł że ponurzenie zářzucili, ták y tego, že vžy-
wánie Wíeczerey wzgárdzq, dokażc. bo sie mu nikt z nich oprzec
nie moze.

Toć te sřprzeczy, in se opuścínšy, ieszcze ktorych in numero
22. ktore mie od nich wygnály. Zá co chwata Pánu Bogu niechay
bedzie ná wieki wiekow. Amen. Poty ten Minister.

ROZDZIAŁ DZIESIĄTY.

Zámknienie z upomináním, ktore sie y do inšych błędnych
y od Kościoła ś. oddzielonych obraca.

Oć sie zda zwiędzioná owieczko: Náydziešli w tákiey
ich náucey y wyznáníu ktoreś czytal / cála iáka odrobi-
ne Chrześcíanškiey wiáry: Bogá Chrześcíanškiego/
ktory iest w Troycy ieden / Oćiec / Syn / y Duch ś. zbluźnili:
Chreštuśa Bogá y Páná nášego / Syná Božego y fundowni-
ká wiáry y Kościoła Chrześcíanškiego / z inemi prostemi ludź-
mi zrownáli: cześć mu Božka odieci: cierpienie / krew y śmierć
iego / zá nas dáremne y bez pożytku głádzienia y okupu grze-
chow nášych uczynili: y owšem sámego grzesznym názwáli:
Sakramentá iego y naczyniá zbáwienia nášego / y sam Chrešt
wymíatáli: Duś ludzki ch nieśmiertelność psuia: á coż dáley
mogli w wierze nášey cáleť zostáwić: Pátrz iáko raz zepchli
ni z wiáry

Owoc heretij y
odstępstwa.

ni z wiary o bóstwie Chrystusowym / iáko z wysokiey stáły ná dol pádli / y iáko Bogu umarli / tónca w błedách y bluźnieniu náuk Chrzesciáńskich nie máia. Podźże zá nimi iáko ptak do sieci / y iáko głupie dziele do rzeźnika: ázárzetay sie wszytkich chzesci wiary swietey / á do Żydow y Máhometanow obroć oczy y serce swoie / y owšem do Pogan. Bo y Turcy nieśmiertelnosć dusz ludzkich wyznawáia / y wczirwiey o nášym Chrystusie niźli oni mówia. Nie uczyniś tego / iesli ieszcze iákie mále ziárno rozumu przyrodzonego / y iáka kroplá krwi Chrzesciáńskiey w tobie zostála.

Obejrzy sie ná przeszle wieki ná pultorá tysiacá lat / á pyta sie wiara czytay / kiedy sie wiara y náuka o Troycy s. poczelá? Kiedy sie wiara y náuka o Troycy s. poczelá? izali nie záraz od Chrystusa ktory sie Bogiem zwal / y cudami tey prawdy wspierał / y o bóstwie Duchá s. opowiedział: Jzali sie Kościół ná onych słowách chrztu s. nie vfundował: Jesli to fałszywa náuka o s. Troycy była: pytaćcież sie gdsie była ná on czas prawdziwa / á kiedy od niey ci ktorzy sie Cáholikámi zowia y Troyce s. wyznawáia odstapili / y od Kościoła prawdziwego wykleci y potepieni byli: Niech wkáza / kto tey náuki o Troycy s. pierwszym był powodem y mistrzem / iáko go zwan / ktorego roku / y ná którym mieyscu rozsiewał táki fałsz / iáko wy mówicie: kto go o to vpominał y karał: co zá vecnie miał / y iáka swoich gromáde: Nie wkáżecie iedno Chrystusa y Apostoly / y pierwsze po wšem świecie / gdsie iedno Chrzest s. záfedeł Kościołow ná tey o Troycy s. náuce fundácy.

Wysłiny wam wkázáli / kto y kiedy wiare o bóstwie Chrystusowym / y o Troycy s. gánić y psowác chciał: iáko Ebion y Sámofátenus / od Kościoła Bożego y Biskupow / tego á tego roku / y ná tym mieyscu wyklety y wypchniony. We trzy stá lat y dáley od záczetego Kościoła Chrystusowego / Ariusz dzielić bóstwo y o dwu Bogách powiádać / y Troyce s. lżyć poczał. Swiátá wszytkiego Biskupi potepili go y wymysly iego / roku Páńsk: 325. w Niceey Bityńskim mieście / przy Cesáru Constańtynie wielkim. y iáko sie iad ten berzył / y kiedy wstál / Ko

stał / Kościelne dzieje wkrąsila / y wyższej sie wspomniáło.
Gdzież był Ariusz przed trzemi sty lat: Ktoryż Kościół byliáti
wietšy przed nim y prawdziwszy / Ktoryby Troyce s. nie wyzna-
wał / á tych Ktorzy ták wierza wyklinál: y owšem ten tylo sam
był / Ktory Ariánska sie náuka zbzydził / á inego żadnego Chry-
stusowego Kościoła nie bylo.

Al gdy Césárze wszytkiego práwie swiátá Ariani po sobie
mili / y wyznawce boštwá Syná Božego wyniátali / meczyli /
y sámí w wielu Krolestwach ná stolicách Biskupich zostawá-
li: czemuž nie trwáli y nie zátrzymáli tego swego Kościoła?
czemu gineli / y iáko proch od wiátru rozwiáni sa: gdyž prá-
wy Kościół Chrystusow nigdy nie ginie ani vstaie / aby sie išci-
lo slovo boškie: Nie przemoga Kościoła mego brany piekiel-
ne. Jam iest z wámi áž do Kónca swiátá. Oto do tego roku
Pánš: 1604. wyznawcy Troyce przešwieteý trwáia bez
przerwánia żadnego od Apostolow do Ariusá / od Ariusá áž
do te^o času. Al Ariusz y škola iegž przez ošm set lat y áleý zápa-
dlá sie y zginelá / y niht iey bez brzydkošci nie wspomniál / y w
Mahometá sie y potym w Turki obrocił. Byli iáko wody
z wielkiego deszczu / Ktore stáwy przerywáia / doły y przekopy
y káruže ná záby czynia: á potym wysycháia / y gársči wody w
dolách onych nie naydzieš. Potop pálace pánškie przewra-
cał / á korab podnosił. Mále przesládownie / y iednego kro-
lá práwá / wnet heretyetwá pogubia. Al Kościoła Božego y
chwalcow Troyce s. wszyscy Monárchowie Pogánšcy / y šli
Krolowie y Schismáticy y heretycy wygubič nie mogli. Im ná
nie wody ná ich potop wieceý puszczáli / tym sie oni bespiecz-
niey w Božey rece / iáko w korabin podnosiłi.

Heretye gina y
vstáia.

Matth: 16. & vl-
timo.

Pise Theodoretus / iz do swoiiego wieku nálažl 76. sekt
heretyckich / á wszytkie / práwi / záginely: y inž zá tego wieku
žadna sie nie ozymála. Kto weyžrzy w prešly wiek / od Ariu-
šá / Nestoriusá y Eutychesá / bylo odwie štie sekt: áž do Lu-
trá. byli w nich wielcy pánowie / y preláci / písáli swoich kštag
wiele / broniac náuki swey: á wszyscy vstáli / y kštag ich šca-
tki žadne

Libro de heret-
fabulis.

Sutius.

ciż żadne nie zosłały. y ledwieby było wiedzieć / jeśli na świecie byli/by ich CATHOLICKA trwałosc y wielkosc / z bzydkoscia nie wspominali. Luter ledwie siedm lat krolował: oderwał od niego ludu wietrza część Zwingli y Nowochrześciany. A od Zwingli mało nie wszystko pociągnął za sobą Kalwin: od Kalwina / Puritani / Trubeysie / Ariani y Ebionite / wielka horde odciągneli. Ktorzy wszyscy pomалу pomалу niezgoda nie szczęcia / y bliska im śmierć / iako tym co sie przedło szkarzacia / grozi. A tak proszę / mówcież świętym Jeronymem: W tym Kościele trwać bede / który od Apostolow fundowany / aż do tego czasu stoi. Stoi ten Kościół który stawia Trojce przesiwiera / y od Jeronyma s. aż do naszych czasow / przez lat dwanaście set. Jeśli sie on Kościelna trwałoscia przez lat cztery sta chlubily wspierał: a coż my / ktorzysmy pultora tysiąca latiego stątku y trwałosci tej doznali?

Pelen świat wiary o Trojcy s.

Włoskie / Hiszpańskie / Francuskie / Niemieckie / Angielskie / Polskie / Czeskie / Węgierskie / Greckie / Moskiewskie / Perskie / Ormieńskie krolestwa / pełne są wyznawcow Trojce przesiwiera / y w Syriey / w Egypcie / w Etyopiey / y pod Tureckim panowaniem / bez liczby ich sie nąduie. A wielow naszych / na wschod słońca / Indyę wielkie / Na zachod / Ameryka: Na polnocy / Japonia. Na południe / Brasília / nowe a niewiadome narody chwata sie Trojce y bostwa Chrystusowego napełnily. A wy pokatni / sami rozumniejszy być chcecie / a w swoim sie głupstwie y zgubie wieczney dla takiej niewierności y odstępstwa kochacie?

Hereticy niech-
cąc wiary CATHOLICKA chwata.

A temu sie przypatrzcie: iż waszy Ministrowie y Socii z swoim Statoriuszem / do tego sie znają / iż sie wszystkim Doktorom y Conciliom / y starożytności wszystkim / okolo wiary Trojcy s. sprzeciwiają. Czego y Kalwinistowie na sie nie przą. Wszyscy wyznawają / iż tak Arius nauczał iako oni / ktorzy od wszystkiego świata po wszystkie wielki / potępiony jest. A coż za tym idzie? To: iż tym wyznaniem naukę CATHOLICKA pochwalają / która sie ze wszystkiemi Doktorami y wszystką Kościelną

Ścielną starożytnością / zgadza: a ściebie potępiała / iż na o-
nych miejscach nastąpili / y naukę ich rozkrzesili / które świat w-
ysyłał za heretyki y puczłate osadził. Te prawde z wst ponie-
wolnych P. Bog wyrył: iż rądzi nie rądzi / naukę naszą stá-
rożytna y z tym Apostolską y prawdziwą zowią: a ściebie są-
mi heretyckim potomstwem ospeciała.

Wielki dowód prawdziwego Kościoła Bożego, Biskupi y Docto-
rowie od Apostołów po sobie następujący / y moc a świecenie
ieden od drugiego biorący. Bo gdzie Biskupów y porządných
pasterzów nie masz: tam y Kościoła Bożego nie masz. Gdzie
prawdziwych posłańców od Boga nie masz: tam prawdy ob-
iawionej z niebá ná zbawienie ludzkie nie masz. Posłań-
mowi Apostoł Duch s. Biskupy / aby rzadzili Kościół Boży.
Gdzie starszych prawdziwych y od Boga posłańých nie masz:
tam rzadu nie masz / bez którego każda Rzeczpospolita wpada.
Coż v was za Biskupi? Kto z waszych ministrów moc wziął
porządną y wysyłanie / bez którego / mowi Apostoł / odpráwo-
wać poselstwa Bożego ni kt nie może / ná naukę y rzadzenie
duś ludzkich: Tá moc bierze się / ábo od samego Boga z cudá-
mi ná dowód poselstwa / iáko wziął Moyses y Apostołowie:
ábo przez kładzenie ręki y świecenie od tych którzy Aposto-
łá linia idac / cudá także czynili. Jesli wáśy ministrowie od
Boga samego posłani się być mienia: czemu cudów nie czy-
nia / a prawdy wysłania swego od Boga nie dowodzą: a iesli
cudów nie máia: niech wkażą successia y rodzay / y orce swoje
od których dziebieństwo / nauki y mocy do sprawowania táie-
mnie Boskich / przez rece kładzenie y świecenie / wzięli. Tego v
nich nie náleść / v nas tego pátrzyć. My sami Catholicy Bi-
skupy mamy / potomstwo Apostolskie y namiestniki ich ma-
my: moc do nauki y Sakramentów / rodziem duchownym / y
świeceniem podána mamy. Nam tedy y Catholickiemu ka-
zaniu wierzyć macie / iáko práwym posłańcom od Boga: a nie
tym wretom / y oknem do dwie włáżącym samosłańcom: Kto-
rzy żadnego znaku y wywodu o swoim porządnym od Boga

Następowanie y
święcenie, do-
wód prawdzi-
wego kościoła.

Akto: 10.

Rom: 10.

Abo cudá, ábo
święcenie, do-
wód prawdy.

Lekkowier-
ność,

posłaniu y robzaniu/dać nie mogą. Jda iako Mahomet/ktory
żadnym cudem zakonu swego sprośnego/ podeprzeć nie mógł.
O nieczemna lekkowierności wasza. Gdy dom budniecie / nie
lada sie ciesli onego nakladu zwierzycie: a gdy sie o zbawieniu
pytacie / y dom sobie wieczny budowac chcecie / lada komu y
wygnanciom postronnym niedoznanym / zwierzacie sie dusz
swoich. Ktorzy ani zywota pobożności / ani cudami iakie-
mi z Bozey mocy wstawieni nie sa / y swiadcetwa żadnego
od Bościola y starszych nie mają.

Jako nie plakat nad nierozumem waszym? Drogi wtara-
tey od Oycow ss.przez tyle set lat odstepiecie.puszczacie sie za
ludźmi omylnemi / ktorzy wam obce y nowe Bogi przynoszą.
ludzie bledni/ y w bledy was nieostrożne prowadzacy/od wiara-
ry do niewierności/ od Boga iednego do wielu bogow. Coż
wam za pieczęci wysłania swego od Boga swego ci ministrowie
wkazuia? Pisimo złezrozumiane y zfałsowane chytreni
wykłady ich wkazuia. niezgoby y odmianny płochych myśli swo-
ich przynoszą. Kacerstwo po kacerstwie. hardscia sie/ ktora
swiat wszytek Chrzescianski potepiac smieia / zalecia.
wzgardzie nierozumliwa swoje / ktora swiete starozytne Oyce /
Doktory/ y Concilia odrzucili/ wkazuia. Pobożnego zywota
zmyslenie y osutkanie na sobie wdaia. y inne piekne znaki swego
poselstwa miasto cudow wam y successiey podacia. na ktor-
rych y naglupszy poznacby sie mogli: iz to ludzie nie z Boga. y
osutacby sie im nie dal/ iako Prorok mowi: Iz droga prawdy
Bozey tak wielka y znaczna jest / iz y glupi pobladzić na niey
nie mogą.

Ma: 35.

Pismo potargane
nie przynoszące
prawdy nic.

Zdrady herety-
ckie trudno po-
mac.

Uniemacie gdy wam pismo z Bibliey/ y wrwane z niey
flowa/ przynoszą: aby wam prawde przynosili? Nie mylcie sie/
bo y czart z pismem idzie/ a zdradza/ prawdy nie mając. Unie-
macie abyście im na chytrości ich ktorymi was z tegoż pisma
łowia/ odpor dac mogli? Mylcie sie. Bo to cwiczeni w fałszu
rzemieślnicy / a mistrza mają wczonego / ktorzy we wszystkich
kacerstwach skutki swoje iako zdradliwy na ludzka zgube wile-
wypiszą

wyprawował. A mniemacie abyście rozeznąć mogli / gdzie
prawde mówią / a gdzie fałsz? Nie mylcie się. Bo wy oracze/
kupy / y Szlachty prosta / y mieszczanie / y rzemieślnicy / roz-
sadku zto y ostrożności nie macie. Wy którzy od młodości nad
pismem y Kościelną prawdą siedząc / y wstawicznie w szko-
le Bożym rozmyślanie y ćwiczenie mając: ledwie siłą ich
drugdy poznawamy: a wy zabawieni światem / y niewmiecie-
tni / iako sieci ich którymi was czarcowskim rzemieślniowia/
poznać y rozsadzić y wchodzić ich macie? Dobrze wam owie-
czkom w prostocie trwać / na tym przestawać: iż swoje własne
y od Boga posłane pasterze starowieczne Biskupy y Plebany
macie. którzy od siedmiu set lat Chrystusa y prawdę zbawien-
ia do tego Królestwa wniesli. znać ie y głosu ich słuchać
możecie / a obcy mi którzyście nie widali pogardzać / y wile-
kła się w nich bać / aby się w skorze pasterstwy nie zatuli. Dobrze
choremu / na mądrego lekarza trafiwszy / mówić: Nie wiem co
mi zdrowo: Ty mi sam potrawę obieraj / a ja słuchać będę.
Dobrze wam iako uczniom Bożym / do starszych swoich po-
rządnych mówić: Wy z Bogiem rozmawiajcie / y o iego się
woley y tajemnicach dowiadujcie: a my was słuchać będziemy /
y czynić / co przez was P. Bog rozkazuje / nie opuścimy. Wy od
Chrystusa chleb bierzcie / a nam go rozdajcie. Do reku go wa-
szych pierwej Pan dacie: a my z reku waszych patrząc y biorąc
żyć y zdrowi będziemy. Dobrze wam rozumieć wasze miastka pod
posłuszeństwo wiary podmiatać y wiazać / a mówić: Nie rozu-
miam iako Bog jest w Trocy / iaka różność jestestwa od per-
sony / iako w trzech iedną naturą / y iako w Chrystusie dwie
naturze / a personą y hipostasys iedną: ale to wierze / gdyż to P.
Bog obiawił / y Kościół iego słup prawdy nieomylny / tak na-
ucza. Jego wszechmocności wymować nie chce / wiara się tu
nieomylnym słowem iego / iemu zalecić y przysłużyć pragnie.
Tym którym nas porucił / wierze / y na iego się rządzeniu y w-
rzednikach nie omyle.

Pomniacie wszdy na dusze swoje / które taką niewiernością
gubicie.

Exod. 16.

Matth. 14.

Potępienie wie-
czne ná niewier-
ne.

Ioan: 3.

Matth: 12.

gubić. W Syná Bożego iáko Boga práwego y iednorodne-
go od Oycá/ nie wierząc: inżesćcie osádzeni iáko mówi Ewan-
gelia. Abo to máły grzech niewiernosć: ábo to máły grzech
odmiátanie prawdy/ y odwrócenie oczu od światłości Bożey
y náuki: Żá takim grzechem/ długo w nim leżąc/ wpásć w zá-
slepienie wieczne y zátwardzenie mózżcie: z którego iáko z
grzechu przeciw Duchowi ś. trudno wynisć y powstać. Bo yćie
sie ognia one^o który jest Apóstátom y odstępcóm/ y niewierný
zgotowany/ do którego dziś przez śmierć nieperwey godziny
wtraceni być możecie/ á dłużej do pokuty czekać was P. Bog
nie będzie. Nie pogárdzayćie cierpliwosćia tego nád wámi/
iż was zárazzá te bluźnienia/ którym Troyces. y nawayšzego
iednego Boga śpecićie/ y z nim walczyćie/ nie zabija. O sto-
mo/ iáko z żelázem walczyšćo ciáło miékkie/ iáko ná c s; goźdź
biješć: strzeźćie sie/ ábysćie sie znaglá iáko Ariusz nie rozpukli/
y Judašowskiego Karánia znaglá nie podieli. Jáko Julianus
odstępnik od wiary/ y Valens y Humerikus Ariánsky Cefárze/
y Nestorius y inni heretycy/ które P. Bog naglá y stráśliwa
śmierćia o takie wporne bluźnienia pobily do piekła posłał.

Gniew Boży y ná
nas przywódzá
herezye.

Nie przywódzćie ná nas gniewu Bożego y zguby tey o-
czyzny y królestwa/ w którym ten świecki pokoy z námi ma-
cie/ iáko Ariani y inni kácermistrze/ Sáráceny/ ná Kościoly
wšchodnie y Turki przywiedli. Dla czego dziś Grecya/ Azya/
Egypt/ Afryká/ y inne wielkie królestwa pod mocá pogánst-
wa stálá: Dla tego/ iż po wiešcy części ludzie Chryśćianscy
Boga Chryśćianstkiego odstapili/ á obráli sobie Ariánskie/
Mácedoniánskie/ Nestoryánskie/ Eutychiánskie/ Monotelis-
ckie/ y inne kácerstwa/ y od iedności Kościelney odšcepien-
stwa/ ktorými sie lżel P. Bog/ y z nich wielkie grzechy króiny
y domy ich nápełniály/ y pobożnosć wšeláta prostoy y cnot
Chryśćianstkich wstawáá: y podał ie P. Bog w rękę y niewo-
lá pogánstá/ ná ktora y dziś z żáłościa pátrzym.

Wagrowie Aria-
ni náko pokará-
ni od P. Boga.

Obroććie oko y ná sasiády y mistrze swoje Siedmigródz-
ny/ od ktorychesćie ten iad wzięli. Tám sie wiešow nášych
Arián

Ariaństwo osiadało tam głowie swej łosze wstało. Tam Blam
 drata tam Stankar tam inni wieloboznicy y Ariani / gniazdo
 swoje / młodego pana osiadały / wplecli: A długoż sie tam
 szerzili. P. Bog bluźnierstwa ich wśetecznego / y glupstwa a
 śaleństwa obywatelow onych / długo nie cierpiał. Ktorzy z
 tamtad przriedzają / żalosne spuszczenie ziemi tamtej / y wy-
 bicie oney ślächty / Ktora po kilkátroć Cácholiki z swej ziemi
 wyganiała / y ludu Ariáńskiego od głodu y mieczá pożarcie o-
 pisują. A gdy powstał heretyk Sekel Mozes / a swoim Aria *Sekel Mozes co*
 nom Cácholiki / Ktorych było troche / zwłaszcza w Kolożwa *wczynił y iako*
 rze / wyganiać dopuścił: oni nie tylo ie wypędzili / ale iedne po *zginął.*
 zabijali / dągie porąbili / ośátet Turkom do niewoley podali.
 Miłosierńiecy byli Turcy / Ktorzy ie y z odwozy swemi wolno
 pusćili / y ośelali tam / gđzieby zdrowie swoje zachować mo-
 gli. Ariani wygnawsy Cácholiki / Kościolich / Ktory iesze *Furia Ariáńska.*
 Krol Máchiás / z wielkim nakładem y ozdoba zbudował / z fu-
 ria dyabelska z fundamentu / aż do iednego kámenia / y inne
 nakładne y wielkie budowania Collegium y Seminarium /
 obálili. Po naswietšym Sákrámencie deptali / do obrazow
 strzelali / y inne okrucieństwa y wżgárdy Bogu w Trocy iedy-
 nemu czynili. Kila miedzielnie wysło / gdy onego Sekel Mo-
 zesa zabít P. Bog / a w kilá miesiecy rozboyniki one Kościo-
 łow Ariany wygubili: a Cácholiki zaś do miásta onego / ze czcią
 wprowadził. Tátiego sie karania od P. Boga boycie / wczesni
 cy odstepstwa y niewierności / y niewdzieczności ich.

Prochescie / leda was wiátr rozwieie. Suchascie rozgá
 obcieta od máice / lada ogień was spali. Wodascie z deszczu /
 zaraz wyschniecie iáko / y przodkowie waszy Ariani / y inni he-
 retycy. Na Ktorych rzecie sie rozumu / a buduycie sie nádrze-
 ka prawdy Cácholickiej / Ktora záwždy plynie y wwfela miá-
 sto Boże / a idzie od miásta do miásta / od narodu y narodu /
 y trwa y trwac będzie / iáko Boškie nášale budowanie / ná-
 wiekli. Boże buš ludzkich miłosńiku / Ktore sobie ze krwie y
 smierci / y zmartwychwstania iedynorodnego Syná twego

gotnieſz / wywiedź te błędna trzode z ciemności do ſwiałłoſci prawdy twoiey. Wywiedź ie z cieniu śmierci do żywota: z mocy ſátanſkiej / do ciebie Boga prawdziwego. Przez tegoż JEZUSA Chryſtuſa / z ktorym w iednoſci Duchá ſ. krolnieſz Boga ieden / ná wielki wieków. Amen.

Kazanie na dzień przenay wyſzſzey y przenachwałebnieyſzey Troyce S.

Czynione Roku P. 1604. W Krákwie.

Od X. PIOTRA SKARGI, Societatis I E S V.

Daná mi ieſt wſeláka moc ná niebie y ná ziemi. Atak cho-
dzac náuczaycie wſytkie narody, chrzczac ie w imie
Oycá, y Syná, y Duchá ſ. náuczaiac ich chowác to
wſytko com wam roſkazał. A oto ia z wámi ieſtem
po wſytkie dni, áż do ſkończenia ſwiátá. Matt: vlt.

Dwoiá moc
Chryſtuſowá.

Wcprzenaſwielteſzego Boga y Páná náſzego
JEZUSA CHRISTUSA wielká y dwoiáká ieſt.
Jedná dziedziezna / ktora ma od Oycá / nie
daniem doczeſnym / iáko by ie y kiedy niemial:
ále rodzeniem przedwiecznym bez czáſu / iáko
Syn iedney náтуры z Oycem / o ktorey ſam mo

Ioán: 10. & 16.

wi: Ia y Ociec iednoſiny ſá. Wſytko co ma Ociec, moie ieſt. Bo
Syn iednorodny weſſmłkiem ieſt iáko y náтуры Oycowſkiej iż
ieſt Bóg z Bogá: ták y tego wſytkie^o co iedno Bóg Ociec ma.
Druga ma moc nábyta y wyſłuſzona z ſtrony człowieceńſtwá
o ktorey tu mowi Pan: Daná mi ieſt moc ná niebie y ná ziemi. Bo
potym gdy woley y roſkazaniu Oycá ſwego doſjć weczynił / y
poniżył ſie poſłuſnym / áż ná śmierć ſromotná / y dał krew y
zdrowie ſwoie ná zbáwienie ſwiátá wſytkiego / iáko mu Ociec
kazał:

Matth: 28.

Nábyta y wy-
ſłuſzona moc.

Philip: 2.

Łazał: wynieſiony ieſt na wrząd nawyżſzy y na niebie y na zie-
mi: aby ſie weble rządu y wolej iego wſzytko inż działo: aby
młt: iako bez Joſephá w Egiptcie/ bez roſkazania iego/ reka Gen: 41.
y noga nie ruſzył.

Tey mocy Pan náſz chcecażżymać na dobre ludzkie / aby
ci ktorzy mu dáni ſa / y ktore drzogo kupił / y cieſtko ich do-
ſtał/ mieli od niego żywot wieczny / to ieſt / ſzczeſcie nawyżſze Ioan: 17.
y nie odmienne: roſzyła na wſzytek ſwiat poſtánce ſwoie Apo-
ſtoly y inne wcznie / aby Ewángelia roſzgłaſáli / á do brania
żywota wiecznego przez Chrzeſt / y odpuſzczenia grzechow / y do
łáſtki Bóżej / wzywáli wſzytkiego ſwiátá ludzi. Aby ie pier-
wey náuczáli/ toż chrzcili. Co ſie o dorosłych rozumie. Bo džia
teczki mogły bez náutki być ochrzczone/ iako o tym inſzy czas ieſt
mówiema. Ty dorosli iako náuczáli wiary o iednym Bogu w
Troycy / o Oycu / Synu / y Duchu ś. ktorego ſie moca chrzcic
mieli: przypominamy ſobie przy tym ſwiecie wielkim / y po-
śilamy ſie w wierze nieomyłney náſzey: á tym ktorzy bluźnia
Chrzeſciánſkiego w Troycy Bogá / oczy iako możem / z dár-
u Bóżkiego otwarzamy. Do wiary zaś y Chrztu / iako cnot
ſwietych y pełnienia roſkazania Bóżkiego / y dobrych wczyn-
kow potrzebá / y iako pomoc do wſzytkiego mamy / od tegoż
Páná/ktory z námi być chce áż do końca ſwiátá: w drugiey cze-
ści dolożym / za pomocą y darem Duchá ś.

Doroſte pier-
wey náuczać
toż chrzcic.

P I E R W S Z A C Z E S C.

Iako Apoſtłowie náuke y wiáre o Troycy przeſwiętey
ludziom podawali.

N Jkogoż z dorosłych bez náutki do Chrztu ś. nie puſci-
li Apoſtłowie. bo każdy pierwey wierzyć miał w ied-
nego Boga / y w iedne^o Meſſyáſá *CHRISTVSA* Sy-
ná iego / w ktorym ſámyim zbáwienie náleſć mogł: toż do
Chrztu ś. przyſkopić. Wiárą z ſłuchania pochodzaca vpředzać
Chrzeſt miałá. Tá náuka drugdy była krótka / drugdy dłuſſza.

Wiárą vprše-
dza chrzeſt.

Nauka krótka
y długa.

Pogańskiego pi-
smá używali A-
postolowie.

Rom: 1.

Aktor: 17.

Ex Arato.

Stromatum 6.

Drugdy prosta y łatwa: drugdy głębsza / iáko kto z dárú Bożego potać mógł wedle potrzeby y czasu. Naprzód każdemu / między Pogańszczyzną zwłaszczá / iednego samého Boga y iedno Bos-
stwo opowiadáli / od wielości Bogów y bóstw ochwałili / ed-
razáiąc ie. Czego y Philosophami y Poetami Pogańskimi do-
wodzili / ktorzy do wiadomości o iednym Bogu / z rozumu
przyrodzonego / przychodzić mogli: iáko s. Apostoł twierdzi /
y sam świadectwa Pogańskie o iednym Bogu przywodzi. Oni
żywali y pisma Sybil / iáko napisał Clemens Alexandr: ktore
wielu onego bázno były w Pogan wstawione / y o prawdzi-
ści ich wątpliwości nie mieli. A nawiecey z pisma s. o ktorego
dawności y Proroctwach ná przyszle dálekie wieki / y iáko od
Ducha Bożego podane iest oznáymiac / ludzie sposobne do
wiary o iednym Bogu czynili. A CHRISTVS IESVS Du-
chá im świętego dawał / y wiare / ktorey dochodzić rozumem
nie mogli / w serca one wlewał / y náuke posłańców swoich /
cudami wielkimi potwierdzał y umacniał. Tia ktore pátrząc /
y pomoc wnetrzna y láska z niebá miać: rzeczy trudne y nie-
rozumiane wmięrzili / y wiara prosta dostawáli prawdy y nie-
biestkiey mądrości: y zá tym przez Chryste s. do odpuszczenia
grzechów y wspięcia do żywienia w odrodzeniu sie ná Syny Bo-
że przychodzili. A głębszego pojęcia ludziom / á tym nawiecey
ktorzy drugich náuczać mieli / y ktore po sobie ná Káthedrách
zostawiali / o iednym Bogu y bóstwie iednym / wiele pisma
przywodzili / y wkládzowali one słowa: Pan Bogiem iest / á nie máś
innego, iedno ieden: y ná niebie y ná ziemi nie máś innego. Honor
Stuchay Izdráelu, Pan Bog náś, Pan ieden iest. y ono: Akto Bo-
giem iest okrom Pána? kto Bogiem iest okrom Boga náś? y ono:
Iam iest, iam iest Páncm, y okrom mnie nie máś Boga.

O iednym Bogu
nauka.

Deut: 4.

Deut: 6.

Plal: 17.

Iza: 44.

O trzech perso-
nach w Bóstwie
trudna nauka.

Aktor: 2.

Aktor: 17.

A gdy o trzech w bóstwie personách náuczać przyszło:
gdzie mogli y póki było potrzeba / zaniczywali tájnice o-
ney / dla trudnej iej rozumienia. y przetoż ná pierwszym swo-
im Kazaniu Piotr s. do Żydów nie o bóstwie Chrystusowym
iáwnie nie nárażá / iedno tylo mówi: Iz Pána IESUSA Bog w-
czynił Pánem

czynił Pánem y *CHRISTVSEM* Messyášem, tego ktorego wkrzyżowa-
li. y Apostoł w *Athenách* / w *Arcopagu* / iednego Boga kros-
ty swiát stworzył / y to co ná nim iest / opowiada. á o *CHRIS-
TVSIE* to tylo mówi: iż go Bog od śmierci wskrzesił, y sędzia v-
czynił swiátá nřytkiego: rádzac áby żywot odmieniáli / y poku-
te czynili. Bostwá tego nie obíawia ná przodku / áby wielości
Bogow nie zbał sie wnošić. gdy náuke przeciwn Bogom ich
podawał / á o iednym tylo wiedzíte / y weń wierzyć kazáł. *Mo-*
gli Poganie y narody wřytkie zbáwieni byé w iednego Boga *Poganie iřko*
wierzac / á wedle práwá przyrodzonego cnotliwie žítac / á o *mořli byé zbá-*
wieni.
Troyce y trzech personách w bostwie niewiedzac. Jáko teř y *Y*
řydowie mogli zbáwienie mieé / choé znácznie y wyraźnie o *Y*
CHRISTVSIE niewiedžili / áby byl Bogiem tym co y *O-*
ciec. bo tájemnicá tá odkryta wřytkim nie bylá / iáko trudná y
ná on čás v grubych serc y prostych pořytku nie czyniáca:
pořli Duch s. nie spáł / á do rátkiego nowego winá nowych
beczeł / to iest / serc ludřkich nie zřetowál.

Lecz gdy náuka w veznách Chřešéiáńřkich zá ořwiece-
niem Ducha s. rořlá: á nie tylo mlekiem / ále y chlebem podro-
řle karmié sie iuř godžilo / gdy Apostoł mowil: *Iř miedzy dosko-*
nátemi mądroř mowim: to iest / mądre y glibřim wiádomo-
řci w zákonie Bořym oznáymuiem: iáwne y wyraźisíte Bo-
řciot s. Apostořłsti / o *Troyce* s. mowil y náuczał.

Ná przod wkázywáli / iř o Bogu w *Troyce* iednym náu-
ká v *Moyřeřá* y *Prorokow* w piřmie ich pokrýta iest: choé čie-
mna / á předsie iest. Bo záraz przy stworzeniu řwiátá / *O Du-*
chu Bořym iáwne řlowo iest: iř sie do stworzenia řwiátá przy-
czynil. y gdy veřynié mial p. Bog cřlowieká / mowí iáko z *Se-*
nem / y *Duchem* s. *Veřynmy* / práwi / cřlowieká ná obraz nářř.
Nie do *Anřolow* to řekl: Bo cřlowiek nie ná *Anřelsřa* twarř
veřyniomy iest: ále do sobie rovných w bostwie y mocy person:
Veřynmy. *řc.* *Řtemu* / gdy ná *Sodome* puřil p. Bog ogieñ /
mowí *Moyřeř*: *Puřil Pan od Pána ogieñ iáko deřeř z nieba*. *To*
iest / *Syn* Bog od *Ořcá* Boga. y *Abiam* trzech widzac / iedne-

Hebr: 9

1. Cor: 2.

Doskonářřym
glibřa náuka.

W řlarym piřmie
zákryta náuka o
Troyce ř.

Gen: 1.

Gen: 11.

Gen: 19.

Gen: 12.

Num: 6.

Pfal: 31.

Pfal: 66.

Iza: 6.

mu sie poklonil. y w błogosławieństwie kápláńskim nád lui-
dem / trzytroć sie Bog ábo Pan miánuie. Dawid w Psálmie
mowi: *Słowem sie Boz kim zmocniły nieb á, y Duchem wstiego w-
sytká síla ich.* Gdzie trzech miánuie / Pána / Słowo / y Duchá.
y trzem personom stworzenie świata przypisnie. A w drugim
Psálmie tákże iáko Aaron błogosłáwiac / trzytroć to słowo Bog
miánuie: *Błogosław nas Bog, Bog náš, Błogosław nas Bog, y niech
sie go wsytká ziemiá boi.* A Prorok Izaiáš widzac Boga / slysat
ono troyświète śpiewanie Aniołow Bogu sie w Troycy klánia-
lacych / gdy mowił: *Świety, świety, świety Bog zasłepow, pełná
jest ziemiá chwały iego.* Toć tu o Troycy s. ácz ciemne / ále
prawdziwe wyznánie / y fundáment nieiáko głęboć wko-
pány y zágrzebiiony v tego wiáry nášey budowánia. Ktory sie
záś iásno bárzo w nowym zákonie / iáko niżej sie dołoży / od-
trył y objaśnil.

Dla czego v ślá-
rych zákrýta by-
lá o Troycy s.
náuki.

Przyczyny dla czego w Kościele stárym odkryta tá o
Troycy s. náuká nie bylá / te są: Jedná / iż sie bać było potrze-
bá / áby on lud prósty y do báłwochwálstwa bárzo skłonný / nie
rozumiał / iż trzy Bogowie są. y dla tego Móyżesz gesto y iá-
śnie / o iednym Bogu / iáko jest wyżšey / náuče im podáie / á
táiemnice o Troycy s. nie otwára. Boby iey byli nie poieli: á
wzgoršýć sie grubościá swojá z tego mogli. Druga jest: iż bez
tego do zbáwienia y láski Božey przysć mogli / czekáiac Mes-
syášá o ktorým wiedzieli / y ktorego im Móyżesz nátracał / zá-
milczywáiac iáki być miał: iż tenże Bog ktory zákon stáry
dał. A ná koniec tá wielká táiemnicá / chovála sie nadoško-
nášemu mistrzowi y naywyżšey mądrosći **CHRYSTUSOWE**
y zákonowi nowemu y lepszemu. Gdy ten mistrz przyszedł /
nie z literá sámá tylo y náuka do wchá / iáko Móyżesz /
ále z duchem y láská do serca: áby iáčno było wierzyć rzeczy ro-
zumowi niepodobnej y nie trudno czynić rzeczy nášey nie-
wdołności ciężkie / ktore Bog kázal. Táki mistrz y náuczyciel
náš jest **CHRYSTUS** / iákiego nigdy nie było ani będzie. y dla te-
go sámemu sobie to imię **Mistrz** przywołaszyl. Sam / prawi-
wášym

Chrystus z Du-
chem s. y láská
przyszedł.

Matth: 23.

wąsłym mistrzem iest *CHRISTUS*. Bo ten oczy serdeczne o-
tworza / y rozum niebieński y wiare sam wlewa. Przetoż trudne
rzeczy podawać mogł / bo sam do ich rozumienia y wiary / Du-
chem s. serca sposabiał. On sie sam Bogiem prawym w cieło
naszym wlazał. on Duchą s. także tegoż Boga na świat po-
stał. on Oycą swego iako Boga uczcił. on o iednym nieroz-
dzielnym Bostwie naukę rozsił / y o Troyce s. tajemnicę wla-
zał / gdy między innemi słowy powiedział naznaczyć się ono tajemnicę o
y nawietse / ktoreśiny słyseli: *Chrzęście w imie Oycę, y Synę, y* *Troyce s. od-*
Duchę s. Czemuż trzech miannie / czemu iedne moc we trzech krył.
do odrodzenia y grzechow odpuszczenia wlażniet / iż Bog ieden
iest w naturze y Bostwie / a trzy sa w tym Bostwie osoby / O-
ciec / Syn / y Duch s. A iako wysokie^o y drogic^o budowania sam
nawyszy mistrz dokonywa / y ostatnie zwycięstwo Joab he-
tman Krolowi swemu samemu zachował: tak budowania Ko-
ściół wielkiego / do ktorego Prorocy materia gotowali / sam
nawyszy mistrz dokonał / y taka tajemna y trudna nauka /
Troyce s. dom swoy oświecił.

Pani Chrystus

tajemnicę o

Troyce s. od-

krył.

2. Reg: 13

Jako o Troyce s. v Prorokow nauka zatopana iest y za-
trudniona / mozem z daru Bożego pokazać / y z pisać iá nowe-
go zakonu objaśnić. To iest / o Bostwie Chrystusowym y o Bo-
stwie Duchá s. ácz ciemna ále prawdziwa Prorokow świe-
tych naukę wkażać mozem / ktora sie iáśnością wielką w no-
wym zakonie potwierdziła y wsparła.

O Troyce s. ná-
uka v Prorokow
ciemna.

Naprzód o Chrystusie mowiac / przywodziim Izaiáša Isa: 9.
Proroká / ktory go zowie Bogiem: *Málcuzki sie nam národził, y*
Syn dány nam iest, y zwány Bogiem bedzie. nie słowym áni we-
dle iákiego podobieństwa Bogiem / iako Moysesá nazywał
P. Bog Pharaonowym Bogiem: ále istotnym y prawdziwym. Bo
Syn Boży iedny z Oycem natury. A przeto gdy rzekł: *Málcuzki*
się národził, to wedle czlowieczństwa. ále gdy przydał zaś:
y Syn dány nam iest. Bostwá tego doknał / ktore nie ma pocza-
tku áni rodzaín ziemskiego / ále od wieku bedacy / dány nam
iest w ciáło / ná odkupienie náse / iako ten ktory przed wieki za-
wždy

O Bostwie Chry-
stusowym z stá-
rego Zakonu.
Exod: 7.

Lk: 36.

Matth: 11.

Bog przyszedł
z cudami.

Lk: 38.

Jerem: 14.

Obstawie Chry-
stusowym v Je-
remiasza piękne
słowa.

Baruch 3.

wżdy był / y nim sie z Panny przeczysley vrodził. V tegoż Jzai-
iasa o p. Chrystusie nájdúia sie te słowa: *Bog sam przýdzie y*
zbáwi nas: w ten czas sie otworzú oczy ślepych, y uszy sie głuchych
odemknú: w ten czas chromy iáko ielen skoczy, y rozwiázze sie izeyk
niemych. Tu Messyasá / Ktory sam tákie cuda czynić miał / czy-
nił / práwym Bogiem zowie. Bo nie Oátec w áiele przýsedi do
nas y cuda tákie czyni: ále sami Syn Boży / práwy Bog / iáko
te słowa mówia: Bog sam przýdzie z tákimi cudami, y zbáwi nas.
Nie o prorokách mówi / Ktorzy cuda czynili / iáko Mojzesz /
Heliasz / Helizeus: Bo iúž či byli przed Jzaiásem mineli: ále
o przýslych cudách mówi. V tegoż Jzaiása sa one słowa:
Imie moje vsłáwnicnie cály dzień bluzniú. dla tego bedzie lud moy
wiedziat dnia onego, iż ja sam ktorym mówił: orwó iestem. Ten kto-
ry mówił przez Proroki / ten sie sstał z námi obecnym / y sam przez
sie nas náuczał.

A Jeremiasz w záchwyceniu mówi do Messyasá przýsle:
Oczekiwánie Izráela / zbáwicielu iego, czásu všískow: *Czemuž byé*
maš iáko mieskáńcy ná ziemi, y iáko podrožny stepniú do gossody á-
bo mieskáńca? Czemu byé maš iáko tułácz iáko mocny ktory zbáwié
nie moze? A tyś iednák w nas iest Pánie, y twoie imie wzywáne iest
nád námi. Nie opuścayže nas. Chrystusá czekała Synággá / y
dziwúie sie Prorok / czemu ná ziemi ták vbogim byé miał / iáko
podrožny bez domu wlasnego. A iż będąc mocnym / z mocy sie
swoiey ná krzyžu y w mece vragác dáł / iákoby siebie wybáwié
nie mogli / ten ktory inne wybáwiał. y o tym doložil ono slo-
wo: Tyś w nas iest Pánie: tyś nášym Bogiem, á my ludem twoim.
Bo imie twoie nád námi wzywáne iest. to iest / ty sie zowieš Bo-
giem nášym / nie opuścayže nas. Otož wiđzim iż Messas
ktorego czekał / y ktory ná ziemi vbogo mieskáł / y choé mocny
y niezwyčiežony / niemocnym sie ná krzyžu dla nas sstał: iest
Bogiem Izráelskim: to iest / tym Bogiem ktorego božnica w-
zywála / y wolała do niego: Nie opuścay nas. Wiđíš iáko tu
choé áiemno / boštvo Chrystusowe zágrzebióne iest.

Troche iáśniey iest v Baruchá: *Ten, práwi / Bog náš iest, y*
inšego

inſzego nadeń nie mąſ: Ten nálaſt n. ſytkę droge zakonů, y podał iá zakon ſwóy dń
Iákovni ſludze ſwemu, y Izráelowi miłcemu ſwemu: á potym ná CHRISTVA.
ſiemi widziány był, y obcował ábo przemieſkał z ludzmi. Ktoż dń
zakon Izráelczykom / izali nie práwy Bog? Ktoż ten Bog
ná ſiemi był widziány / y z ludzmi przemieſkał y obcował. Nie
Oćiec, ále Syn Boży CHRISTVS tenże Bog, ktory zakonom
ſwoim ná gorze Synáí lud ſwoy nápráwował.

21 Michaś prorok opowiada: iż się w Bethleem jako czło Mich: 5.
wieć wrodzić miał *CHRIST* vs. y dokozył one słowá o Boskiej
naturze iego: *Wyscie, prawi iego od początku, od dni wiekuiſtych.* Dni wiekuiſte
iáko by rzekł: początku y lat nie ma; zázwdy ieſt y był. Co ieſt wóla *Meyſi.*
ſnoſć ſameg prawego Boga; zázwdy być á początku nie mieć.

Bácharyasť takže zostávil o Chrystusie také slová choč Zach: 12.
ciemne/ ále od s. Janá Ewangelisty tásnie vyložone: Wyleie Ioan: 19.
ná dom Dawidow y ná obyvatle Ierolimskie, duchá táski y nabo-
ženstvá, y pátrzyč ná mie beda ktorego vktoli. Ktož može dáć lá Bog vktoly ná
ste Duchá s. iedno sam práwy Bog: Otož ten práwy Bog v krzyžu.
Eloty iest ná krzyžu. Nie Ociec/ ále Syn Boží, Bog ktorego
chwalá Ewitelá w Jeruzálem y w domu Dawidowym.

Jest y wieccy innych słow choć zatrudnionych w starym Zakonie / o Boſtwie Chrystuſowym / ktore ſie opuſzczają. Do nowego patrzymy iako nie ciemno ani pod obłokiem iśnie ſie świeca / y niektore z ſtarego zakonu wyłożone ſa. Otkrom innych znaczne ſa bärzo ſłowa Apoſtołſkie / ktoremi Chrystuſowi to dacie / co Bog prawy z ludem ſwoim czynił. Nie kuſcie, prawi / CHRISTVSA, iako go drudzy ſkuſili, y od węzeln pogineli. Ktoż weżami Żydy na puſzczy karał? Izali nie Bog Izraełſki? O toż tym Bogiem ieſt CHRISTVS wedle wyznania Apoſtołſkiego. A Thadeuſ tätze mowi: Ieżus lud z Egiptu wybawił, y polym tych ktorzy nie wierzyli, gubił. Ktoż z Egiptu lud wybawił? Kto ie na puſzczy gubił? izali nie Bog prawy? otoż tym Bogiem ieſt IEZVS Syn Boży.

Widział Izaiasz P. Boga zastępów / y słyszał Anioły spieć Iz: 6.
wójcie / Święty, Święty, Święty, pełną jest ziemia chwały jego.

Ioan: 12.

Gdy mu P. Bog mówił: Záslep sěrcá ludu tego, y vsyich zátkay, y oczyich zámkní: opowídáiac zátvárdziálosť ich do Ewángelíey / y přyslego CHRISTVSA. Ktore słowá přyzwo-
dzac Jan s. ná Sydy uporne / Ktorzy CHRISTVSA nie přyznawali / řekl: To, práwí / powiedział Izáiaš, kiedy widziat chwałę
iego, y o nim mowę czynił. O kim? O CHRISTVSIE. o Kto-
rym twierdzi iásnie / iż od Izáiašá widziány był! CHRISTVS,
tenže Bog Ktorý z nim rozmawiał / Bog zastepow / Bog Iz-
raelski.

Iša: 45.

Rom: 14:

V tegož Izáiašá nářduia sie one słowá: Jam Bog y nie
máš inego, sám ná sie přysięgłem: iż mi sie kázde koláno pokloni.
Co Apostoł wzašiac nápisal: Wsýsy stánieť před trybunatém
CHRISTVSONYM. Bopísano: Zytě ja: mowí Pan, mnie sie pokloni
kázde koláno. Co Izáiaš o Bogu iednym práwym powiedział:
to Apostoł Chrystusowi přypisal. Znáiac go zá tegož Boga /
Ktoremu sie musí kázde koláno poklonit.

Ioan: 1.

Matth: 28.

Niciášíťniesęgo nie iest náđ one słowá počátku Ewán-
gelíey s. Janá: Ná počátku bylo Slovo. y Slovo bylo Bogiem. A
to Slovo Bog, stálo sě čítlem. to iest člověťkem.

A náderosyťkobyšiny nie měli inšyich słow Ewángelíey /
iedno te wdziášesęy v s. Máthěusá: Chřtćie w imie Oy-
cá, y Syná, y Duchá s. ruskěbyšiny sie z tego fundámentu sámes-
go nie dáli: gđže sie táž moc odrodzenia duše / y odpuszczenia
grzechow / y vspráwiedliwienia ná Chřtćie / dáie Synowi
Ktora y Oycu y Duchowu s. tož bořtvo iedno Ktorema Oćiec /
ma y Syn y Duch s.

O Bořtwe

Duchá s.

2. Reg: 23.

Pokažiny y o bořtwe Duchá s. stáre čiemńiesęy / y nowe
bárzo iásne písíná. Napřizod řyšym od Dawida krolá y Pro-
roka, te słowá: Duch Páňski přemowl přez me, mowá iego
přez iezyk moy. Řekl do mnie Bog Izraelski, řekl mocny Izrá-
el pánuiačynáel ludmi. Widšim dobze / iż tegož Ktorego ná-
zwał Duchem Páňským / zowie Bogiem Izraelským / y nie mo-
žem ináčesę twierdziť / iedno iż Duch swięty iest práwdiš-
ým Bogiem.

V Izáiašá

O Izaiasz słowa które Izaiasz przyczyta Bogu zastępów / Iza: 6.
o tychże mówi Apostoł: iż są słowa Duchá s. gdy mówi do Aktor: 13.
swoich Żydów: Dobrze o naszych oycach powiedział Duch s. przez
Izaiaszá Proroká: Iż do ludu tego á powiedz im: Všem vstýšýcie,
á nie zrozumiéte. widząc vyžrýcie á nie obaczýte. Zmiežšáto ser-
ce ludu tego. &c. Te slová / mówi Apostoł / rzekl Duch s. A
Izaiasz mówi / iż rzekl Bog zastępów / Bog právy. Ktož tedy
přeč može / aby Duch s. nie byl práwym Bogiem zastępów?

A temu v vřetřích Prorokův ono se slovo nájdúie: To
á to Pan Bog mowi. A Piotr s. piše: Iž Prorocy / ľudie oni s. mlie- 2. Pet: 5.
či, nářchnieni Duchem s. mowili. Toč Duch s. Bogiem iest /
řtóry v Prorokách mowił / y onym dřivne y přýřle řeczy
opovířal.

Nářtónieć piřino Duchowi s. wlařnostíi Božé přečytá-
iac / zá přawdřivého Boga mieč go nam řáže. Wlařna Bo-
gu iest / wředřie byč y vřetřko nářelníáć: To se o Duchu s. Přal: 135.
mowi: Gďřie poyde od Duchá řvego? y indřiey: Duch Pánřki Sap: 1.
nářelníř okřęž řemie.

W řlovym řás řářtónie bářzo odkřýćie / Bogiem se řo- Nový řakon o
wie Duch s. Piotr s. řák mowi do Anániaszá: Čřemu řářan- bořtíwí Duchá
řkuřit řerce tvoie, iřeř řklámal Duchowi s. Nie řklámaléř řudřiom, ř.
ále Bogu. Otož řgořá Duchá s. Bogiem řowie. řákře y Pá- Ařtór: 5.
wel s. náučza: Podřielone řa, přáwi / dářý Božé, ále ieden Duch: 1. Cor: 12
podřielone řa vřřugowánia, ále ieden Pan: podřielone řa dřielnořči,
ále ieden Bog. gďřie řego řřorego Duchem s. nářwal / Pánem
y Bogiem řowie. řenře piře: Čřřtónki wáře, přáwi / řa Kořćio- 1. Cor: 6
řem Duchá s. y mřey: Nořćie y vřwielbiářćie Boga w čiele wářřym.
řámemu Pánu Bogu Kořćiol bűdűia. iestli Duch s. má Ko-
řćiol / Bogiem přáwym iest. y gdy Duch s. w nas mieřřa /
Bog w nas mieřřa: řo Duch s. Bogiem iest. A gdy se w imie
Duchá s. řřřćim y moca řego / mowiáć: W imie Oycá y Syná Matř: 28.
y Duchá s. řořřwo řegož Duchá s. y řowna moc z Oycem y
řřnem bářzo řnáčřnie wřřnawamy.

Gďřý se polázuie z řey přawdy piřiná s. iż Syn Božý
iřt přáwy

Persony w Bo-
stwie rozdziel-
ne, ale Bóstwo
nierozdzielne.

Jako słońce są-
mo jedno.

jest prawy Bog / y Duch s. jest prawy Bog: Bo o Oycu przey-
jadney z przeciwniki nie masz / iż prawdziwym także Bogiem
jest: iakoż tedy nie są trzy Bogowie: Nie są. Bo liczbą tą
nie idzie na Bóstwo które jedno jest: ale na osoby w Bóstwie /
które są trzy rozdzielne / rodzeniem y pochodzeniem: ale Bo-
stwem nigdy nierozdzielne. Insi który rodzi / insi rodzony /
inși od obu pochodzący: ale Bóstwo jedno tak w Oycu iako
w Synie iako y w Duchu s. W jednym Abrahámie człowie-
ku zlebyśmy mówili: ten sam jest człowiek. Bo jest wiele in-
sich ludzi: Nadeń nie masz inšego człowieka: y to fałsz. On
sam jest człowiekiem: y to prawdy nie ma. Bo człowieczeń-
stwo y ludzka natura rościaga się na wiele ludzi / y na Izááká
y na Jákobá y na Piotrá zc. Lecz o Pánu Bogu dobrze báz-
mowim y w wielkiej prawdzie: On sam jest Bogiem / nie masz
nadeń inšego Boga. Jáko o słońcu mówim: jedno samo ta-
kie / iedną taką naturą nierozdzielna / y nie masz inšego słońca
nad to jedno. Tak też prawowierne wyznawamy: iż Bóstwo
jedno y Bog ieden / y naturą Boską iedną (iako *individuum* /
nie iako *species*.) W dla tegoż trzy Bogowie nigdy być nie mo-
gą / iako trzech słońców nie masz. Bo toż Bóstwo nierozdziel-
ne / y tąż naturą Boską w Synie która y w Oycu y w Duchu
s. Wszytek Ociec w Synie / wszýtek Syn w Oycu / wszýtek
Duch s. w obudwóch: rozność tylko person z pochodzenia y re-
lacji idzie: iż nie Ociec od Syná / ani od Duchá s. ale Syn od
Oycá rodzeniem przedwiecznym pochodzi. á Duch s. od obu
technieniem y pochodzeniem także różny jest: ale nie Bóstwem
ani natura Boską / która iedną jest. Chrzéścic, prawi / w imię.
nie w imioná: Bo ieden Bog y iedną moc tego / ná odrodzenie
y oczyszczenie dusz ludzkich: Oycá / Syná / y Duchá s. to
persony które liczym. Bóstwo w nich liczby nie ma. y dla tego
sam ieden Bog jest / á nadeń żaden inny.

Gdyby było Bogów wiele: áboby wszýscy byli bez począt-
ku / ábo ieden od drugiego się poczynął. Wielom ábo wszý-
tkim być bez początku / y mieć pierwsze y różne początki / nie
podobno.

podobno. Boby sie nie zgadzali / iedenby to chciał / drugi owo.
y takby sie świat mieścił / y zginąłby dla tego rzadu. A iesli ie-
den od drugiego pochodzi / to ma być albo stworzeniem albo
rodzeniem. Jesli Bog Bogá stwarza y czyni : tedy stworzony
on Bogiem nie będzie / ale stworzeniem. A iesli rodzeniem Bo-
giem sie ostaje : tedy mu dać albo wszystkie cała naturę swoje /
albo iey część wzięła. Jesli nie cała dać / toby był rozdzielne-
go bóstwa / co Bogu prawemu nie służy / który nie jest z sześci
iakiich składany / ale sam w sobie ieden y dzielić sie nie może. A ie-
sli na onego którego rodzi wszystkie cała naturę swoje bóstwa wle-
wa : toć iednym z nim Bogiem jest / y w obu iedno bóstwo /
y tak Bog ieden.

Prawdą iż trudne rozumienie / y wielka tajemnica / iż w
iednym pojedynkowym y nierozdzielnym bóstwie / są trzy per-
sony różne y rozdzielne. Przedziwne złączenie / przedziwne
przedzielenie. Sabelliusz iako y Zydowie / mieścił osoby bo-
skie w iednej / a Ariusz iako Pogańcy / dwu Bogu y dwie ich na-
turze czynił. Prawowierną nauką szrodek ma / trzy osoby wy-
znawa nie mieścić przeciw Zydowi. A iedno bóstwo y naturę
boską nierozdzielna y Bogá iednego / przeciw Pogańcom. To
wierzą CATHOLICKA choć dziwna ale prawdziwa / choć nie ro-
zumiana / ale pochwalona y zmocniona nauka tego / który z
niebá przyszedł : y oczywistym świadkiem tey prawdy jest Bog
y mistrz nasz *CHRISTVS JESVS.* iako Chrzęciiciel o nim Ioan: 3.
y iako sam do Nylkodemá mowi: *Co wiemy to mówimy* / y Ioan: 3.
cośmy widzieli, to świadczymy. Ludzieby nas y wszyscy Prorocy
y Apostołowie na wiare taką nie namówili: ale najwyższemu
mistrzowi y Bogu naszemu wstąpić rozum nasz y podać sie pod
słowo iego musi. Kto pokorniey z milezeniem y wiara klania
sie Troyce ś. Bogu iednemu / ten to rozumie. Wiara ob Bo-
gá dająca / ma wielki rozum : a nasz rozum bez wiary ob Bogá
ziawionej / ma wielkie błędy. Bog nas y pismo ś. y Ewán-
gelia nie zawodzi. Wła to sie spuścić / y na Bościola wszyt-
kiego po wszytkie wielki y wsędzie mocnym wyznaniu / y nauce
nieomyślnej przestąmy.

Kazanie na dzień W T O R A C Z E S C.

O pełnieniu Mándatow Chrystusowych, y zosławianiu jego
z nami aż do końca świata.

Przy wierze
chrście potrze-
ba pełnić Przy-
kazanie Boże.

To sie napilniey stárazmy / ábsyny do wiáry y Sá-
krámentow / pełnienie mándatow Chrystusowych
przydali. Nie tuż zbáwienie mamy / gdy wiáre o tá-
iemnicách Bożych mamy / gdy Sákrámentá mamy / gdy wier-
my co wierzyć / czego sie spódziwać / ieżeże ná tym málo : áż
gdy posłuszeństwem y pełnieniem cnót zákonu y przykładow
Chrystusowych powołanie náše do wiáry wpevniemy / iáko
Piotr s. mowi. Patrzymy ná pisma s. Páwła / zwlászczá do
Rzymian : Mowiac dlugo o wierze y táiemnicách Bożych /
tym ieżámytá : O wyskósć bogáctw mądrości y wiadomósć Bo-
żey, o iáko niepoiete sády iego y nieogárnione drogi iego ! á zaráz sie
do náuki o mándátech Chrystusowych do cnót s. Chrzesćci-
áńskich púszcza. Ná táiemnice kóskiey mądrości próżno sie z ro-
zumem wdáwác / bo sa nieogárnione : dosyćże ich wiára / ile
dáie koniu P. Bog / siegamy : ále do cnót pobożnosć Chrze-
ściáńskiy wśytko serce obracamy / y síły wśytkie ná ich wy-
konanie rospúszczamy. Zaráz Apostól przekláda te kóskie mán-
dát y rospkázania o miłosć ku blížniem / o wzgárdzie swiá-
tá / o vmartwieniu żádzey ciáł nášych / o póřorze w rozumie /
ábsyny niechćieli wiele vmiec / iedno pod miáre iáko podzielił
P. Bog dáry swe káždemu. y inych wiele do obyeczáiow Chrze-
ściáńskich náuk dáie / po wśytkim písaniu y listách swoich.
Toż czyni Piotr s. y Jákuš y Jan w listách swoich : málo o
kóskich táiemnicách wiáry nášey mowia / w klárk ie kóścielny
y do ráku stárszych y wiadomósć kłáda. wyklády táiemnic tru-
dnych / wedle zásáfu podáia : ále ná vpomínánie do cnót swie-
tych y mándatow Chrystusowych / słowá swe nawiecey obra-
cáia. Włogo nam gdy ná kazániách nášych te godzine ták
przebiegamy : áby w sercu słucháczow nášych / cheć sie do ży-
cia pobożnego zápaláły / á do pełnienia obyeczáiow od CHRI-

2. Pet: 1.

Rom: 12. 13.

ST *vs* 1 rospazanych / y ieg przykładem zaleconych / wzbudzali.

Tiech nam nie trudno siezda / was choć do swiata / Klon
ne / y ciezkie do dobrego / y Kłazona nature młacie / wpoimad /
naucać / slowy pokornymi prosić / a drugdy y ostrymi strąsyć /
nie rospaczaiac o poprawie waszey. Bo mamy z soba tegoż Pa
nā / Który nas nā te robote posłał y nā to żywio obrat. Niepo
chybne slowo y prawda obietnic iegō / Ktore nam spuszcza
mowiac: *Otom ia z wami iest aż do skończenia swiata.* Z nami
iest / z nami mowi / z nami robi / on nam dodacie nauki / y sercā
nabożne do pragnienia ludzkieg zbawienia zapala. On gdyby
potrzebā y cudaby przez rece nāše czyni! On spuszcza nam
Duchā s. nā Kzanie y rozglašanie woley swoiey / y nā wpoimi
nanie do dobrego. Reka iegō z nami / iāto iest w Dzieciach Apo
stolskich. *Wty vsy nāpełniamy / a reka iegō za serce ima / y*
mocā swoia ono nā lepsc odmienia. Seriat wszytek do takich
wiary iāta rozsiewamy / do tāt trudnych rzeczy y roznm prze
chodzacych / iāto bylo Apostolom y ich potomkom nāmowić /
bys ty Pānie z nimi nie byl? Jāko obrocić cielesne one ludzic
do duchowienstwa mogli? Jāko te rostlosy y bogactwa wido
me / y żywot ten y zdrowie opuśczać / y zā niewidome sie dobra
imāć / iāto by pewne zā niepewne (acz daleko peronteyse) dā
wac ciezkoby ludzkom nie bylo: bys ty Pānie z nimi nie byl / y
sam im wiary oney o rzeczach tāt trudnych y przykrych / y przy
rodzeniu ludzkiemu przeciwnych / niedarował / y Duchem swo
im onych nie nāpełniał?

*Mamy z soba
Pāni do nauki
Ewangelicy.*

Aktor: 11.

*Z Apostoly iāko
był Chrystus.*

Jest z nami Pan *Jn* *z vs* 1, y bedzie aż do końca swiata /
nā oltarzu y w Sakramencie w osobach chleba y winā: acz pod
przykrycin y niewidomie: ale prawdziwie / bez figur y rzeczy
fama. Jzali sie dāło od bostwa iegō dzielić moze: od dusie sie
raz nā trzy dni oddzielić: od bostwa mgdy. Jzali nie jeden
Syn Boży iest / nēdā personā ze dwu natur / bostley y ludzkiey?
Z tej iegō obecności wielce sie chlubił y niezliczone podiechy
odnośim. bo on z nami iest / lepiey niżli przy starych do Których
mowił: *Bede miał między wami przybytek / y nie odrzucę was: cho-*

*Kościół nie v
stanie bo z nim
Pan Jezus.*

Leuit: 26.

dzic

dzie między wami bede. Bo w onym namiecie albo kościele /
moca tylo y bosstwem / którym n siedzie iest / przebywał: a z ná-
mi / y ciałem obecnym / od bosstwa y mocy tego nieoddzielnym /
zostacie: nie tylo ná pokarm y pośilenie dusz naszych / ale ná
wszystkie potrzeby nasze / y iáko dobry oćiec nietylo syny karmi /
ale y odziewa y broni ich / y wszystkie niedostatki ich opátruiac /
y dzie dzictwem bogatym nádáie.

Nákoniec z námi iest y z tey miáry: iż Kościół swoy / má-
tkę naszą y dom zbawienia naszego / zátrzymawa y mocna reka
swoia wspiera / aby nigdy nievpadł y nie wstał aż do końca
świátá. Od onego czasu iáko to rzekł: Idźcie, náuczaycie, ch-
rzćicie, w imie Trycy s. Oycá, Syná, y Duchá świętego: nigdy
nam náuczyciele nie wstáli / nigdy Sákramentá nie ginely / ni-
gdy żadnym náizdem niewiernych krwie Chrześciánskiej ro-
zlewcow / y Arianow / y innych heretykow morderstwami / y
odszepieńcow przesábowaniem / Chrześciánstwo Cáholi-
ckie zwoiowane być nie mogło. Trwa stolica Piotra s. opoka
ktorey brany piekielne nie przemoga. Trwáia ná niey potom-
kowie ie / z taż náuka / z taż wiára / z teniż Sákramenty / z teniż
Biskupy y Káplany / y Doktorini / y wszystkie Diákonia / iáko
sie od Apostołow poczeło / y dla tego z námi iest Pan JEZVS.
A iáko sie on Abiá król / bierwe staczáiac z heretyki odszepień-
cy / chlubił mowiac: Z námi iest Pan Bog: bo z námi sá Káplani
iego ktoreście wy wyrzucili: y Lewitowie zostáia w nas w porząd-
ku swoim. przetoż sie was nie boim: z zwyciężeni być nie możemy, bo
Bogá z sobą mamy. ták y my tym sie ciešym.

Heretycy tym sie chlubić y podpierać nie mogą. Bisku-
pow / Káplanow / Lewitow / porządnych nie máia. wypędzili ie
y odárli / zá tym y Bogá z sobą nie máia / y dla tego nie trwáia /
y iáko chálupki przy winnicy y ogrodách wiatrem sie roznośa.
A gdzieżby Pan JEZVS w nich miał mieszkáć: z Kościółow
go wygnáli / ktore połupili y obrzydźili / y z imion Kościelnych
wygnáli. z Sákramentu go też wyrzucili. á w sercu go ich /
gdzie wiáry / pokuty / pokory y miłości / y zgody / y iedności Ko-
ścielney

Matt: 16.

s. Paral: 13.

ścielney nie máſz / nie pytay. A gdzieżby miał być v nich? Izali w niezgodzie y ſwarách ich około wiary? Tám go nie máſz. Bo Bog ieſt pokoju y zgody. Izali w ich kłamſtwách / y potwa- 1. Cor: 14.
rzách ná Kościół Boży / y ná Papieże y ná duchowny ſtan / ktoremi proſte y niewiadome wwodza / CHRISTVS mieſka? Tám go nie máſz. Bo Bog ieſt prawdy á nie kłama. Izali mie-
ſka z nimi wpołatnych y potedyńkowych iáſkiniách ich? y tám Matth: 5.
go nie máſz. Bo Kościół iego miáſto ieſt ná gorze / y pocho- Luca: 8.
dnia ná ſwieczniku ktora ſwiátu wſyſtkiemu ſwieci. Izali CHRISTVS ieſt w nieſiátkách y odmianách wiar ták wiele /
ktoremi co dzień zamiány czynia / y wczac ſie ich náuczyc ſie nie mogą? A tám CHRISTVS nie máſz. Bo ieden Bog / ie-
dná wiara / iedná ſtara y wtárta náuka / y nieodmienna pra-
wda Apostołow iego / wſytkiemu ſwiátu opowiedziána / y
Kościelnym przednikom podána. Dziękujem tedy P. JEZV-
sowi, iż z námi ieſt / z námi mieſka / Kościółá ſwego broni / y
iego fundámenty ták dawno zátrzymawa / y zátrzymá áż do
końca ſwiátá. A żálujem tych ktorzy go od ſiebie odpędziwſzy /
nedźnie gina.

Ieſt y z wámi Pan JEZVS, ſłuchácz náſzy nabożni / kto-
ry niewidoma mocá Boſką ſwojá oſwieca rozumy / y kruſzy
ſercá y wola wáſze do pokuty / iż czyni w nich odmianę / ſłom
noſci przyrodzone przemagáiąca.

Nie dármo v oltarzách one ſłowá z piſmá ſ. mówim: Do- Rut: 2.
minus vobiſcum. y to ſłowo obrácaiac ſie do was częſto dominus vo-
powtarzamy: Pan z wámi. O byſcie moc ſłowá tego zrozu- biſcum, iák
mieli y dobrze wważyli / záſłodniáloby wam w ſercu / y mo- moc máią te
wilibyſcie z radoſcią: Niczegoż ſie nie przelećne: boſ ty Pá- ſłowá.
nie zemna ieſt. Ná ni czym mi nie zeydzie / boſ ty Panie Pfál: 22.
zemna. wſytko mam / gdy ciebie z ſoba mam. A bylibyſcie
wdzięczniyſzy tey obietnicy prawdy Bogá ſwego: Ocom z
wámi ieſt: nie ná raz / nie ná dzień ieden áni ná rok / ále zá-
wždy / y ná wieki do końca ſwiátá. nie ná iednę potrzebe
wáſze / ále ná wſytkie duchowne wieczne / y ſiemſkie do-
cześnie.

czesne. Z wami Pan / miłośnierny / mocny / szczerobliwy / w
 każdej nedzy y kłopotcie wcieścić was y wyrwać z cięskości
 może. Z wami iest niewidomie na ołtarzu / iako sie rzekło :
 gdzie przez kápłany co dzień na każdej Nfsey y ofierze przeczys-
 tley / czyni wam ciało y krew swoje : abyśmy takimi dary Pána
 Boga oblagáli / ktorego czesto przestępstwy naszymi gniewa-
 my / abyśmy sie z gniewu iego y z długow takimi pieniadzmi
 drogiey krwi iego okupowali. abyśmy wyszko czego nam po-
 trzebá / przyniesieniem y oddawaniem tych dárow / wprasáli.
 Jest z wami na każdá pokusę / gdy z grzechy y z czártem y
 z ciátem y światem wojnę staczacie / y dáie zwycięstwo
 y tryumphy / iż mówim : Nawietśego sie woyská nieprzyja-
 ciół moich nie przelekne : boś ty Pánie zemná iest. Ty náuczász re-
 ce moie do walki, y pálce moie do boiu, z takimi nie cielesnymi nie-
 przyjaciół. Jest z wami na podpore sił waszych do roboty
 cnót świętych / ktore wam rostkazá : iż mówim z Apostołem :
 Robilem : ále nie ia : táská Boża zemná. Jest z wami w nedzy y
 kłopotách / iako sami mówi : Z tobą iestem w utrapieniu. gdy
 wam cierpliwosć y dziekowanie za oycowskié karanie dáie.
 y to wam lepiey niżli počiechy świećkie / w ktorych go rychley
 tráćim. Jest z wami y przy koncuráśnym / y dáie wesela śmierci /
 y przenosi nas w dom Oycá swego : gdzie w stole iego zástie-
 dziem w pokoiu y dostátku nieprzeżytym / y żadna iuż nedza
 nieprzerywanym.

Czego sie tedy báć mamy : izali przy bogáctwym y dobrym y
 hoynym oyc / synaczkowi na czym schodzi : A łozeli przy má-
 ce bogáctey y dobrej dziećie nedze iáká cierpieć : Przy mocnym
 y wielkim woysku pána swego żołnierz / śmiecie sobie poczyna /
 á nikogoż sie nie boi. Lecy y my z nim badźmy záwždy : nigdy
 myśla y sercem od niego nie odchodzác / á mówiac : Patrż na
 Pána zánóży który przedemną iest. Stoię przed nim iako pilny
 dworzánin iego / gotowy na czynienie weley iego. W nim ro-
 stóś woyská y myśl moia / oczu z niego nigdy nie spuszcze / y od
 służby iego nie odstápie. Lenić sie do roboty y posług iego /
 ktore mi

Psal: 26.

Psal: 143.

Psal: 90.

Psal: 15.

Troycę przenachwalebnieyſzey.

99.

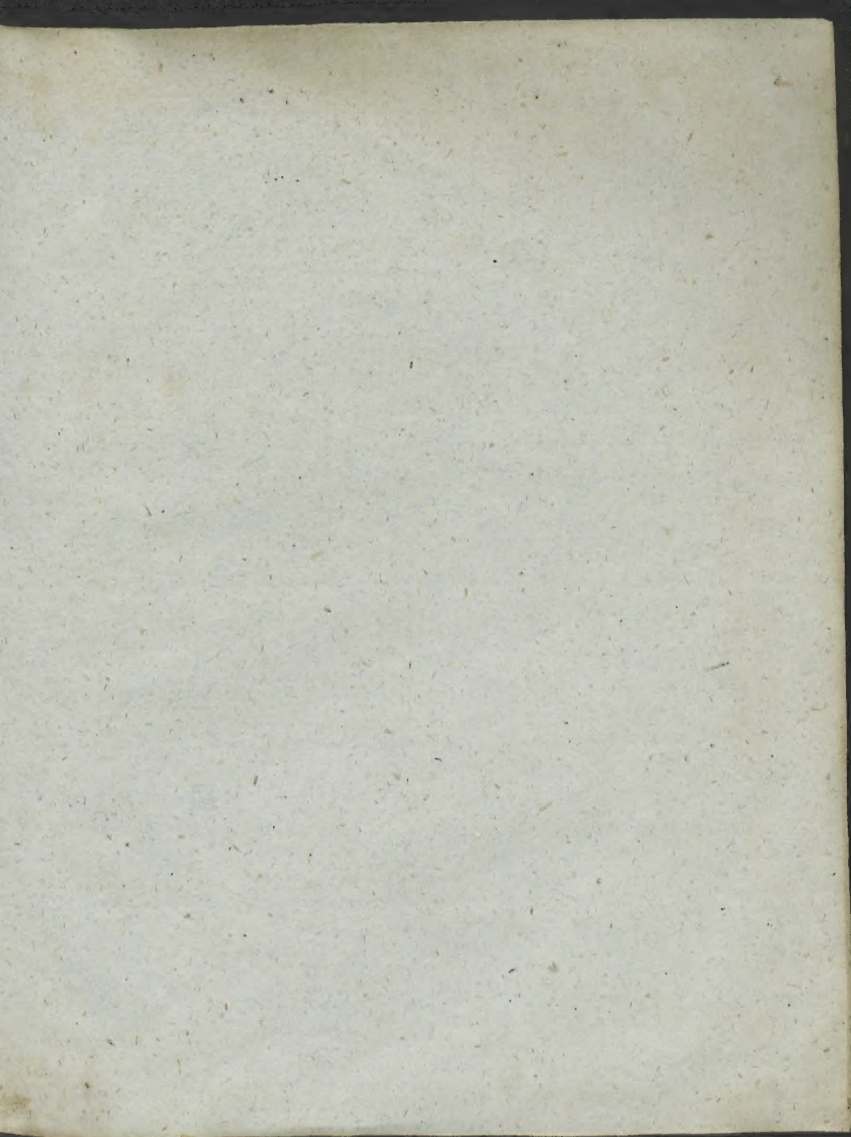
Bożę mi roſtazał / w pobożnoſci y dobrych uczynkach / y cno-
 ſtách Chrzeſćciańſkich / nie bede. Jeſli ręce chora mam / zleczy
 mi ta Pan moy do roboty ſwoiey : ieſlim nie dużej ſiły / potrze-
 pi mnie ten co zemna ieſt / iż mowić bede : *Mogę wſzytko w tym* Phil: 2.
ktory mnie poſiła, y robotę dobrze zapłaci. Bżętemu z Oj-
 cem / y z Duchem ſ. Bogu w Troycy iednemu cześć
 y chwala na wieki. Amen.

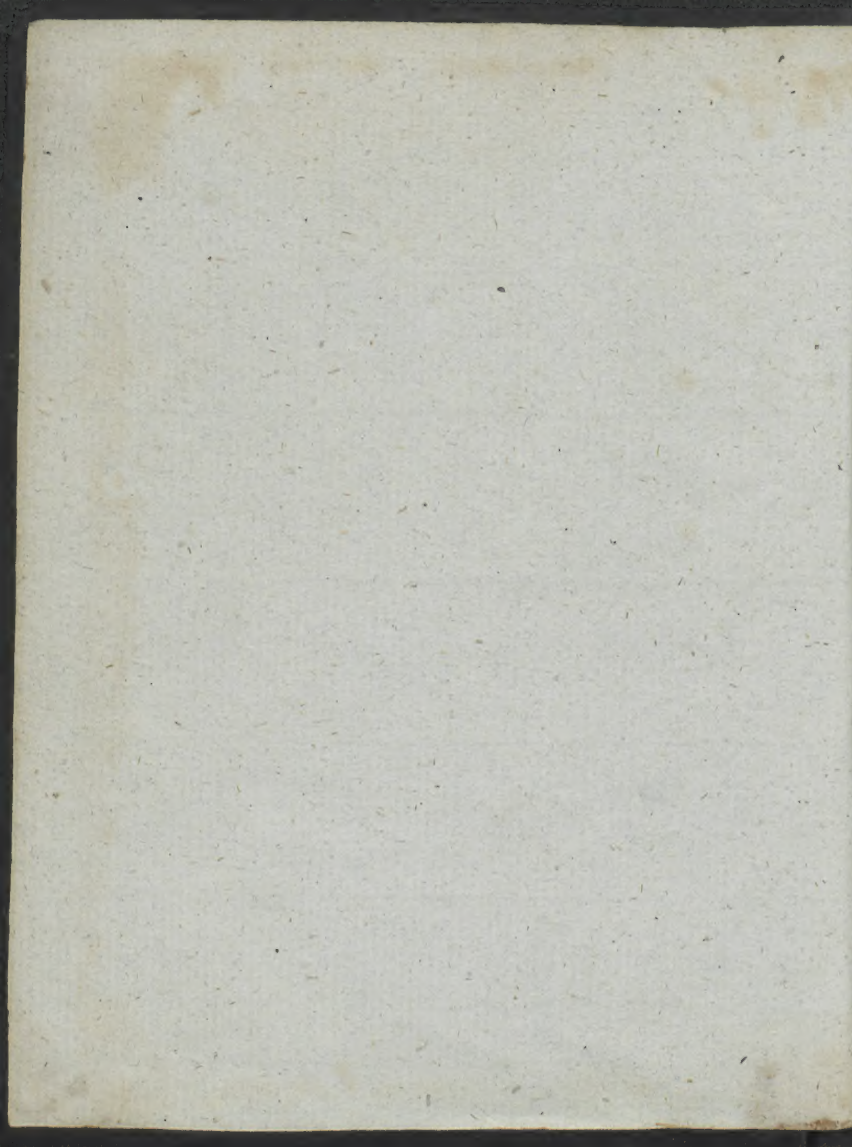

1896
7

9348

1

